WU-ZƆMƆ-LA
MATIU
SI ŊMUŊSA

Yesu doho niaa
Luuk 3.23-28

1 Yesu doho niaa nɛ ŋla. U naabalimaba nɛ fa
ŋaa Abiraham ari Devit.

2 Abiraham nɛ fa lul Aizik. Aizik ma sii lul
Jekɔb. Jekɔb ma sii lul Juda ari u naaŋbiiriŋ.
3 Juda ma sii lul Pɛrɛs ari Zɛra. (Ba naaŋ yiriŋ nɛ
fa Tama.) Pɛrɛs ma bira sii lul Hɛzurɔŋ. Hɛzurɔŋ
ma sii lul Ram. 4 Ram ma sii lul Amiinadab.
Amiinadab ma sii lul Naasuŋ. Naasuŋ ma sii lul
Salimɔŋ. 5 Salimɔŋ ma sii lul Buas. (Buas naaŋ
yiriŋ nɛ fa Rehab.) Buas ma sii lul Obɛd. (Obɛd
ma naaŋ yiriŋ nɛ fa Rut.) Obɛd ma sii lul Jɛsi.
6 Jɛsi ma bira sii lul kuoro Devit. Devit ma fa lul
Solomɔŋ (Solomɔŋ ma naaŋ fa ŋaa Uraya haala
nɛ. Uraya suu aŋ ka Devit joŋo jaa.) 7 Solomɔŋ
ma sii lul Rihabam, Rihabam ma sii lul Abaaja,
Abaaja ma sii lul Asa. 8 Asa ma sii lul Jihosafat,
Jihosafat ma sii lul Jɔram, Jɔram ma sii lul Uzaya.
9 Uzaya ma sii lul Jotam, Jotam ma sii lul Ehas,
Ehas ma sii lul Hizikaya. 10 Hizikaya ma sii lul
Manaasi, Manaasi ma sii lul Emɔŋ, Emɔŋ ma sii
lul Jusaya. 11 Jusaya ma sii lul Jekonaya ari u
naaŋbiiriŋ. Bua-la lɛ nɛ ba kɛŋ Iziral tiŋŋaa mu
Babilɔŋ.

12 Ba fa si kɛŋ Iziral tiŋŋaa kaa mu Babilɔŋ ŋii,
u ŋii hariŋ lɛ nɛ Jekonaya lul Sialitɛl, Sialitɛl ma

sii lul Zerubabil. 13 Zerubabil ma sii lul Abayat,
Abayat ma sii lul Ɛlayakim, Ɛlayakim ma sii lul
Azɔ. 14 Azɔ ma sii lul Zadɔk, Zadɔk ma sii lul
Akim, Akim ma sii lul Ɛlayat. 15 Ɛlayat ma sii lul
Eliyeza, Eliyeza ma sii lul Mataŋ, Mataŋ ma bira
sii lul Jekɔb. 16 Jekɔb ma sii lul Josɛf, Josɛf nɛ saa
jaa Mɛɛri. U nɛ lul Yesu, nii-la ba sií yirɛ Kirisito.

17 A suomi Abiraham si hɛ u miisiŋ lɛ a kaa
kukɔ Devit si hɛ u miisiŋ lɛ, ba di u nihiliɛrɛba
kala fa ŋaa fii ari banɛsɛ nɛ. Devit si hɛ u miisiŋ
lɛ a kaa kukɔ bua-la lɛ ba fa si kɛsɛ Iziral tiŋŋaa
kaa mu Babilɔŋ, Devit nihiliɛrɛba kala ma fa ŋaa
fii ari banɛsɛ nɛ, a bira chiŋ bua-la lɛ ba si kɛsɛ
Iziral tiŋŋaa kaa mu Babilɔŋ a kaa kukɔ bua-la lɛ
ba si lul Kirisito, nialiŋ ba si kɛsɛ kaa mu Babilɔŋ
nihiliɛrɛba ma fa ŋaa fii ari banɛsɛ nɛ.

Yesu lulluŋ bua lɛ
Luuk 2.1-7

18 Ŋla nɛ ba ŋaa a lul Yesu Kirisito. Josɛf nɛ fa
sugɛ u naaŋ Mɛɛri duu jaa. Ka di ba-na jaa dɔŋɔ,
Mɛɛri na duu kɛŋ luoruŋ nɛ. Wia Diŋ-zɔŋ-la nɛ
hɛ pu. 19 Josɛf fa ŋaa ni-pula nɛ. U fa bi chɛ duu
hiisɛ Mɛɛri niaa tuɔŋ. Ŋii nɛ u kɛŋ u tuɔŋ lɛ duu
viau. 20 U fa síi biinɛ ŋii, Wia tiŋdaara dɔŋɔ kɔ
u teeŋ ari duosoo tuɔŋ a bula pu a bul, “Josɛf,
Devit doho nuu, sí leŋe di fawulluŋ kɛniŋ ŋ síi
chɛ di ŋ jaa Mɛɛri, bɛɛ wiaa luoru-la u si kɛnɛ
ŋaa Wia Diŋ-zɔŋ-la nɛ hɛ pu. 21 U jaŋ lul baal, ŋ
jaŋ hɛ u yiriŋ Yesu, bɛɛ wiaa u nɛ jaŋ laa u niaa
haachɛba ta.” 22 Wiiŋ deeŋ kala ŋaa di wialiŋ
la Tiina Wia fa si bula ku ŋaa wutitii. U fa to u

nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ a
bul ŋii. 23 Wialiŋ u fa si bula nɛ ŋla:
“Ha-tolo kubala ha si bi baal jiŋ jaŋ kɛŋ luoruŋ
a lul bie.
Ba jaŋ hɛ u yiriŋ Imanuɛl.”
(U yiri-la bubuɔŋ nɛ Wia hɛ la teeŋ.) 24 Josɛf si
sii doŋ lɛ, u ŋaa ŋii Wia tiŋdaari-la si bula pu a
jaa Mɛɛri. 25 U si jaau ŋii, ba duu bi dɔŋɔ jiŋ, ka
u lul u ha-toli-bie. Ŋii nɛ Josɛf hɛ u yiriŋ Yesu.

2

Wu-jinnaa mu na Yesu

1-2 Ba lul Yesu Bɛtilɛhɛm lɛ nɛ. Ta-bie-la fa hɛ
Judiya tiŋteeŋ lɛ nɛ. Bua deeŋ lɛ baal kubala
baa yirɛ Hɛrɔd nɛ fa ŋaa tiŋtee-la kuoro. Ba si
lul Yesu, wu-jinnaa lii taŋ-bubuɔŋ a kɔ Jerusalɛm
a piɛsɛ, “J̱u̱u tiŋŋaa kuoru-la ba si lula hɛ nii
nɛ? La na u chɛŋwuluŋ taŋ-bubuɔŋ nɛ a kɔ di
la chuɔlu.” 3 Kuoro Hɛrɔd fa si nii wiiŋ deeŋ,
fawulluŋ kɛŋ ba di Jerusalɛm niaa kala kiŋkɛŋ
kiŋkɛŋ. 4 Ŋii nɛ u yirɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ kerichiba-la ba ku
hilimi. U piɛsɛba a bul, “Nii nɛ ba jaŋ lul Kirisito,
nii-la Wia si liisa?” 5 Ŋii nɛ ba bula pu a bul,
“Ba jaŋ lulu Bɛtilɛhɛm, Judiya tiŋteeŋ lɛ. Ŋla
nɛ nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
ŋmuŋsɛ: 6 Wia si,
‘Bɛtilɛhɛm ŋaa ta-bie nɛ Judiya tiŋteeŋ lɛ.
Ama Judiya tiŋteeŋ kala lɛ, Bɛtilɛhɛm niaa
nɛ ŋaa ni-balaa,
bɛɛ wiaa ba tuɔŋ nɛ Iziral kuoro jaŋ lii,
nii-la si jaŋ beŋ mi niaa, Iziral tiŋŋaa.’ ”

7 Ŋii nɛ Hɛrɔd luɔra yirɛ wu-jinna-la si lii taŋ-
bubuɔŋ a kaa mu faa a piɛsɛba di ba dagu bua-
la titia lɛ chɛŋwul-la si lia. Ba daga pu. 8 Ŋii
nɛ Hɛrɔd taba di ba mu Bɛtilɛhɛm, aŋ bula piba
a bul, "Má mu chɛ bile ari siifiɛsiŋ. 'Di ma nɛ
nau, má leŋ di mi ma jiŋ ŋii niiŋ lɛ, a ma mu
chuɔlu." 9 Ba si nii ŋii, ba lii joŋ woŋbiiŋ aa mu.
Chɛŋwul-la ba fa si na taŋ-bubuɔŋ bira laa ba
sipaaŋ. 10 Ba bira si na chɛŋwul-la, ba tuɔŋ kala
tɔrɛ, ba jujuɔsɛ. 11 Ba si mu yi lee-la bii-mulo-
la si hɛ, chɛŋwul-la chiŋ dia-la nyuŋ. Ba mu
juu dia-la a na bii-mulo-la ari Mɛɛri, u naaŋ. Ba
tuu kpirimi u sipaaŋ a chuɔlu. Ŋii nɛ ba puri ba
chugusuŋ a liisɛ kiaa pu: Sɛlimɛ, tii-keli-zɔŋ baa
yirɛ firaŋkiŋsɛŋs ari tii-keli-zɔŋ dɔŋɔ baa yirɛ
mɛɛ. 12 Ŋii nɛ titaŋiŋ Wia bula piba duosoo tuɔŋ
ari ba sí miira mu Hɛrɔd teeŋ. Ŋii nɛ ba sii a to
woŋbii-wogo a miira mu ba jaŋ.

Josɛf ari Mɛɛri fá mu Ijipiti tiŋteeŋ

13-14 Ba si miira joŋ ba woŋbiiŋ a viiri, Josɛf piŋ
doŋ a duosi a na Wia tiŋdaara di u kɔ u teeŋ a
bula pu, "Sii a joŋ bii-mulo-la ari u naaŋ a fá mu
Ijipiti tiŋteeŋ a hɛ dimɛ see di mi bira bula piŋ di
ŋ lii dimɛ, bɛɛ wiaa Hɛrɔd chɛ di u kpu bii-mulo-
la nɛ." Ŋii nɛ u sii a joŋ bii-mulo-la ari u naaŋ
a mu Ijipiti tiŋteeŋ titaŋiŋ. U hɛ dimɛ nɛ deeŋ
deeŋ Hɛrɔd ku suu. 15 Wiiŋ deeŋ ŋaa di wii-la
Wia fa si to nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ ku ŋaa wutitii. U fa bula ari u jaŋ yirɛ
u bie duu lii Ijipiti tiŋteeŋ kɔ.

Ba kpu haŋbolibiisi-la Bɛtilɛhɛm lɛ

16 Hɛrɔd si na ari wu-jinna-la nyisu nɛ, u faasa
na baaniŋ. Wu-jinna-la fa si dagu bua-la lɛ ba
si lul Yesu, u jiŋ ŋii. Ŋii nɛ u ta u laali-yuoroo
di ba mu Bɛtilɛhɛm ta-biisi-la kala si gollu chu a
kpu haŋbolibiisi-la kala si ha bi jisiŋ balia kiele.
17 A tiŋ ŋla wiaa wii-la Jɛrimaya fa si bula ku ŋaa
wutitii nɛ. U fa ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ. 18 Wialiŋ u fa si bula nɛ
ŋla: U si,

“Niaa níi yel Rama lɛ,
niaa faasa yel nɛ.

Haal kubala ba síi yirɛ Rechil yel u

haŋbiisiŋ wiaa nɛ.
U yele, u bi tɔrɔ,
bɛɛ wiaa ba kala suba nɛ.”

Josɛf ari Mɛɛri mu Nazarɛt

19-21 Ŋii nɛ Hɛrɔd ku suu. U si suba ŋii, Josɛf
bira duoso a na Wia tiŋdaara di u kɔ u teeŋ a
bula pu, “Sii a kɛŋ bii-mulo-la ari u naaŋ a miira
mu Iziral tiŋteeŋ. Nialaa fa síi chɛ di ba kpu bii-
mulo-la, ba suba nɛ.” Ŋii nɛ u kɛŋ bile ari u naaŋ
a kaa mu Iziral tiŋteeŋ a hɛ dimɛ. 22 Ama Josɛf si
nia ari Hɛrɔd suba, ka u bie Akiliyas dii kuoruŋ
Judiya tiŋteeŋ lɛ, fawulluŋ fa kɛnu ari u si jaŋ
hɔŋ dimɛ. Ŋii nɛ Wia bira bula pu duosoo tuɔŋ
duu mu hɔŋ Galilii tiŋteeŋ lɛ. 23 U si mu Galilii
tiŋteeŋ, u mu hɔŋ taŋ kubala lɛ baa yirɛ Nazarɛt.
U ŋaa ŋii di wialiŋ nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ ŋaa wutitii nɛ. Ba fa bula a bul,

“Ba jaŋ kɛnu yirɛ Nazarɛt tiina.”

3

Jɔɔŋ Wia lii-foori-la bul Wia wiaa
Maak 1.1-8; Luuk 3.1-18; Jɔɔŋ 1.19-28

1 Bua-la lɛ Jɔɔŋ Wia lii-foori-la sii kɔ Judiya
tiŋteeŋ a juu giri-bine tuɔŋ a suomo bubul Wia
wiaa pipi niaa. 2 U bula piba a bul, “Má birima
lii ma haachɛba lɛ, bɛɛ wiaa Wia kuorii-la kpaga
nɛ!” 3 Nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ dɔŋɔ ma fa bul Jɔɔŋ wiaa nɛ. U yiriŋ nɛ fa
Azaaya. U fa si,

“Nuu nɛ chiŋ giri-bine tuɔŋ aa heele bul,
‘Má kɔ a wasɛ woŋbiiŋ bil di la Tiina kɔ a tuto.
Má ŋaa ŋii duu nɛ kɔ, u di-vɛniŋ jaŋ piŋ woruŋ.’ ”

4 Jɔɔŋ gɛnniŋ fa ŋaa buŋtaŋŋa punaa nɛ ba kaa
sua, a kɛŋ teŋbiiŋ vɔɔ u tiŋa, u kudiilee ma nɛ
fa nyaŋgirikɛba ari tuuŋ. 5 Niaa lii Jerusalɛm ari
Judiya tiŋteeŋ kala ari tasi-la kala si golli Jɔɔdaŋ
fuo-la a kɔ u teeŋ. 6 Ba dagɛ ba haachɛba aŋ tuu
Jɔɔdaŋ fuo-la, u foba Wii-chuɔlɛ liiŋ.

7 Jɔɔŋ na Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa di ba
yuga a kukɔ u teeŋ duu foba Wii-chuɔlɛ liiŋ. U
si naba, u bula piba a bul, “Ma niaa deeŋba wu-
ŋaalaa nagɛ diŋŋaa nɛ. Ma biina ma jaŋ wuo
fá lɛl chɛɛ-la Wia si jaŋ dii nuu-kala sariyaa?
8 Máa ŋaa wialiŋ si jaŋ dagɛ ari ma birima lii
ma haachɛba lɛ nɛ 9 aŋ sí biina a bul Abiraham
si ŋaa ma naabalima ŋii, Wia bi jaŋ dɔgisɛma.
Mi jaŋ bula pima ari Wia paala jaŋ wuo ŋaa di
tabiaa deeŋba ma si na birimɛ Abiraham doho
niaa. 10 Na ba kɛŋ saaŋ jee nɛ a ŋaa siri di ba

keri tiisiŋ lo. Tia-la kala si bi nɛŋ-zɔŋŋɔɔ ka nɛŋ,
ba jaŋ kere lo a hɛ nyiniŋ.
11 Mi-na foma Wii-chuɔlɛ liiŋ a dagɛ ari ma
birima lii ma haachɛba lɛ nɛ, ama nii-la si jaŋ
to mi hariŋ kɔ, u nɛ jaŋ joŋ Wia Diŋ-zɔŋ-la a hɛ
ma dɔŋsuŋ lɛ aŋ joŋ nyiniŋ hɛ dɔŋsuŋ ma lɛ.
U nɛ yuga kiimi. U paala bi maga di mi kori u
nɛŋtɛŋŋɛɛ maa. 12 U jaŋ kori mii-chaari-gbaŋa
duu ŋmoo u miaa kala dɛrɛ, u jaŋ kɛŋ gbaŋa-la
a kaa chaarɛ a liisɛ mii-biiŋ a hɛ u vire lɛ aŋ joŋ
jɔruŋ a hɛ nyiniŋ lɛ. Nyiŋ-la bi jaŋ disɛ."

Jɔɔŋ fo Yesu Wii-chuɔlɛ liiŋ
Maak 1.9-11; Luuk 3.21-22

13 Bua-la lɛ Jɔɔŋ fa síi bul Wia wiaa aŋ fufo niaa
Wii-chuɔlɛ liiŋ ŋii, Yesu sii lii Galilii tiŋteeŋ a kɔ
Jɔɔŋ teeŋ duu fou Wii-chuɔlɛ liiŋ Jɔɔdaŋ fuo-la
lɛ. 14 Ama Jɔɔŋ si nii ŋii, u wiwalimɛ di Yesu kɛŋ
u tuɔbiinaa birimɛ. Ŋii nɛ Jɔɔŋ bula pu a bul,
"Ŋ nɛ maga di ŋ fomi Wii-chuɔlɛ liiŋ, aŋ ka ŋ kɔ
di mi nɛ foŋ Wii-chuɔlɛ liiŋ ŋii." 15 Ŋii nɛ Yesu
bula pu a bul, "Ŋaa ŋii mi si bula piŋ. Ŋla nɛ la
jaŋ wuo to a ŋaa wii-la kala Wia síi cho." Ŋii nɛ
Jɔɔŋ sɛi a fou Wii-chuɔlɛ liiŋ. 16 Jɔɔŋ si fo Yesu
Wii-chuɔlɛ liiŋ dɛrɛ, u guu lii lii-la tuɔŋ ku lii di
wia nyuŋ kpaa balia. U na Wia Diŋ-zɔŋ-la duu
ku tuu a nagɛ kokomo a togiliu lɛ. 17 Ka u nii nuu
yiikoro wia nyuŋ a bul, "Mi Bii-chooluŋ nɛ ŋla,
mi tuɔŋ tɔrɛ u nyuŋ."

4

Sitaani magisɛ Yesu
Maak 1.12-13; Luuk 4.1-13

1 Wia Diŋ-zɔŋ-la si ku togili Yesu lɛ ŋii, u kɛnu
kaa juu giri-bine tuɔŋ di Sitaani magisu. 2 Yesu
fa si hɛ giri-bine tuɔŋ ŋii, u vɔɔ niiŋ titaŋiŋ ari
wiihɛyɛ kala tapulaa mahiŋ balia, ŋii nɛ losuŋ
kɛnu woruŋ. 3 Ŋii nɛ Sitaani kɔ u teeŋ a bula pu
a bul, "Di ŋ nɛ ŋaa Wia Bie, ŋaa di tabiaa deeŋba
birimɛ boroboro di ŋ dii." 4 Ŋii nɛ Yesu bula pu
a bul, "Ba ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ a bul,

'Kudiilee duŋduŋa dee bi nuhuobiine miisiŋ ka pa,
ama Wia niiŋ wialiŋ u síi bul níi pi nuhuobiine miisiŋ.' "

5 Ŋii nɛ Sitaani kɛŋ Yesu a kaa mu Jerusalɛm a
kaa mu jil Wia-dia nyu-gbaŋa 6 aŋ bula pu a bul,
"Di ŋ nɛ ŋaa Wia Bie, joŋ ŋ titia a yuo daha a tuu
chigisi tiŋteeŋ. Ba ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ ari

'Wia jaŋ bul ŋ wiaa a pi u tiŋdaaraa
di ba ku cheme kɛniŋ,
di ŋ sí joŋ ŋ naaŋ ŋmoo tabiaa a keri.' "

7 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Ba bira ŋmuŋsɛ Wia
teniŋ sɛmɛ dɔŋɔ a bul,

'U bi maga di ŋ mimagisɛ ŋ Tiina Wia.' "

8 Ŋii nɛ Sitaani bira kɛŋ Yesu a kaa jil peel-
bal kubala nyuŋ a dagu dunia kuoruŋ fine ari
u zɔmuŋ 9 aŋ bula pu a bul, "Mi jaŋ joŋ kiaa
deeŋba kala piŋ di ŋ nɛ jaŋ tuu kpirimi a
chuɔlɛmi." 10 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Sitaani,
mu dimɛ, Wia teniŋ tuɔŋ ba ŋmuŋsa di ba
chuchuɔlɛ la Tiina Wia duŋduŋa nɛ a timaa pu."
11 Ŋii nɛ Sitaani viiri aŋ ka Yesu. Ŋii nɛ Wia
tiŋdaaraa ku tima pu.

Yesu suomi u tiŋtiŋŋaa Galilii lɛ
Maak 1.14-15; Luuk 4.14-15

12 Bua deeŋ lɛ ba kɛŋ Jɔɔŋ Wia lii-foori-la kaa
mu tɔ dia. Yesu si nii ŋii, u sii Judiya lɛ a mu
Galilii tiŋteeŋ. 13 U bira bi Nazarɛt lɛ hɔnɔ aŋ
sii a mu hɔŋ taŋ kubala baa yirɛ Kapɛnam lɛ.
Taŋ-la kpagɛ Galilii mugi-bal-la nɛ a hɛ Zɛbuluŋ
ari Nafitali tiŋteeŋ. 14 Wiiŋ deeŋ ŋaa di wialiŋ
Azaaya fa si bula ku ŋaa wutitiiba nɛ. 15 Azaaya
fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
nɛ. U fa bul wiaa a pi Zɛbuluŋ ari Nafitali doho
niaa lɛ a chaasɛ mugi-baliŋ diiraa, Jɔɔdaŋ sɛmɛ,
a hɛ Galilii tiŋteeŋ lɛ. Ba ŋaa nialiŋ si bi Ju̱u
tiŋŋaa ŋaa nɛ. 16 U bula piba a bul,

“Nialiŋ si hɛ birimiŋ tuɔŋ,
ba jaŋ na puluŋ-bal.
Tiŋtee-la ma lɛ niaa si bi Wia chuɔlɛ,
pulumuŋ jaŋ pɔsɛ piba.”

17 Yesu si hɛ Kapɛnam lɛ, u suomi u tiŋtiŋŋaa
a bul Wia wiaa pi niaa a bul, “Má birima lii ma
haachɛba lɛ, bɛɛ wiaa, Wia kuorii-la kpaga nɛ.”

Yesu yirɛ cheŋfili-kpuuraa banɛsɛ
Maak 1.16-20; Luuk 5.1-11

18 Yesu fa si joŋ Galilii mugi-bal-la niiŋ a
vivɛŋ, u na naaŋbiiriŋ balia. Ba fa ŋaa cheŋfili-
kpuuraa nɛ. Dɔŋɔ yiriŋ nɛ fa Saamɔŋ. U yiriŋ
dɔŋɔ ma nɛ fa Piita. U naaŋbie ma yiriŋ nɛ
Aŋduru. U naba di baa kpu cheŋfilee fuo-la lɛ
ari ba joŋba. 19 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Má
kɔ mi teeŋ a to mi hariŋ. Mi jaŋ dagɛma ŋii
ma si jaŋ kikɛsɛ niaa.” 20 Lima lima ba joŋ ba
joŋba ta aŋ to u hariŋ. 21 Ŋii nɛ u bira vɛŋ a mu

na naaŋbiiriŋ balia, ba yiraa nɛ Jeems ari Jɔɔŋ.
Ba fa ŋaa Zɛbidii biiriŋ nɛ. U naba di ba di ba
nyimma fa hɛ ba liiŋ daboro tuɔŋ nɛ. Ba kɛŋ ba
joŋba ŋaa siri di ba yuo. 22 Ŋii nɛ Yesu yirɛba.
Ba guu sii a leŋ ba liiŋ daboro ari ba nyimma aŋ
to Yesu hariŋ.

Yesu bul Wia wiaa pi niaa aŋ pɛ vaarɛba
Luuk 6.17-19

23 Ŋii nɛ Yesu gɔllɛ Galilii tiŋteeŋ kala a didagɛ
niaa ba Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ a bubul Wia wu-
zɔmɔ-la wiaa ari Wia kuorii-la wiaa a pi niaa
aŋ pɛ vivaarɛ niaa nyanyal-yiriba kala. 24 Yesu
wiaa teeli Siiria tiŋteeŋ kala. Ŋii nɛ niaa kɛŋ ba
nyanyal tiŋŋaa kala kɔ u teeŋ. Ba kɛŋ nyanyal-
yiriba kala, jiŋ-bɔŋŋɔɔ fa kɛŋ dɔŋsuŋ, nialiŋ
dɔŋsuŋ faa tel kuŋkuŋsuŋ, dɔŋsuŋ ma fa ŋaa
gbɛrikɛɛ nɛ a kɔ. Yesu vaarɛba kala. 25 Ni-daŋ to
Yesu hariŋ. Ba dɔŋsuŋ lii Galilii tiŋteeŋ ari ta-
geŋtisiŋ fii tiŋteyee. Dɔŋsuŋ ma lii Jerusalɛm si
hɛ Judiya tiŋteeŋ lɛ, dɔŋsuŋ ma lii Jɔɔdaŋ fuoŋ
cholo sɛmɛ dɔŋɔ.

5

Ŋii la si jaŋ ŋaa a kɛŋ tuɔtɔruŋ
Luuk 6.20-23

1-2 Yesu si na di niaa yuga ŋii, u jil peeliŋ nyuŋ
a hɔŋ dimɛ. U si hɔnɔ, u haritooroo kɔ u teeŋ. U
suomo bul wiaa a didagɛba aa bul,

3 “Wia jaŋ pɛ nialiŋ si bi Wia jiŋ woruŋ lɛ.
Ba nɛ jaŋ dii Wia kuorii-la.
4 Wia jaŋ pɛ nialiŋ síi yel lɛ.
U jaŋ leŋ di ba tuɔsaa piŋ di-bala.

5 Wia jaŋ pɛ nialiŋ si bi ba titia ka dagɛ.
Ba jaŋ dii Wia kuorii-la tiŋtee-falii-la lɛ.
6 Wia jaŋ pɛ nialiŋ si faasa chɛ tuɔ-pula a nagɛ
losuŋ koo lii-nyuasuŋ si kɛŋ niaa ŋ chichɛ
kudiilee koo liiŋ ŋii.
Wia jaŋ ŋaa di ba kɛŋ tuɔ-pula.
7 Wia jaŋ pɛ nialiŋ síi fá niaa nennige lɛ.
U ma jaŋ fába nennige.
8 Wia jaŋ pɛ nialiŋ si kɛŋ tuɔ-pula lɛ.
Ba jaŋ na Wia.
9 Wia jaŋ pɛ naŋjejeeree lɛ.
U jaŋ kɛŋba yirɛ u biiriŋ.
10 Wia jaŋ pɛ nialiŋ ba síi dɔgisu lɛ a tiŋ wutitii
ari tuɔ-pula wiaa.
Ba jaŋ hɛ Wia kuorii-la tuɔŋ.
11 Di niaa nɛ tuusɛma aŋ pɛ to ma naasiŋ
dudɔgisɛma aŋ nyia wu-nyiariŋ pipima a tiŋ ma
si ŋaa mi haritooroo wiaa, Wia ma jaŋ pɛma lɛ.
12 Má leŋ di ma tuɔŋ tɔrɛ, di ma jujuɔsɛ, bɛɛ wiaa
ma time jaŋ yugɛ Wia-jaŋ lɛ. Ba si to ma naasiŋ
dudɔgisɛma ŋii, ŋii titia nɛ ba fa dɔgisɛ nialiŋ si
laa sipaaŋ bubul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ.

Ma nagɛ yisiŋ a nagɛ chaaniŋ maa
Maak 9.50; Luuk 14.34-35

13 Ma nagɛ yisiŋ nɛ nuu-kala teeŋ. Yisiŋ sima,
ama di u nɛ sɛbisɛ, ŋ bira bi jaŋ wuo ŋaa duu
siŋ. U ŋaa ku-tɔɔ nɛ. Ba joŋo ta niaa nunuɔsɛ.
14 Ma ma nagɛ chaaniŋ nɛ dunia niaa kala
teeŋ. Taŋ kala si chiŋ peeliŋ nyuŋ, u bi wuo faa.
15 Nuu-kala síi chɛ pulumuŋ u dia lɛ, u bi jaŋ
nyigɛ chaaniŋ bil u dia lɛ a kɛŋ gbaŋa a chu tɔ,
koo u bi jaŋ joŋ chaaŋ-la hɛ godo bubuɔŋ maa. U

yie joŋo bil kua nyuŋ nɛ, di nuu-kala si hɛ dia-la
tuɔŋ nina pulumuŋ. 16 Ŋii titia nɛ ma ma maga
di ma chaanɛ niaa teeŋ di ba wuo na wu-zɔmɔ-
la ma síi ŋaa di ba wuo dɛnnɛ ma Nyimma si hɛ
Wia-jaŋ lɛ.

Yesu dagɛ niaa wii-la ba si ŋmuŋsa bil di ba tuto

17 Ma biina mi kɔ di mi joŋ wialiŋ Moosis fa
si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ta nɛɛ? Koo ma biina
mi kɔ di mi joŋ wialiŋ niaa si dagɛma Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ ta nɛɛ? Ai, mi bi kɔ di mi joŋba
ta, ama mi kɔ di mi dagɛ ba bubuɔŋ titia nɛ.
18 Wutitii nɛ mi bulaa pima, dunia ari wia nyuŋ
si jaŋ hɛ dimɛ ŋii a dieni, wialiŋ Moosis fa si
ŋmuŋsa bil di niaa tuto, ba bi jaŋ keriba mua
ma ta see di kuŋ-kala si hɛ dunia lɛ dɛrɛ. 19 Ŋii
wiaa nii-la kala si keri wialiŋ mua ma ta aŋ dagɛ
u dɔŋsuŋ tiŋŋaa di ba to ŋii, u tiina nɛ jaŋ ŋaa
ni-bie Wia kuorii-la tuɔŋ. Nii-la ma kala síi to
wialiŋ a dagɛ u dɔŋsuŋ tiŋŋaa di ba ma to ŋii
titia, u tiina jaŋ yugɛ Wia kuorii-la tuɔŋ. 20 Mi jaŋ
bula pima, see di ma kɛŋ tuɔ-pula a kii Wia teniŋ
kerichiba ari Farisii timma-la a ŋiŋaa wialiŋ Wia
síi chɛ, di ŋii dee, ma bi jaŋ wuo juu Wia kuorii-la
tuɔŋ."

Yesu bul wiaa a tigɛ baaniŋ naniŋ lɛ

21 Ŋii nɛ Yesu bira dagɛ u haritooroo a bul, "Ma
nia ari faafaa kala nɛ Moosis bula pi niaa a bul di
ba sí niaa kpu. U fa bula di nii-la kala nɛ kpu nuu,
ba jaŋ kɛnu kaa mu dii u sariya. 22 Ama lɛɛlɛ mi
jaŋ bula pima, nii-la kala si na baaniŋ u naaŋbie
nyuŋ, ba jaŋ kɛnu kaa ku dii u sariya. Nii-la ma

kala si yirɛ u naaŋbie a bul di u ŋaa ni-pɛipɛi,
ba jaŋ kɛnu kaa mu nialiŋ si hilime vuurɛ wiaa
teeŋ. Nii-la ma kala si yirɛ u naaŋbie a bul di
u ŋaa ni-tɔɔ nɛ, u tiina jaŋ mu juu Wia nyiniŋ.
23 Di ŋ nɛ kɛŋ puna mu Wia koruŋ di ŋ kpu a
nyiga pu aŋ liise mu yi ari ŋ naaŋbie tuɔŋ cheye
ŋ nyuŋ, 24 leŋ puna-la koru-la nyuŋ aŋ miira mu
ma di ŋ naaŋbie siŋ, ka di ŋ-na miira mu di ba
kpu puna-la a pi Wia. 25 Di nuu nɛ samiŋ a kɛniŋ
kaa mu sariya didiiliŋ, ŋ ŋaa kukeri a bul wii-la
wasɛ woŋbiiŋ lɛ lima lima aŋ-na mu. Di ŋii dee,
u jaŋ kɛniŋ kaa hɛ sariya didiire nisiŋ lɛ. Sariya
didiire ma jaŋ kɛniŋ kaa hɛ porisiba nisiŋ lɛ. Ba
nɛ jaŋ kɛniŋ mu tɔ dia. 26 Di ba kɛniŋ mu tɔ dia,
ŋ bi jaŋ wuo lii see ŋ ti̠ŋ chiŋ-la kala ba si kere
piŋ.

Yesu bul wiaa a tigɛ haalaa chɛniŋ lɛ

27 Ma nia di ba dagɛma di ma sí niaa haalaa
chɛ. 28 Ama mi jaŋ bula pima, nuu-kala si na
haala a cho duu kɛnu piŋ, u tiina juu Wia haachɛ
lɛ nɛ u tuɔŋ lɛ. 29 Di ŋ na-diiŋ siiŋ níi chɛ duu
kɛniŋ hɛ haachɛ lɛ, liisa ta. Ŋ si jaŋ juu Wia
kuorii-la tuɔŋ ari sii-togo, u nɛ kpia ba si joŋuŋ
yuo hɛ Wia nyiniŋ lɛ ari siaa balia. 30 Di ŋ na-
diiŋ nisiŋ níi chɛ duu kɛniŋ hɛ haachɛ lɛ, kere
ta. Ŋ si jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ ari na-kuuŋ, u
nɛ kpia ŋ si kɛŋ ŋ yaraa kala aŋ juu Wia nyiniŋ.

Yesu dagɛ niaa haala vianiŋ wiaa

Mat. 19.9; Maak 10.11-12; Luuk 16.18

31 Ba bira dagɛma a bul,
‘Di nuu níi chɛ duu via u haala, u maga duu
ŋmuŋsɛ teniŋ pi haal-la ari u jaŋ viau.’

32 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima a bul, baal-na kala
si via u haala, u ŋaa haal-la juu Wia haachɛ lɛ
nɛ, see di haal-la ka ŋaa ha-chɔruŋ wu-ŋaalaa,
ka u bala-na viau. Di haal-la nɛ bira mu jaa baal
dɔŋ, baal-la si jaau, u ma juu Wia haachɛ lɛ nɛ.

Yesu bula pi niaa di ba sí ŋmiɛsu

33 Ma bira nia di ba bula pi la naabalimaba a
bul,
'Di ŋ nɛ ŋmiɛsa ari ŋ jaŋ ŋaa wii pi Wia,
sí leŋe di wii-la ta,
ama ŋaa wii-la ŋ si si ŋ jaŋ ŋaa a pi Wia.'
34 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima, di ma nɛ chɛ di
ma ŋaa wii, ma sí ŋmiɛsu. Ma sí Wia ŋmiɛsu,
bɛɛ wiaa u níi beŋ dunia kuŋ-kala. 35 Koo ma
sí tiŋteeŋ ma ŋmiɛsu, bɛɛ wiaa Wia naasiŋ di-
wiesiŋ nɛ ŋii. Koo ma sí Jerusalɛm ma ŋmiɛsu,
bɛɛ wiaa kuori-baliŋ jaŋ nɛ ŋii. 36 Ma paala sí ma
nyuŋ ma ŋmiɛsu, bɛɛ wiaa ma paala bi jaŋ wuo
ŋaa di ma nyu-punaa biri koo ba pullɛ. 37 Ama
ma-na yaa bul, 'Oo' koo 'Ai' duŋduŋa a lii ŋii
hariŋ. Di ŋ nɛ sɛyɛ, leŋ u sɛnɛ ŋaa wutitii. Di
ŋ bira bi sɛyɛ maa, leŋ duu ŋaa wutitii. Di ŋii
duŋduŋa dee, u lii Sitaani nɛ.

Di nuu nɛ ŋaa wu-bɔŋ ŋ lɛ, sí wu-bɔŋ-la joŋo ti̱mu
Luuk 6.29-30

38 Ma nia ari Moosis fa bula a bul,
'Di nuu nɛ tɔɔ ŋ siiŋ purɛ,
ŋ ma tɔɔ u siiŋ purɛ,
di nuu nɛ ŋmoo ŋ nyiliŋ churi,
ŋ ma ŋmoo u nyiliŋ churi.'

39 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima a bul, di nuu nɛ
ŋaa wu-bɔŋ ŋ lɛ, sí wu-bɔŋ-la joŋo ṯimu. Di nuu
nɛ fallɛ ŋ na-diiŋ chaŋkpaŋiŋ lɛ, kɛŋ ŋ na-gua
chaŋkpaŋiŋ ma kaa birima pu duu fallɛ. 40 Di
nuu nɛ samiŋ kaa juu kɔɔti duu laa ŋ gɛri-baliŋ,
wuri ŋ gɛri-bie ma pɛ pu. 41 Di nuu nɛ fuguŋ di
ma duu vɛŋ meel-daa, leŋ di ma vɛŋ meel-daasiŋ
balia. 42 Di ŋ nɛ kɛŋ kuŋ, di nuu piɛsɛ chichɛ,
joŋo pu. Di nuu nɛ kɔ ŋ teeŋ a chichɛ kuŋ duu
chiŋ, di ŋ nɛ kɛnɛ, joŋo chimu.

Yesu bula ari la cho la diŋdɔŋŋɔɔ
Luuk 6.27-28, 32-36

43 Ma nia ari Moosis fa si di ma cho ma dɔŋsuŋ
tiŋŋaa aŋ bɛrɛ ma diŋdɔŋŋɔɔ. 44 Ama lɛɛlɛ mi
jaŋ bula pima, má cho ma diŋdɔŋŋɔɔ a chuɔlɛ
Wia pipi nialiŋ si to naasiŋ dɔgisɛma. 45 Di ma
nɛ ŋaa ŋii, ma jaŋ wuo ŋaa ma Nyimma Wia
si hɛ Wia-jaŋ biiriŋ. U leŋe Wia pɔsɛ hihɛ ni-
bɔŋŋɔɔ ari ni-zɔŋŋɔɔ kala lɛ nɛ a leŋ duonuŋ nii
pipi ni-zɔŋŋɔɔ ari ni-bɔŋŋɔɔ kala. 46 Di ŋ nɛ cho
nialiŋ si choŋ duŋduŋa, ŋ bi jaŋ kɛŋ time Wia-
jaŋ lɛ. Laŋpoo lilaaraa ma paala ŋiŋaa ŋii nɛ.
47 Di ŋ nɛ tuɔsɛ ŋ naaŋbiiriŋ duŋduŋa chuchuɔlɛ,
ŋ bi woruŋ ka ŋaa. Nialiŋ si bi Wia jiŋ ma paala
ŋiŋaa ŋii nɛ. 48 U maga di ma ŋaa tuɔ-pul timma
nɛ a sí kuŋ-kala chɛ ka, ari ma Nyimma si hɛ
Wia-jaŋ si ŋaa Tuɔ-pul Tiina ŋii.”

6

Yesu dagɛla ŋii la si jaŋ ŋaa a joŋ kiaa pi niaa

[1] Yesu bira dagɛ u haritooroo a bul, “Di ŋ níi
chɛ di ŋ ŋaa wu-zɔŋ a pɛ ŋ dɔŋɔ tiina lɛ, sí wu-
zɔŋ-la joŋo ŋaau lɛ niaa tuɔŋ. Di ŋ nɛ ŋaa ŋii, ŋ
bi time kɛnɛ ŋ Nyimma si hɛ Wia-jaŋ lɛ teeŋ. [2] Di
ŋ nɛ joŋ kuŋ pɛ nuu lɛ, sí leŋe di niaa jiŋ. Nialiŋ
síi dagɛ ba titia yie ŋaa ŋii Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ ari
woŋbii-porunuŋ lɛ. Ba ŋaa ŋii di niaa bɛsɛba lɛ
nɛ. Wutitii nɛ mi bulaa pima, ba laa ba time nɛ.
[3] Di ŋ níi joŋ kuŋ a pɛ nuu lɛ, sí leŋe di ŋ naŋdɔŋ-
fiɛmiŋ paala jiŋ. [4] Leŋ duu ŋaa wu-faali. Di ŋ nɛ
ŋaa ŋii, ŋ Nyimma Wia jaŋ ṯimiŋ. U níi na wii-la
ŋ si ŋaa.”

Yesu dagɛ ŋii la si jaŋ chuchuɔlɛ Wia
Luuk 11.2-4

[5] Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Di ma níi chuɔlɛ Wia,
ma sí nialiŋ síi dagɛ ba titia nagu. Ba yie cho di
ba chiŋ Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ ari woŋbiee sɛmɛ a
chuchuɔlɛ Wia di nuu-kala naba. Wutitii nɛ mi
bulaa pima, ba paala laa ba time nɛ. [6] Ama di ma
níi chɛ di ma chuɔlɛ Wia, má juu ma diisiŋ a kɛŋ
borusuŋ tɔ aŋ sul ma Nyimma-la ma si buu na.
U-na na wii-la ma si faa ŋiŋaa nɛ, u jaŋ ṯiŋma.

[7] Di ma níi chuɔlɛ Wia, ma sí faasa bul wiaa
yugɛ, ari nialiŋ si bi Wia jiŋ síi ŋaa ŋii. Ba biina
ari ba síi chuɔlɛ Wia deeŋ deeŋ ŋii, Wia jaŋ nii.
[8] Ma síba nagu. Ma Nyimma paala jiŋ kialiŋ ma
síi chɛ nɛ, ka ma-na pipiɛsu ŋii. [9] Ŋla nɛ u maga
di ma chuɔlɛ Wia: Má bul,

‘La Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ,
leŋ di ŋ yiriŋ yirɛ.
[10] Leŋ di ŋ kuorii-la kɔ.

Leŋ di niaa sɛi ŋ niiŋ tiŋteeŋ deeŋ lɛ ari ba
si sɛi Wia-jaŋ lɛ ŋii.
11 Pila la jiniŋ niiŋ kudiiliŋ
12 aŋ joŋ la haachɛba chɛla, ari la ma si joŋ
la dɔŋsuŋ tiŋŋaa haachɛba chɛba ŋii.
13 Liisɛla wii-la si jaŋ kɛŋla hɛ haachɛ tuɔŋ
lɛ,
liisɛla wu-bɔŋŋɔɔ lɛ, [bɛɛ wiaa kuorii-la ari
doluŋ ari yiri-la ŋaa ŋ kiaa nɛ, lɛɛlɛ a kaa
mu deeŋ deeŋ. Ami.]'
14 Di ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa nɛ ŋaa wiaa cheima lɛ
aŋ ka ma joŋo chɛba, ma Nyimma Wia si hɛ Wia-
jaŋ lɛ ma jaŋ joŋ wialiŋ ma si ŋaa chei a chɛma.
15 Ama di ma nɛ bi wialiŋ ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa si
ŋaa cheima lɛ joŋo chɛba, ma Nyimma Wia ma
bi jaŋ joŋ wialiŋ ma si ŋaa chei a chɛma."

Yesu dagɛ niaa nii-vɔbuŋ wiaa

16 Ŋii nɛ Yesu si, "Di ma nɛ vɔɔ niiŋ, ma sí siaa
kaa chei a nagɛ nialiŋ síi dagɛ ba titia. Ba yie
gugɔllɛ ari losuŋ a kɛŋ siaa kala chei di nuu-kala
na a jiŋ ari baa vɔɔ niiŋ nɛ. Wutitii nɛ, mi bulaa
pima, ba-na paala laa ba time kala dɛrɛ nɛ. 17 Di
ma nɛ vɔɔ niiŋ, má sɔŋ ma siaa a chaasɛ ma
nyuŋ, 18 di niaa sí wuo jiŋ ari maa vɔɔ niiŋ nɛ
see ma Nyimma Wia duŋduŋa, Nii-la ma si bi na.
U-na na wii-la ma si faa ŋaa nɛ, u jaŋ ṯiŋma."

Yesu dagɛ ŋii la si jaŋ ŋaa a kɛŋ kuoruŋ Wia-jaŋ lɛ

Luuk 12.33-34

19 Yesu bira bula, "Ma sí kiaa chɛ bil ma titia lɛ
dunia deeŋ lɛ. Dunia lɛ pugumaa jaŋ dii dɔŋsuŋ
aŋ ka dɔŋsuŋ ma su, gaaraa ma jaŋ juu gaa

dɔŋsuŋ. [20] Ama má chɛ kiaa bil ma titia lɛ Wia-
jaŋ lɛ, lee-la pugumaa si bi jaŋ wuo dii. Ba bi
jaŋ su maa, gaaraa ma bi jaŋ wuo gaaba. [21] Ma
tuɔbiinaa yie hɛ lee-la ma kiaa si hɛ nɛ.

Yesu dagɛ niaa a tigɛ puluŋ-la lɛ
Luuk 11.34-36

[22] Ŋ siaa nɛ ŋaa ŋ yaraa pulumuŋ. Di ŋ siaa nɛ
zɔmɔ, ŋ yaraa kala kɛŋ pulumuŋ nɛ, [23] ama di ŋ
siaa bi zɔŋ, ŋ yaraa kala hɛ birimiŋ tuɔŋ nɛ. Di
puluŋ-la nɛ kɔ birimɛ birimiŋ, birimiŋ lim lɛ nɛ
ŋ hɛ ŋii.

Yesu dagɛ niaa di ba sí ba titia walimu a tigɛ kudiilee ari gɛnniŋ wiaa lɛ
Luuk 16.13; 12.22-31

[24] Nuu-kala bi jaŋ wuo tiŋ tiŋtiŋŋaa a pi
kuhiasiŋ balia. U jaŋ cho dɔŋɔ aŋ bɛrɛ dɔŋɔ. U
jaŋ tuto dɔŋɔ niiŋ wiaa woruŋ aŋ via dɔŋɔ niiŋ
wiaa. Ŋ ma saa bi jaŋ wuo to Wia aŋ bira cho
dunia kiaa maa.
[25] Mi bulaa pima, ma sí ma titia walimu a tigɛ
kudiile-la ma si jaŋ dii a kɛŋ doluŋ koo kialiŋ ma
si jaŋ nyunyua. Ma sí ma titia ma walimu a tigɛ
gɛnni-la lɛ ma síi chɛ di ma lilaalɛ. Ma miisiŋ nɛ
kii kudiilee, ma yaraa ma kii gɛnniŋ. [26] Má bee
na diibiisiŋ si hɛ wia nyuŋ a fifi̱l. Ba bi pɛrɛ, ba
bi kiaa kuŋ, ba ma bi kiaa ka tuɔlɛ virisiŋ lɛ, ka
la Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ lɛ pipiba kudiilee.
Ma nɛ paala kɛŋ liiba a kii diibiisiŋ. [27] Di ma
níi walimɛ ma titia kiaa deeŋba wiaa, bua-la lɛ
ma miisiŋ si jaŋ dɛrɛ, u bi jaŋ kɛŋ tapul-bala
ma pɛ pima. [28] Di ma nɛ saa bi tapul-bala ma
wuo kaa pɛ ma miisiŋ lɛ tapulii-la ma si jaŋ suu,

bɛɛ nɛ saa tii kiaa deeŋba wiaa wiwalimɛma?
Má bee na tii-fiilaa si hɛ giriŋ lɛ. Ba bi tiŋ, ba
bi gɛnniŋ ma yɛrɛ a lilaalɛ, 29 ama ba zɔmɔ nɛ
woruŋ. Kuoru kubala nɛ fa hɛ dimɛ. Baa yirɛ
Solomɔŋ. U fa si hɛ u miisiŋ lɛ, u kɛŋ kiaa nɛ
woruŋ. Ama u gɛnniŋ fa bi zɔmɔ magɛ tii-fiilaa
deeŋba. 30 Wia nɛ yie ŋaa yaŋ nyu a waa a zɔŋ,
ka u bi dieni aŋ hihil. Di u nɛ hila, ba yie nyigɛ
nyiniŋ. Di Wia nɛ wuo ŋaa yaŋ zɔŋ ŋii, bɛɛ nɛ
tii ma biinɛ ari u bi jaŋ wuo pima kudiilee ari
gɛnniŋ? Ma yarida bi yugɛ. 31 Ma saa sí leɲe di
ma walimɛ ma titia kudiile-la ma si jaŋ dii ari ku-
la ma si jaŋ nyua ari ku-la ma si jaŋ laalɛ wiaa.
32 Nialiŋ si bi Wia jiŋ dunia deeŋ lɛ, ba nɛ yie
walima chichɛ kiaa deeŋba. Ma Nyimma si hɛ
Wia-jaŋ lɛ jima ari maa chɛ kiaa deeŋba kala nɛ.
33 Ŋii wiaa má laa sipaaŋ a chɛ kialiŋ si hɛ Wia
kuorii-la tuɔŋ a chɛ ŋii ma si jaŋ ŋaa a kɛŋ tuɔ-
pula u sipaaŋ. U jaŋ joŋ kuŋ-kala si ka a pɛ pima.
34 Ma saa sí ma titia walimu a tiŋ chiemiŋ wiaa.
Chɛɛ kala kɛŋ u wiwalimia nɛ. Ma sí wii dɔŋ kala
kaa pɛ chɛɛ kala wiwalimii lɛ.

7

Yesu si di la sí la dɔŋsuŋ tiŋŋaa wiaa laa jiŋ
Luuk 6.37-38, 41-42

1 Ma sí ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa wiaa laa jiŋ. Di
ma nɛ ŋaa ŋii, Wia ma bi jaŋ joŋ cheeriŋ pima.
2 Wia jaŋ dii ma sariya ari ŋii titia ma síi ŋaa
ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa lɛ. Ŋii titia ma si joɲo to ma
dɔŋsuŋ tiŋŋaa lɛ, ŋii titia nɛ Wia ma jaŋ joɲo
toma lɛ. 3 Ɛɛ nɛ ŋ jaŋ wuo na daa-bie si tel ŋ

naaŋbie siiŋ lɛ aŋ bi daa-bal-la si tel ŋ titia siiŋ
lɛ ka na? 4 Ŋ bi jaŋ wuo bula pi ŋ naaŋbie a
bul duu leŋ di ŋ liisɛ daa-bie-la si hɛ u siiŋ lɛ, aŋ
ka daa-bal-la si hɛ ŋ titia siiŋ lɛ. 5 Ŋ-na kaŋfugi
tiina, laa sipaaŋ liisɛ daa-bal-la si hɛ ŋ titia siiŋ
lɛ, ka ŋ siaa wuo na, ŋii nɛ ŋ ma jaŋ wuo pɛ ŋ
naaŋbie lɛ a liisɛ daa-bie-la si hɛ u siiŋ lɛ a pu.
6 Ma sí ku-zɔŋŋɔɔ joŋo pi vahiŋ, ma ma sí ma
ku-zɔŋŋɔɔ joŋo bil toonuŋ sipaaŋ. Di ma ŋaa
ŋii, ba jaŋ nuɔsɛ ari ba naasiŋ aŋ toma hariŋ a
diŋma.

Má chɛ kiaa, ma jaŋ na
Luuk 11.9-13

7 Sul kiaa, ŋ jaŋ laa. 8 Chɛ kiaa, ŋ jaŋ na. Du̱
boro, ba jaŋ kaa suro piŋ. Nii-la kala si sul kiaa
Wia teeŋ, u yie laa nɛ. Nii-la síi chɛ kiaa, u yie
na nɛ. Nii-la ma si du̱ boro, ba yie kaa suro pu
nɛ. 9 Di ŋ bie nɛ piɛsɛ a chichɛ boroboro, ŋ jaŋ
sii a joŋ tabiiŋ puu? 10 Koo duu ka chɛ cheŋfiliŋ,
ŋ jaŋ joŋ dimiŋ a puu? Ai, ma bi jaŋ ŋaa ŋii.
11 Di la nɛ bɔmɔ aŋ joŋ ku-zɔŋŋɔɔ aa pi la biiriŋ,
ɛɛ nɛ la Nyimma si hɛ Wia-jaŋ a kɛŋ wu-zɔŋŋɔɔ
bi jaŋ joŋ ku-zɔŋŋɔɔ a pi nialaa si sula chichɛɛ?
12 Wii-la ŋ si cho di niaa joŋo ŋiŋaaŋ lɛ, ŋ ma ŋaa
kukeri a joŋ ŋii titia a ŋiŋaaba lɛ. Wialiŋ Moosis
fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ari nialiŋ fa síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, wu-nyuŋ nɛ wiiŋ
deeŋ."

Má to boi-bie a mu Wia-jaŋ
Luuk 13.24

13 Yesu bira bul, "Má to boi-bie a mu Wia-jaŋ.
Boi-la ba si to aa mu Wia nyiniŋ, u jalia nɛ,

woŋbii-la ma vɛniŋ bi hɛi. Niaa yuga nɛ a tuto
woŋbii-la. 14 Ama Wia-jaŋ boiŋniiŋ muuro nɛ,
woŋbii-la ma síi mu lee-la, u vɛniŋ hɛyɛ. Niaa
baŋmɛnɛ duŋduŋ nɛ yie wuo na woŋbii-la a to.

Yesu bul wiaa a tiŋ nialiŋ si nyia wiaa a bul di ba ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
Luuk 6.43-44

15 Má pɔ ma titia lɛ ari nialiŋ si nyia wiaa
a bul di ba ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. Ba jaŋ kɔ ma teeŋ ari ni-
zɔmɔ ba siaa lɛ, ama ba tuɔŋ lɛ, ba ŋaa ni-
bɔmɔ nɛ a nagɛ guŋgurusuŋ si yie kɛsɛ kiaa
chichaŋ. 16 Ma jaŋ to ba wu-ŋaalaa lɛ nɛ a jiŋba.
Sɔjaamiŋ bi chichuɛŋ ka nɛŋ, sɔguŋ-gbeɲe ma
bi tutogo naŋbilaa ka nɛŋ. 17 Tia-la kala si kɛŋ
yarifiɛlaa, uu nɛŋ nɛŋ-zɔŋŋɔɔ nɛ, ama tia-la si
bi yarifiɛlaa kɛnɛ níi nɛŋ nɛŋ-lɔrunuŋ. 18 Tia-la
si kɛŋ yarifiɛlaa bi nɛŋ-lɔrunuŋ wuo nɛŋ, tia-la
si bi yarifiɛlaa kɛnɛ ma bi nɛŋ-zɔŋŋɔɔ wuo nɛŋ.
19 Tia-la kala si bi nɛŋ-zɔŋŋɔɔ ka nɛŋ, ba jaŋ kere
ta a joŋo yuo hɛ nyiniŋ tuɔŋ. 20 Ŋii lɛ nɛ ma jaŋ
to a jiŋ nialiŋ síi nyia wiaa a bul di ba nɛ ŋaa
nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ.

Nuu-kala dee bi jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ
Luuk 13.25-27

21 Nuu-kala si yirɛmi, 'mi Tiina, mi Tiina,' dee
bi jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ, see nialiŋ síi ŋaa
wialiŋ mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ si daga. 22 Di
Wia sariya chɛ-diiliŋ nɛ yie, niaa jaŋ yugɛ a bul,
'La Tiina, la Tiina, la bul Wia wiaa a pi niaa ŋ
doluŋ lɛ aŋ kiri jiŋsiŋ niaa lɛ ŋ doluŋ lɛ, la ŋaa
wu-magilaa ma a yugɛ ŋ doluŋ lɛ.' 23 Ama mi jaŋ

bula piba a bul, ‘Mi paala bima jiŋ. Ma wu-bɔŋ ŋiŋaaraa, má surisa lii mi teeŋ!’ ”

Yesu magɛ namaga a tigɛ di-saaraa balia lɛ
Luuk 6.47-49

24 Yesu bira si, “Nii-la kala si kɔ mi teeŋ a jegile
nii mi niiŋ wiaa deeŋba mi si bula pima a tutoba,
mi jaŋ dagɛma ŋii u si naga. U nagɛ wu-jinna si
saa u dia nɛ. U saau kpaginyiliŋ nyuŋ nɛ. 25 Ŋii
nɛ duonuŋ nii. Liiŋ su̱ leriŋ kala, peliŋ ma lu
a ŋmoo lii-la a yagɛ dia-la, ka dia-la bi tele, bɛɛ
wiaa ba saau woruŋ nɛ kpaginyiliŋ nyuŋ. 26 Ama
nii-la ma kala si jegile nii mi niiŋ wiaa deeŋba mi
si bula pima aŋ biba to, u nagɛ ni-yaariŋ si saa u
dia nɛ. U saau hagili-buŋbugulo tuɔŋ nɛ. 27 Ŋii
nɛ duonuŋ nii. Liiŋ su̱ leriŋ kala, peliŋ ma lu a
ŋmoo lii-la yagɛ dia-la, dia-la kala tel wuru.”
28 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, ba ŋaa ni-daŋ-
la kala wu-kpuŋkpere. 29 U biba daga a nagɛ ba
Wia teniŋ kerichiba síi dagɛba ŋii. U si dagɛba
ŋii, u kɛŋ wii-la doluŋ nɛ.

8

Yesu vaarɛ gbege
Maak 1.40-45; Luuk 5.12-16

1 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u lii peeliŋ
nyuŋ a ku tuu. Ŋii nɛ ni-daŋ tuto u hariŋ.
2 Gbege kubala ma kɔ u teeŋ a tuu kpirimi u
sipaaŋ aŋ sul Yesu a bul, “Kuhiaŋ, di ŋ nɛ cho,
ŋ jaŋ wuo ŋaa di mi duori.” 3 Ŋii nɛ Yesu liisɛ
u nisiŋ a digu aŋ bul, “Mi cho nɛ. Duori.” Ŋii
nɛ yawiil-la guu leŋ baal-la. 4 Ŋii nɛ Yesu bula
pu a bul, “Sí wiiŋ deeŋ bula pi nuu-kala. Ama

kɛŋ ŋ titia mu dagɛ nii-la si kpu pusuŋ pipi Wia duu kpu pusuŋ a pi Wia a piŋ ari Moosis fa si dagɛma ŋii. Di ŋ nɛ ŋaa ŋii, niaa jaŋ na ari ŋ bira bi disinniŋ kɛnɛ."

Yesu vaarɛ Rom kuhiaŋ dia tiŋtinna
Luuk 7.1-10

5 Ŋii nɛ Yesu sii mu Kapɛnam di Rom laali-
yuoroo kuhiaŋ ku chemu a sulu duu pɛu lɛ a bul,
6 "Mi kuhiaŋ, mi dia tiŋtinnu níi wiilu a piŋ dia
lɛ. U bi wuo vɛŋ a nina hɛɛŋ woruŋ." 7 Ŋii nɛ
Yesu bula pu a bul, "Mi jaŋ ku ŋaa duu duori."
8 Ama baal-la bula pu a bul, "Mi Tiina, mi bi maga
di ŋ ku juu mi dia. Ŋ-na yaa suri ŋ niiŋ duŋduŋa
a bul di mi tiŋtinni-la duori, u jaŋ duori. 9 Mi ma
paala to mi laali-yuoroo nihiasiŋ niiŋ nɛ. Laali-
yuoroo dɔŋsuŋ ma tuto mi ma niiŋ. Di mi nɛ bul
di nia deeŋ mu daha, u yie mu nɛ. Di mi ma nɛ si
di nia deeŋ kɔ daha, u yie kɔ nɛ. Di mi nɛ bula pi
mi yomo duu ŋaa deeŋ, u yie ŋaa nɛ." 10 Yesu si
nii wiaa deeŋba, u ŋaau wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ
u bula pi ni-daŋ-la fa síi to u hariŋ a bul, "Wutitii
nɛ mi bulaa pima, mi ha bi yarida deeŋ doho na
Iziral tiŋteeŋ niaa tuɔŋ. 11 Mi bulaa pima, niaa
jaŋ yugɛ a lii taŋ-bubuɔŋ ari taŋ-sɛmɛ kala a kɔ
a hɔŋ Wia kuorii-la tuɔŋ di ba di Abiraham ari
Aizik ari Jekɔb dii kudiilee, 12 ama nialiŋ fa si
maga di ba hɛ Wia kuorii-la lɛ aŋ bi jua, ba jaŋ
joŋba yuo ta jeeŋ hariŋ di ba hɛ birimiŋ tuɔŋ
a pina yiyel aŋ didiŋ ba nyilaa." 13 Ŋii nɛ Yesu
bula pi laali-yuori-hiaŋ-la a bul, "Mu dia, ŋ si ŋaa
yarida ari wii-la, u jaŋ ŋaa." Bua-la titia lɛ laali-
yuori-hiaŋ-la tiŋtinni-la duori.

Yesu vaarɛ niaa yugɛ
Maak 1.29-34; Luuk 4.38-41

14 Ŋii nɛ Yesu mu Piita dia. U si jua, u na di
u hiili-haala pina a wiilɛ, u yaraa kala liŋ. 15 Ŋii
nɛ Yesu digi u nisiŋ lɛ. U yaraa fa si lima ŋii, u
fiɛlɛ. U sii ŋaa kudiilee piba ba dii. 16 Didaaniŋ si
yie, ba kɛŋ niaa yugɛ a kaa kɔ Yesu teeŋ. Jiŋsiŋ
nɛ kɛŋ niaa dɔŋsuŋ. Yesu bul wiaa a kiri jiŋ-
bɔmɔ-la ta aŋ vaarɛ nialiŋ kala fa síi wiilu. 17 U
ŋaa wiiŋ deeŋ di wialiŋ Azaaya fa si bula ku ŋaa
wutitii. Azaaya fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. U fa bula a bul,
"U nɛ laa la nyanyalaa kala a chuŋ a kaa mu ta."

Nialiŋ si maga di ba to Yesu hariŋ
Luuk 9.57-62

18 Yesu si na di ni-daŋ-la ku gollu, u ŋaa ba di
u haritooroo chol fuoŋ cholo dɔŋɔ. 19 Ŋii nɛ Wia
teniŋ kerichi kubala kɔ u teeŋ a bula pu a bul,
"Mi kuhiaŋ, mi ŋaa siri di mi to ŋ hariŋ a mu
lee-na kala ŋ síi mu nɛ." 20 Ŋii nɛ Yesu bula pu a
bul, "Jolluŋ kɛŋ buasuŋ nɛ a jujuu, diibiisiŋ ma
kɛŋ dɛlliŋ a jujuu, ama mi-na Nuhuobiine Bie bi
di-piniŋ kɛnɛ di mi pina wiesi." 21 Niaa dɔŋsuŋ
ma fa síi to Yesu hariŋ, ba tuɔŋ kubala ma bula
pu a bul, "Kuhiaŋ, leŋ mi laa sipaaŋ mu hugi mi
nyimma." 22 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "To mi
hariŋ aŋ leŋ di suunuŋ huhugi ba titia suunuŋ."

Yesu ŋaa lii-peliŋ kɛrɛ
Maak 4.35-41; Luuk 8.22-25

23 Ŋii nɛ Yesu juu liiŋ daboro. U haritooroo to
u hariŋ a ma mu juu, 24 di pel-duo kubala suomo
a lulu ŋii a ku ŋmoo liiŋ. Ŋii nɛ lii-peliŋ tɔ liiŋ

daboro-la. Liiŋ daboro-la faa chɛ duu tuu liiŋ
bubuɔŋ. Ama Yesu fa piŋ doŋ nɛ. 25 Ŋii nɛ u
haritooroo mu chisu a bula pu a bul, "La Tiina,
laala ta, laa chɛ di la suu nɛ." 26 Ŋii nɛ Yesu
piɛsɛba a bul, "Bɛɛ nɛ tii fawulluŋ kɛŋma? Ma
yarida bi yugɛ." Ŋii nɛ u sii kpia pel-la lɛ aŋ bula
pi fuo-la maa duu fiɛla piŋ, leriŋ kala guu ŋaa
fuii. 27 U ŋaa nuu-kala wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba
pipiɛsɛ dɔŋɔ, "Ni-bɛɛ nɛ ŋla? Peliŋ ari lii-peliŋ
kala tuto u niiŋ."

Yesu kiri jiŋsiŋ baalaa balia lɛ
Maak 5.1-20; Luuk 8.26-39

28 Ŋii nɛ Yesu sii mu tiŋtee kubala baa yirɛ
Gadara. Lee-la fa hɛ fuoŋ cholo nɛ. Di baalaa
balia lii vaamaa tuɔŋ a ku chemu. Jiŋsiŋ nɛ
fa kɛŋ baala-la. Ba nyinyaasɛ. Nuu-kala fa bi
woŋbii-la wuo to. 29 Ba si na Yesu, ba guu ŋmoo
niiŋ a piɛsu, "Bɛɛ nɛ ŋ chichɛ di ŋ ŋaala lɛ Wia
Bii? Ŋ kɔ di ŋ dɔgisɛla nɛɛ, ka bua-la ha bi yiee?"
30 Di toonuŋ ma hɛ lee-la a yugɛ a gɔllɔ didii kiaa.
31 Ŋii nɛ jiŋsi-la sul Yesu a bul, "Di ŋ níi chɛ di ŋ
kirila di la lii, leŋ di la mu juu toonuŋ deeŋba."
32 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Má lii." Ŋii nɛ ba
lii baala-la lɛ a mu juu toonu-la. Ŋii nɛ toonu-la
kala sii fá a lii peel-la nyuŋ a tuu tel muga tuɔŋ a
suu. 33 Too-daara-la fá a juu taŋ-la tuɔŋ a bul wii-
la kala si ŋaa a pi niaa ari wii-la si ŋaa baala-la
fa si kɛŋ jiŋsiŋ lɛ. 34 Ŋii nɛ nuu-kala si hɛ taŋ-la
lɛ lii a mu duu na Yesu. Ba si mu nau, ba sulu
duu lii ba tiŋteeŋ lɛ.

9

Yesu vaarɛ gbɛrikɛ
Maak 2.1-12; Luuk 5.17-26

1 Ŋii nɛ Yesu sii juu liiŋ daboro a miira chol a
mu u jaŋ, 2 di niaa chuŋ gbɛriku kubala si piŋ u
bɔsɔ nyuŋ a kaa kɔ Yesu teeŋ. Yesu si na ari
ba ŋaau yarida woruŋ, u bula pi gbɛriku-la a
bul, “Sí fawulluŋ fá mi bii, mi joŋ ŋ haachɛba
chɛŋ nɛ.” 3 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichiba-la dɔŋsuŋ
pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, “Baala deeŋ tuusɛ Wia joŋŋoo
nɛ.” 4 Ama Yesu jiŋ wii-la ba fa síi biinu a piɛsɛba
a bul, “Bɛɛ nɛ tii maa biinɛ wu-bɔmuŋ deeŋ? 5 Mi
si jaŋ bul di mi joŋ u haachɛba chɛu nɛ koo mi
si jaŋ bul duu sii a chuoli u bɔsɔ a viiri, ba tuɔŋ
kubɛɛ nɛ ŋaa mɔli? 6 Mi jaŋ dagɛma ari mi-na
Nuhuobiine Bie kɛŋ doluŋ dunia lɛ di mi wuo joŋ
haachɛba chɛ niaa.” Ŋii nɛ u bula pi gbɛriku-
la a bul, “Sii a joŋ ŋ bɔsɔ a mu dia.” 7 Baal-la
guu duori a sii a mu dia. 8 Ni-daŋ-la si na ŋii,
fawulluŋ kɛŋba. Ba dɛnnɛ Wia ari u si wuo joŋ
doluŋ ŋii a pi nuhuobiinee.

Yesu yirɛ Matiu
Maak 2.13-17; Luuk 5.27-32

9 Yesu si lii lee-la aa vɛŋ, u na laŋpoo lilaaru
kubala baa yirɛ Matiu. U fa hɔŋ u tiŋtinni-dia lɛ
nɛ. Ŋii nɛ Yesu yiru a bula pu duu sii to u hariŋ.
U sii a to u hariŋ.

10 Ŋii nɛ Yesu juu Matiu dia, ba di u haritooroo
kala, a hɔnɔ didii kiaa. Laŋpoo lilaaraa yuga
ari haachɛ diiree ma a kɔ, ba kala didii kialiŋ.
11 Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ naba a piɛsɛ Yesu har-
itooroo a bul, “Bɛɛ nɛ tii ma kuhiaŋ ari laŋpoo

lilaaraa ari haachɛ diiree kala hɔnɔ didii kiaa?”
12 Yesu nii wii-la ba si bula a miira bula piba
a bul, “Nialiŋ si kɛŋ yarifiɛlaa, ba bi daalusuŋ
ŋiŋaara ka chɛ, see nialiŋ síi wiilu. 13 Má mu
a beŋ Wia teniŋ tuɔŋ a na wii-la ba si ŋmuŋsa
bubuɔŋ. Ba ŋmuŋsa,

‘Wia si, mi cho di ma fifá niaa nennige nɛ a kii
ma si kpu pusuŋ pipimi.’

Mi kɔ di mi yirɛ haachɛ diiree nɛ di ba leŋ ba haachɛba. Nialiŋ si kɛŋ tuɔ-pula mi sipaaŋ dee mi kɔ di mi yirɛ.”

Yesu dagɛ nii-vɔbuŋ wiaa
Maak 2.18-22; Luuk 5.33-39

14 Ŋii nɛ Jɔɔŋ Wia lii-foori-la haritooroo kɔ
Yesu teeŋ a piɛsu a bul, “Bɛɛ nɛ tii la di Farisii
tiŋŋaa vuvɔɔ niiŋ aŋ ka ŋ haritooroo-na bi niiŋ
vɔɔ?” 15 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba a bul, “Di nuu nɛ
mu jaa haal kaa kɔ, ka ba duu naŋdɔŋsuŋ hɔŋ, u naŋdɔŋsu-la tuɔŋ jaŋ chei? Ai. Ama chɛɛ dɔŋ nɛ hɛ dimɛ, ba jaŋ kɛŋ baal-la kaa mu lee, aŋ ka di u naŋdɔŋsu-la vɔɔ niiŋ.”

16 Ŋii nɛ u bira magɛ namaga a piba a bul,
“Nuu-kala bi jaŋ joŋ gɛripɛ-faliŋ a kaa tɔ gɛri-
biniŋ. Ŋ nɛ ŋaa ŋii, ŋ jaŋ chei gɛri-falii-la. 17 Ŋii
titia nɛ nuu ma bi jaŋ joŋ si-huoŋ a hɛ pupoi-kpaaŋ lɛ. Ŋ nɛ ŋaa ŋii, pupoi-la jaŋ yɛrɛ, di siŋ-la kala bisa ta. Si-huoŋ maga di ŋ joŋu hɛ pupoi-zɔmuŋ lɛ nɛ, di siŋ-la ari pupoi-la kala zɔŋ.”

Yesu chisɛ Ju̠u tiŋŋaa kuhiaŋ tolo suuŋ lɛ aŋ pɛ vaarɛ haal kubala
Maak 5.21-43; Luuk 8.40-56

18 Yesu fa síi bul wiaa ŋii, Ju̱u tiŋŋaa kuhiaŋ
kubala kɔ u teeŋ a tuu kpirimi u sipaaŋ aŋ bula
pu a bul, “Mi tolo nɛ yie suu lɛɛlɛ, ama ku joŋ
ŋ nisiŋ daŋu lɛ duu duori.” 19 Ŋii nɛ Yesu to u
hariŋ, ba di u haritooroo kala. 20 Ba síi mu ŋii,
di haal kubala ma hɛ dimɛ. U fa kɛŋ tiŋa jisiŋ
fii ari balia nɛ, ka u pɔ u bi dɛrɛ. Ŋii nɛ u kɔ
a bal Yesu hariŋ a digi u gɛriŋ niipiniŋ lɛ 21 aŋ
bul u titia lɛ, “Di mi nɛ digi u gɛriŋ maa, mi jaŋ
duori.” 22 Ŋii nɛ Yesu miira daasɛ a nau a bula
pu a bul, “Mi tolo, sí fawulluŋ fá, ŋ yarida nɛ ŋaa
ŋ duori.” Haal-la guu duori bua-la titia lɛ.

23 Ŋii nɛ ka Yesu-na juu Ju̱u tiŋŋaa kuhiaŋ-la
dia. U jua di yo-daaraa china aa yel. 24 Ŋii nɛ
Yesu bula piba di nuu-kala lii, di tolo-la bi suba,
di u ta piŋ doŋ nɛ. Ŋii nɛ ba kala mumɔmu.
25 Ama ba si kiri nialiŋ kala ba lii, Yesu mu juu
tolo-la dia a kɛŋ u nisiŋ lɛ, u sii. 26 Wiiŋ deeŋ
Yesu si ŋaa, u teeli tiŋtee-la kala.

Yesu vaarɛ nyulimaa balia

27 Yesu si lii Ju̱u tiŋŋaa kuhiaŋ-la dia-la lɛ aa
vɛŋ, ŋii nɛ nyulimaa balia sii a tuto u hariŋ aŋ
faasa yirɛ a bula pu a bul, “Yesu, Devit nihiŋ, fála
nennige.” 28 Yesu si mu dia, nyulima-la baliamiŋ
ma to u hariŋ juu dia-la. Ŋii nɛ u piɛsɛba a
bul, “Ma ŋaa yarida ari mi jaŋ wuo ŋaa di ma
duorii?” Ŋii nɛ ba bul, “Oo, la Tiina, la ŋaa
yarida.” 29 Ŋii nɛ Yesu digi ba siaa lɛ aŋ bul,
“Ma si ŋaa yarida ari ŋii jaŋ ŋaa, mi jaŋ leŋ duu
ŋaa.” 30 Ŋii nɛ ba siaa suri, ka Yesu bula piba

ari siifiɛsiŋ a bul, “Ma sí wiiŋ deeŋ bula pi nuu-
kala.” 31 Ama ba lii Yesu teeŋ a bul wii-la kala
Yesu si ŋaa a teeli leriŋ kala.

Yesu vaarɛ taŋiŋ

32 Nyulima-la balia si lii dia-la lɛ Yesu fa si hɛ,
niaa kɛŋ baal kubala si bi wiaa wuo bul a kaa
kɔ u teeŋ. 33 Ŋii nɛ Yesu kiri jima-la baal-la lɛ,
baal-la suomo bubul wiaa. U ŋaa nuu-kala wu-
kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba bul di ba ha bi wiiŋ deeŋ
yiri na Iziral lɛ. 34 Ama Farisii tiŋŋaa bul ari
jiŋsiŋ kuoro nɛ pu doluŋ duu kikiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ
ŋii.

Yesu fá niaa nennige.

35 Ŋii nɛ Yesu sii gɔllɛ ta-balaa ari ta-biisiŋ
kala a dagɛ niaa Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ a bul Wia
wu-zɔmɔ-la a tigɛ Wia kuorii-la lɛ aŋ pɛ vaarɛ
niaa nyanyal-yiriba kala. 36 U fa si na ni-daŋ-
la, nennige kala kɛnu. U na di wiaa nɛ faa
walimɛba. Ba bi ba titia lɛ wuo pɛ, a nagɛ
piesee si bi pie-daara kɛnɛ. 37 Ŋii nɛ u bula pi u
haritooroo a bul, “Ku-kumaa yuga nɛ baga lɛ di
ba kuŋ, ama tiŋtinnaa bi yugɛ di ba kuŋ kialiŋ.
38 Má saa sul baga-la tiina duu hɛ tiŋtinnaa yugɛ
di ba tiŋ tiŋtimii-la.”

10

Yesu yirɛ u haritooroo fii ari balia
Maak 3.13-19; Luuk 6.12-16

1 Ŋii nɛ Yesu yirɛ u haritooroo fii ari balia a hɛ
dɔŋɔ lɛ a piba doluŋ di ba wuo kikiri jiŋsiŋ aŋ
pɛ vivaarɛ niaa nyanyal-yiriba kala. 2 Nialiŋ u si

liisa yiraa nɛ ŋla: Saamɔŋ, ba fa kɛnu yiyirɛ Piita
ma nɛ, ari u naaŋbie Aŋduru, ari Jeems, si ŋaa
Zɛbidii bie, ari Jɔɔŋ. Jɔɔŋ fa ŋaa Jeems ŋaana
nɛ. 3 U bira liisɛ Filip, ari Batolomi, ari Tɔmas,
ari Matiu laŋpoo lilaari-la, ari Alifiyas bie Jeems,
ari Tadiyas, 4 ari Saamɔŋ Zɛlɔt, ari Judas Isikarɔt,
nii-la si ku ŋaa zɛŋbɛ tiina a yallɛ Yesu.

Yesu tiŋ u haritooroo fii ari balia
Maak 6.7-13; Luuk 9.1-6

5 Niaa deeŋba fii ari balia, Yesu nɛ tiŋba ba lii.
Ŋla nɛ u bula piba aŋ ka ba lii: "Ma sí nialiŋ
si bi Ju̱u tiŋŋaa ŋaa tiŋteeŋ mu. Ma sí Samaria
tiŋteeŋ ma mu. 6 Ama má mu Iziral niaa teeŋ,
niaa deeŋba lɛlɛ nagɛ piesee si lɛlɛ nɛ a bira bi
dia wɛniŋ jiŋ. 7 Má mu a bul Wia kuorii-la wiaa
piba a bul duu kpaga nɛ. 8 Má vaarɛ nyanyal
tiŋŋaa a chisɛ suunuŋ a vaarɛ gbegisiŋ a kiri jiŋ-
bɔŋŋɔɔ niaa lɛ. Ma nɛ ŋaa ŋii, ma sí time kala
laa, bɛɛ wiaa ma ma bi kuŋ-kala time aŋ laa.
9 Ma sí moribiee ma joŋo hɛ ma gɛri-fesiniŋ lɛ.
10 Ma ma sí sulli-gbaŋsiŋ koru a kaa vɛŋ woŋbii-
la a sí gɛnniŋ tuŋ-bulia koo nɛŋtɛŋŋɛɛ tuŋ-bulia
laalu, ma sí daaŋtiga ma koru. Di tiŋtinna nɛ
tima, u maga di ba ti̱mu nɛ. 11 Di ma nɛ mu yi
ta-bal koo ta-bie, má juu taŋ-la tuɔŋ a bee chɛ
nii-la si jaŋ wuo laama bil a chuchua dii-bala-la
lɛ halii di bua-la ma si jaŋ lii taŋ-la lɛ yi. 12 Di ma
nɛ mu juu dia kala, má laa sipaaŋ chuɔlɛ dia-la
niaa a bul, 'Dia deeŋ niaa jaŋ hɔŋ ari yarifiɛlaa.'
13 Di ba nɛ laama, ba jaŋ kɛŋ yarifiɛlaa. Di ba nɛ
bima laa, yarifiɛla-la jaŋ miira kɔ ma teeŋ. 14 Di
ma mu nuu-kala teeŋ, duu pɔ di ma sí juu a bi

ma wialiŋ ma jegilee nii, má lii dia-la lɛ koo taŋ-
la lɛ a kpesi ma naasiŋ hagila ta. Ba jaŋ jiŋ ari
ba ŋaa wii nɛ a cheima lɛ. 15 Mi bulaa pima ari
sariya chɛ-diiliŋ, Wia jaŋ dɔgisɛ taŋ-la niaa a kii
bua-la lɛ u si dɔgisɛ Sɔdɔm niaa ŋii.”

Hɛɛ-la si jaŋ kɔ
Maak 13.9-13; Luuk 21.12-17

16 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Má jegile nii, ma nagɛ
pie-biisiŋ nɛ. Mii tiŋma di ma guoli guŋgurusuŋ
tuɔŋ. Má saa kɛŋ wu-jimiŋ a nagɛ diŋŋaa si
kɛŋ wu-jimiŋ ŋii a leŋ di ma siaa fiɛlɛ a nagɛ
kokosuŋ siaa si fiɛlɛ ŋii. 17 Má kɛŋ ma titia woruŋ
ni-bɔŋŋɔɔ deeŋba teeŋ. Ba jaŋ kɛŋma kaa mu
nialiŋ si yie hilime vuvuurɛ wiaa teeŋ di ba dii
ma sariya. Ba jaŋ viirima Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ.
18 A tiŋ mi wiaa, ba jaŋ kɛŋma kaa mu kuoroo
ari taŋ kuhiasiŋ sipaaŋ di ma dii mi daŋsia, ba
di nialiŋ si bi Ju̱u tiŋŋaa ŋaa kala teeŋ. 19 Di
ba nɛ kɛŋma kaa mu di ba dii ma sariya, ma sí
leŋe di ma bɔisiŋ joŋ wialiŋ ma si jaŋ bul lɛ a
laa ma titia. Bua-la lɛ Wia jaŋ joŋ wu-jimiŋ a hɛ
ma nyuŋ lɛ. 20 Wialiŋ ma si jaŋ bul, ma dee bi
jaŋ bul. Ma Nyimma Wia jaŋ leŋ di u Diŋ-zɔŋ-la
toma lɛ a bul wiaa pima. 21 Naaŋbiiriŋ jaŋ kɛŋ
dɔŋɔ a kaa mu tia di ba kpu. Nyimmaba ma jaŋ
ŋaa ŋii ba biiriŋ lɛ. Biiriŋ ma jaŋ ŋaa ŋii a ma
kɛsɛ ba nyimmaba ari ba naaŋba a kaa mu pa
di ba kpu. 22 Nuu-kala jaŋ bɛrɛma a tiŋ mi wiaa.
Ama nii-la kala si nyalimɛ a mu dɛrɛ, Wia jaŋ
laau ta. 23 Di ba níi dɔgisɛma taŋ-la lɛ, má lii a fá
mu taŋ dɔŋɔ. Mi bulaa pima ari ma bi jaŋ wuo

tiŋ tiŋtimii-la dɛrɛ Iziral tasiŋ kala lɛ, ka di mi-na Nuhuobiine Bie-na kɔ.
24 Sukuuri bie bi u kerichi ka kii, nii-la síi tiŋ tiŋtiŋŋaa nuu dɔŋ teeŋ ma bi yuga kii nii-la teeŋ u síi tiŋ tiŋtimii-la. Tiŋtinna bi u kuhiaŋ ka kii.
25 Ama di nii-la nɛ gunnɛ tiŋtimii-la dɛrɛ, u maga di ba di nii-la si dagu kala magɛ dɔŋɔ nɛ. Di ba nɛ saa kɛŋ dia tiina kaa yirɛ Bɛlizibul, ŋii-na ba jaŋ hɛ yiri-bɔŋŋɔɔ a pi u dia niaa kala.

Nii-la si maga di la fá
Luuk 12.2-9

26 Ŋii wiaa, ma sí nuhuobiinee fá. Wii-kala si faa jaŋ ku lii pulumuŋ, niaa ma jaŋ nii wii-la si
ŋaa wu-faali. 27 Wii-kala mi si bula pima birimiŋ tuɔŋ, u maga di ma bulu pulumuŋ tuɔŋ. Wii-kala bira ba si muŋso bula pima birimiŋ tuɔŋ,
má heele bulu lusuŋ nyuŋ." 28 Ŋii nɛ Yesu bira bul, "Ma sí nialiŋ si jaŋ wuo kpu ma yaaraa fá, niaa deeŋba bi ma dima wuo kpu. Ama má fá Wia. U nɛ kɛŋ doluŋ duu wuo joŋ ma yaraa ari ma diŋsiŋ kala a hɛ Wia nyiniŋ tuɔŋ. Mi bula
pima, má fifáu. 29 Zaarikokobiisiŋ balia dee ba yie joŋo yallɛ kɔbu koo? Ama ba tuɔŋ kubala ma bi jaŋ tel tiŋteeŋ, see ma Nyimma Wia sɛyɛ.
30 Wia paala jiŋ ma nyu-punaa kala ma niiŋ nɛ.
31 Ŋii wiaa, ma sí leŋe di fawulluŋ kɛŋma. Ma
nɛ paala kii zaarikokobiisiŋ a yugɛ. 32 Nii-la kala si jaŋ wuo bul niaa tuɔŋ ari u ŋaa mi nuu nɛ, mi ma jaŋ bul ŋii a tigɛu lɛ mi Nyimma Wia si
hɛ Wia-jaŋ lɛ sipaaŋ. 33 Ama nii-la kala si viami niaa tuɔŋ, mi ma jaŋ viau mi Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ lɛ sipaaŋ.

Yesu si duu bi dunia kɔ di niaa siŋ, see di ba yuo dɔŋɔ.

Luuk 12.51-53; 14.26-27

34 Ma fa biina di mi kɔ dunia di niaa siŋ nɛɛ?
Ai, yuosuŋ nɛ mi kaa kɔ. 35 Mi kɔ di niaa pɔrɛ
dɔŋɔ lɛ nɛ. Bie jaŋ kɛŋ u nyimma di ba yuo dɔŋɔ.
Tolo ma jaŋ kɛŋ u naaŋ di ba guraa yuo dɔŋɔ.
Bii-haala ma jaŋ kɛŋ u bala naaŋ di ba guraa yuo
dɔŋɔ. 36 Nuu diŋdɔŋŋɔɔ paala jaŋ hɛ u dia-niaa
tuɔŋ. 37 Nii-la kala si cho u nyimma ari u naaŋ
a kiimi, u bi maga duu ŋaa mi haritooru. Nii-
la kala ma si cho u bie koo u tolo a kiimi, u bi
maga duu ŋaa mi haritooru. 38 Nii-la kala si bi
u titia daa-gɛsɛɛ baasɛ a to mi hariŋ, u bi maga
duu ŋaa mi haritooru. 39 Nii-la kala síi chɛ u titia
miisiŋ, u jaŋ joŋ u miisiŋ ta. Ama nii-la kala si
via u miisiŋ ta a tiŋ mi wiaa, u jaŋ kɛŋ miisiŋ.

Time-la Wia si jaŋ joŋo ti̠ŋla.

Maak 9.41

40 Nii-la kala si kɛŋma woruŋ, u tiina kɛŋmi
ma woruŋ nɛ. Nii-la ma kala si kɛŋmi woruŋ, u
kɛŋ Tiina ma si tiŋmi woruŋ nɛ. 41 Nii-la kala si
laa Wia tiŋtinna dɔŋɔ a kɛnu woruŋ u dia lɛ a
tiŋ u si ŋaa Wia tiŋtinnu wiaa, u jaŋ laa u time.
Time-la Wia si jaŋ joŋo ti̠mu, u jaŋ magɛ time-la
Wia si jaŋ ti̠ŋ u tiŋtinni-la. Nii-la kala ma si laa
tuɔ-pul tiina bil a tiŋ u si ŋaa tuɔ-pul tiina wiaa,
time-la Wia si jaŋ joŋo ti̠mu, u jaŋ magɛ time-la u
si jaŋ joŋo ti̠ŋ tuɔ-pul tiina-la. 42 Nii-la ma kala si
ŋaa lii-fiɛla pi mi haritooroo deeŋba tuɔŋ ku-bie
a tiŋ u síi to mi hariŋ wiaa, u tiina ma jaŋ laa u
time.”

11

Jɔɔŋ Wia lii-foori-la tiŋ niaa ba kɔ Yesu teeŋ
Luuk 7.18-35

1 Yesu si bul wiaa deeŋba a pi u haritooroo fii
ari balia-la dɛrɛ, u lii lee-la a mu duu dagɛ niaa
aŋ pɛ bul Wia wiaa tasi-la si kpagɛ lee-la.

2 Jɔɔŋ Wia lii-foori-la fa si hɛ sarika lɛ a nii
wialiŋ Kirisito fa síi ŋaa, u tiŋ u haritooroo
dɔŋsuŋ Yesu teeŋ 3 di ba mu piɛsɛ Yesu a bul,
“Bula pila, ŋ nɛ nii-la Jɔɔŋ fa si si u jaŋ kɔ, koo la
haa gbɛrɛ nuu ma dɔŋ nɛɛ?” Ŋii nɛ ba mu piɛsu.
4 Ba si piɛsɛ dɛrɛ, Yesu bula piba a bul, “Má miira
mu Jɔɔŋ teeŋ a bula pu wialiŋ kala ma si na
a nii maa. 5 Má bula pu di nyulimaa siaa suri
nɛ, gbɛrikɛɛ vivɛŋ, gbegisiŋ ma duduori. Taŋŋaa
ninii wiaa, nialiŋ si suba sisii suuŋ lɛ. Summoo
ma wuo ninii Wia wu-zɔŋŋɔɔ. 6 Nialiŋ si bi kaa
lɛrɛ ari mi nɛ ŋaa nii-la Wia si tima, ba tuɔŋ jaŋ
tɔrɛ.”

7 Ŋii nɛ Jɔɔŋ haritooro-la viiri. Ŋii nɛ Yesu
suomo bul Jɔɔŋ wiaa a pipi ni-daŋ-la. U piɛsɛba,
“Ma si mu Jɔɔŋ teeŋ tiŋtee-hilii-la lɛ, bɛɛ nɛ ma
fa gbɛrɛ di ma na? Ma mu di ma na yaŋ peliŋ si
kaa viviisi nɛɛ? Ai. 8 Bɛɛ nɛ saa ma lii di ma na?
Ma lia di ma na nuu si laalɛ gɛri-zɔŋŋɔɔ nɛɛ? Ai.
Bee na nialiŋ si yie laalɛ gɛnniŋ deeŋba, ba yie
juu kuori-diisiŋ nɛ aa nii sima. 9 Má saa dagɛmi
ku-la ma si mua di ma na. Ma mua di ma na
nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛɛ?
Oo, mi jaŋ bula pima ari ma na nuu duu kii nii-la
síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. 10 U-na
Jɔɔŋ wiaa nɛ ba ŋmuŋsa bil Wia teniŋ tuɔŋ a bul
di Wia si,

‘Má jegile nii mi teeŋ, mi jaŋ tiŋ mi tiŋdaara
duu laa ŋ sipaaŋ a mu a wasɛ woŋbiiŋ biliŋ lɛ.’
”

11 Ŋii nɛ Yesu bira bula pi niaa a bul, “Wutitii,
mi bulaa pima, Jɔɔŋ, Wia lii-foori-la nɛ kii nuu-
kala ba si lula. Ama nii-la si ŋaa ni-bie Wia
kuorii-la tuɔŋ, u nɛ yuga kii Jɔɔŋ. 12 A chiŋ bua-
la lɛ Jɔɔŋ si suomo bubul Wia wiaa a kaa kukɔ
tapuluŋ deeŋ, niaa kɛŋ Wia kuorii-la wiaa yuyuo
dɔŋɔ nɛ, ŋii nɛ ni-duoruŋ wiwalimɛ di ba kaa
loriko laa. 13 Ka di Jɔɔŋ-na kɔ, nialiŋ fa síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ fa bul Wia kuorii-
la wiaa nɛ. Wialiŋ Wia si leŋe ba ŋmuŋsa bil di
niaa tuto ma dagɛ ŋii nɛ. 14 Di ma nɛ ŋaa yarida,
ma sɛi wialiŋ ba si bula. Jɔɔŋ nɛ ŋaa Ilaaja, nii-la
wiaa ba fa si bula duu jaŋ kɔ. 15 Digilaa tiŋŋaa,
má wuoli ma digilaa a nii wiaa deeŋba.”
16 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Bɛɛ nɛ mi jaŋ kɛŋ jiniŋ
niaa kaa magisɛ? Ba nagɛ haŋbiisiŋ síi gbieli
yɔbɔ tuɔŋ nɛ. Dɔŋsuŋ yie kpia dɔŋɔ lɛ a bula
piba a bul, 17 ‘La yii yiilaa nɛ pima, aŋ ka ma bi
gua, la yel yoho pima, aŋ ka ma bi yel.’ 18 Bua-la
lɛ Jɔɔŋ si kɔ ma teeŋ, uu vɔɔ niiŋ nɛ a bi siniŋ ma
nyua. Ŋii nɛ ba si di jiŋ-bɔŋ nɛ kɛnu. 19 Aŋ ka mi-
na Nuhuobiine Bie kɔ ma teeŋ a didii kiaa aŋ pɛ
nyunyua siniŋ maa. Ŋii nɛ ba bula pi dɔŋɔ a bul,
‘Baala deeŋ ŋaa luobii tiina nɛ a ŋaa si-nyuaru
maa aŋ pɛ kɛŋ laŋpoo lilaaraa ari haachɛ diiree
kala ma kaa dii naŋdɔŋsuŋ.’ Nialiŋ si sɛi wu-
jimii-la si lii Wia teeŋ, ba wu-ŋaalaa daga ari ba
sɛnɛ sɛi nɛ.”

Tasi-la si bi Yesu wiaa laa dii
Luuk 10.13-15

[20] Tasi-la lɛ Yesu si ŋaa wu-magilaa yugɛ, ba
niaa bi u wiaa laa dii, ŋii wiaa ba bi birima lii ba
haachɛba lɛ. Ŋii nɛ u kpiaba lɛ a bul, [21] "Ma
Kɔraziŋ tiŋŋaa, ma jaŋ na hɛɛŋ. Bɛtisaada
tiŋŋaa maa, ma ma jaŋ na hɛɛŋ. Wu-magila-la
ba si ŋaa ma teeŋ, di ba nɛ fa ŋaaba Taya ari
Saadɔŋ niaa teeŋ ŋla, ba fa bi jaŋ dieni aŋ hɔnɔ
tɛllɛ naasiŋ a ŋaa tuɔruŋ bugɛ ba titia, a didagɛ
ŋii ari ba birima lii ba haachɛba lɛ nɛ. [22] Mi bulaa
pima, sariya chɛ-diiliŋ, Wia jaŋ dɔgisɛ Kɔraziŋ
ari Bɛtisaada tiŋŋaa a kii Taya ari Saadɔŋ tiŋŋaa.
[23] Ma-na Kapɛnam tiŋŋaa, ma nɛ paala chichɛ
di ma kɛŋ ma titia a kaa jil Wia-jaŋ. Wia jaŋ
joŋma yuo ta nɛ di ma tuu juu u nyiniŋ. Wu-
magilaa deeŋba kala mi si ŋaa ma teeŋ, di mi fa
ŋaaba Sɔdɔm lɛ nɛ, ba fa jaŋ hɛ dimɛ a kaa kukɔ
jiniŋ. [24] Mi bulaa pima, sariya chɛ-diiliŋ Wia jaŋ
fá Sɔdɔm niaa nennige a kii Kapɛnam niaa."

Yesu bula pi niaa di ba kɔ u teeŋ a na wiese Luuk 10.21-22

[25] Bua-la titia lɛ Yesu guu yirɛ, "Mi Nyimma, ŋ
nɛ ŋaa wia nyuŋ ari tiŋteeŋ kala Tiina. Mii lɔlluŋ
ari ŋ si kɛŋ wialiŋ ŋ si joŋo faa a dagɛ nialiŋ si bi
wiaa jiŋ, aŋ bi joŋo dagɛ nialiŋ si kɛŋ wu-jimiŋ.
[26] Mi Nyimma, mii lɔlluŋ. Ŋ titia tuɔtɔruŋ lɛ nɛ
ŋ ŋaa ŋii." [27] Ŋii nɛ u bira bul, "Mi Nyimma joŋ
kuŋ-kala doluŋ nɛ pimi. Mi Nyimma duŋduŋa
nɛ jiŋ ŋii mi si naga. Mi ma duŋduŋa nɛ jiŋ ŋii
mi Nyimma ma si naga. Nuu-kala bira buu jiŋ,
see nialiŋ duŋduŋa mi síi cho di mi daga." [28] Ŋii
nɛ Yesu bira bula pi niaa, "Má kɔ mi teeŋ, ma
nialiŋ kala si lɔlɔ, aŋ ka wiaa nyagɛma bil. Mi

jaŋ pima wiese. 29 Má laa mi chuga a chuŋ aŋ
gunnɛ mi teeŋ, bɛɛ wiaa mi kɛŋ mi titia muuri
nɛ, mi siaa ma fiɛlɛ. Di ma ŋaa ŋii, ma jaŋ na
wiese. 30 Chuga-la mi si jaŋ joŋo chuŋma jaŋ ŋaa
chugi-mɔli, u bi yuŋ."

12

Ba piɛsɛ Yesu chɛ-wiesii-la wiaa.
Maak 2.23-28; Luuk 6.1-5

1 U bi diene aŋ ka Yesu ari u haritooroo sii
to nyoŋso baga tuɔŋ chɛ-wiesii-la chɛɛŋ. Losuŋ
fa kɛŋ Yesu haritooroo. Ŋii nɛ ba suomo kiilɛ
nyoŋso-la aa chaŋ. 2 Farisii tiŋŋaa si na wiiŋ
deeŋ ŋii, ba piɛsɛ Yesu a bul, "Ŋ bi naa? Chɛ-
wiesii-la kisiŋ nɛ ba chichei ŋii." 3 Ŋii nɛ Yesu
piɛsɛba a bul, "Ma bi wii-la Devit fa si ŋaa
karimaa? Losuŋ fa si kɛnu ba di u hariŋ niaa,
4 u mu juu Wia-dia a joŋ boroboro-la ba fa si kaa
ku bil Wia sipaaŋ a chɔgɔ dii, aŋ joŋo pi u hariŋ
niaa maa, ba ma dii. U fa ŋaa kisiŋ nɛ di ni-wogo
dii boroboro-la, see nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
duŋduŋa. Ŋii-na u fa bi maga di Devit ari u hariŋ
niaa dii kudiile-la. 5 Koo ma ha bi wialiŋ Moosis
fa si ŋmuŋsa bil di la tuto karimaa? Chɛ-wiesii-la
chɛɛŋ kala nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ
fa yie chei la kisiŋ Wia-dia lɛ. Ama ba fa si ŋaa
ŋii chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, u bi haachɛ ŋaa. 6 Mi
bulaa pima ari kuŋ nɛ hɛ ma tuɔŋ lɛɛlɛ a yuga
kii Wia-dia. 7 Wia teniŋ tuɔŋ, ba ŋmuŋsa di Wia
si,

'Mi cho di ma fifá niaa nennige nɛ a kii ma si
kpu pusuŋ pipimi.'

Di ma nɛ fa sɛnɛ jiŋ wiiŋ deeŋ bubuɔŋ, ma fa
bi jaŋ joŋ cheeriŋ pi nialiŋ si bi wii cheye. 8 bɛɛ
wiaa mi-na Nuhuobiine Bie nɛ ŋaa chɛ-wiesii-la
Tiina ŋii."

Yesu vaarɛ baal kubala nisiŋ si suba
Maak 3.1-6; Luuk 6.6-11

9 Ŋii nɛ Yesu lii lee-la a mu juu Wii-chuɔlɛ dia,
10 di baal kubala nɛ ŋii. U nisiŋ suba nɛ. Niaa
dɔŋsuŋ ma fa hɛ dimɛ a chichɛ di ba bul Yesu
teeŋ ari u cheye nɛ. Ŋii nɛ ba piɛsu a bul, "U
kɛŋ woŋbiiŋ nɛɛ di la vaarɛ nyanyal tiŋŋaa chɛ-
wiesii-la chɛɛŋ koo?" 11 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba a
bul, "Di ma kuŋ nɛ kɛŋ piesu duu tel viliŋ lɛ chɛ-
wiesii-la chɛɛŋ, ŋ jaŋ liisu koo ŋ jaŋ leŋu dimɛ
duu suu? Ma jaŋ liisɛ. 12 Nuhuobiine nɛ paala kii
piese. Di la nɛ saa ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ chɛ-wiesii-la
chɛɛŋ, la bi chɛ-wiesii-la kisiŋ-la cheye." 13 Ŋii
nɛ u bula pi na-suu-la tiina a bul, "Kɛŋ ŋ nisiŋ
tiɛnɛ." U kaa tiɛnɛ. U fiɛla a nagɛ u nisi-la dɔŋɔ.
14 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa lii lee-la a mu vuurɛ ŋii
ba si jaŋ ŋaa a kpu Yesu.

Yesu bul wiaa a tigɛ u titia lɛ

15 Yesu si nia di ba vuurɛ di ba kpuu ŋii, u lii
lee-la. Ni-daŋ to u hariŋ. Ŋii nɛ u vaarɛ nialiŋ
fa síi wiilu kala 16 aŋ bula piba di ba sí leŋ di
wiiŋ deeŋ teeli leriŋ kala. 17 U ŋaa wiiŋ deeŋ di
wialiŋ Azaaya fa si bula ku ŋaa wutitii. Azaaya
fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ nɛ. 18 U fa si,
"Mi Tiŋtinna nɛ ŋla, nii-la mi si liisa,
nii-la mi si cho, mi tuɔŋ tɔrɛ u nyuŋ.
Mi jaŋ joŋ mi Diŋ-zɔŋ-la hɛu lɛ.

U jaŋ bul mi sariya diiniŋ wiaa a pi dunia
niaa kala.
19 U bi jaŋ kaa lɛrɛ, u bi jaŋ kpia goŋ maa.
U bi jaŋ ŋiŋaa goŋ woŋbiee lɛ di niaa ninii.
20 U siaa jaŋ fiɛlɛ nialiŋ si ŋaa puwuoloo teeŋ,
a kɛŋ zile ni-pugunuŋ ma teeŋ.
U jaŋ pɛsɛ halii, see wutitii-la Wia síi chɛ yuo dii
leriŋ kala.
21 U lɛ nɛ dunia niaa kala jaŋ joŋ ba yiɛlaa hɛ."

Yesu ari Bɛlizibul
Maak 3.20-30; Luuk 11.14-23

22 Ŋii nɛ niaa dɔŋsuŋ kɛŋ baal kubala kaa kɔ
Yesu teeŋ. Jiŋsiŋ nɛ fa kɛŋ baal-la. U fa nyulima
aŋ pɛ taŋ. Yesu vaarɛ baal-la. Ŋii nɛ u wuo wiaa
bubul aŋ nina maa. 23 Yesu si ŋaa ŋii, u fa ŋaa
ni-daŋ-la kala wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba pipiɛsɛ
dɔŋɔ a bul, "Devit bie nɛ ŋlaa?" 24 Farisii tiŋŋaa
fa si nii ŋii, ba bul, di jiŋsiŋ kuoro Bɛlizibul nɛ
pu doluŋ, ŋii nɛ tii u wuo kikiri jiŋsiŋ ŋii. 25 Yesu
wuo jiŋ ba tuɔbiinaa a bula piba a bul, "Di taŋ
niaa nɛ hɛ dimɛ a bi nii-bala kɛnɛ, ba taŋ-la jaŋ
tel. Di jaŋ niaa koo naaŋbiiriŋ ma nɛ bi nii-
bala kɛnɛ, ba dia jaŋ tel. 26 Ŋii nɛ di Sitaani
kiri Sitaani, u ma taŋ bi jaŋ wuo chiŋ." 27 Ŋii
nɛ Yesu bira piɛsɛba a bul, "Di Bɛlizibul nɛ pimi
doluŋ mi kaa kiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ niaa lɛ, kubɛɛ nɛ
saa joŋ doluŋ pi niaa deeŋba síi to ma hariŋ ba
ma kikiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ niaa lɛ? Niaa deeŋba titia
daga ari maa nyia nɛ. Ba jima ari Sitaani bi u
titia wuo guraa yuo. 28 Wia doluŋ nɛ mi kaa kiri
jiŋ-bɔŋŋɔɔ niaa lɛ. Wiiŋ deeŋ nɛ daga ari Wia
kuorii-la paala kɔ ma teeŋ nɛ. 29 Nuu tuo si jaŋ

juu ni-duoŋ dia a gaa u kiaa, see duu kɛŋ ni-duo-
la vɔɔ, aŋ-na juu paa u kiaa. 30 Nuu-kala si bi mi
nuu ŋaa, u lii mi hariŋ nɛ. Nii-la kala si bi mi lɛ
pɛ di la kiri kiaa hihɛ dɔŋɔ lɛ, u kaa pisa tita nɛ.
31 Mi bulaa pima ari Wia jaŋ joŋ niaa haachɛba
ari wu-bɔmɔ-la ba síi bul a chɛba, ama nii-la kala
si tuusɛ Wia Diŋ-zɔŋ-la joŋŋoo, Wia bi jaŋ joŋo
chɛ u tiina. 32 Nii-la kala si bul wu-bɔŋŋɔɔ a mu
tigɛ mi-na Nuhuobiine Bie lɛ, Wia jaŋ joŋo chɛu,
ama nii-la kala si tuusɛ Wia Diŋ-zɔŋ-la joŋŋoo,
Wia bi jaŋ joŋo chɛ u tiina lɛɛlɛ a kaa mu wuu."

Tia ari u nɛnɛɛ.
Luuk 6.43-45

33 Ŋii nɛ Yesu bira bul, "Di ŋ níi chɛ tia nɛŋ
nɛŋ-zɔŋŋɔɔ, see di ŋ kɛŋ tia-la si kɛŋ yarifiɛlaa.
Di ŋ nɛ kɛŋ tia-la si bi yarifiɛlaa kɛnɛ, see duu
ninɛŋ nɛŋ-lɔrunuŋ. Tia-la nɛnɛɛ nɛ yie dagɛ tia-
la yiri u si ŋaa. 34 Ma ni-bɔŋŋɔɔ deeŋba, di ma nɛ
bɔmɔ, ɛɛ nɛ ma jaŋ wuo ŋaa a bubul wu-zɔŋŋɔɔ?
Ŋ tuɔbiinaa si kɛŋ wii-la nɛ, u nɛ ŋ niiŋ bubul.
35 Ni-zɔmuŋ kɛŋ tuɔbiiŋ-zɔŋŋɔɔ nɛ aa ŋaa wu-
zɔmɔ-la u síi biinu. Ni-bɔmuŋ ma kɛŋ tuɔbiiŋ-
bɔŋŋɔɔ a maa ŋaa wu-bɔmɔ-la u síi biinu u tuɔŋ
lɛ. 36 Mi bulaa pima ari sariya chɛ-diiliŋ nuu-
kala paala jaŋ dagɛ wu-bɔmɔ-la u niiŋ si bula.
37 Wialiŋ titia ma si bula nɛ jaŋ dii ma sariya a
dagɛ di ma kɛŋ tuɔ-pulaa koo ma bi tuɔ-pulaa
kɛnɛ."

Nialiŋ chɛ di Yesu ŋaa wu-magilaa
Maak 8.11-12; Luuk 11.29-32

38 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichiba dɔŋsuŋ ari Farisii
tiŋŋaa dɔŋsuŋ ma kɔ Yesu teeŋ a bula pu a bul,

“La kuhiaŋ, laa chɛ di ŋ ŋaa wu-magil nɛ di la
na.” 39 Ŋii nɛ Yesu bul, “Jiniŋ niaa ŋaa ni-bɔmɔ
nɛ, ba bi Wia ka fá. Ma si di mi ŋaa wu-magiliŋ.
Ai, mi bi ŋaa. Wu-magiliŋ ma síi chɛ, ma bi
jaŋ wuo nau, see wu-magil-la Wia fa si ŋaa a
tigɛ Jona lɛ. 40 Jona fa si hɛ cheŋfili-bal-la tuɔŋ
tapulaa batori wiihɛyɛ ari titaŋiŋ kala, ŋii titia
nɛ mi-na Nuhuobiine Bie ma jaŋ hɛ vaamiŋ tuɔŋ
tapulaa batori, wiihɛyɛ ari titaŋiŋ kala. 41 Sariya
chɛ-diiliŋ, Ninivɛ niaa ma jaŋ sii a joŋ cheeriŋ
pima woruŋ. Bua-la lɛ Jona ma fa si mu bul Wia
wiaa pi Ninivɛ niaa, ba birima lii ba haachɛba lɛ
nɛ a to Wia. Mi jaŋ bula pima ari nuu nɛ hɛ ma
tuɔŋ a yuga kii Jona, ka ma bi sɛi di ma jegile nii
u wiaa.”

42 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Haal kubala nɛ fa hɛ
dimɛ. U dii kuoruŋ tiŋtee kubala lɛ baa yirɛ
Siiba. U sii lii u jaŋ lɛ a mu di-bolii duu jegile nii
kuoru kubala wu-jimiŋ. U yiriŋ nɛ fa Solomɔŋ.
U fa kɛŋ wu-jimiŋ kiŋkɛŋ kiŋkɛŋ. Sariya chɛ-
diiliŋ haal-la jaŋ sii a joŋ cheeriŋ a pi jiniŋ niaa
woruŋ. Mi jaŋ bula pima ari nuu nɛ hɛ ma tuɔŋ,
u yuga kii Solomɔŋ, ka ma bi sɛi di ma jegile nii
u wiaa.”

Yesu bul wiaa a tigɛ jiŋ-bɔŋŋɔɔ lɛ
Luuk 11.24-26

43 Ŋii nɛ Yesu bira bula pi niaa a bul, “Di jiŋ-
bɔŋ nɛ lii nuu lɛ, u yie gɔllɔ tiŋtee-hiliŋ lɛ nɛ a
chichɛ di-wiesiŋ, aŋ bi na. 44 U si bi lee na ŋii, u
yie bul u titia lɛ a bul, ‘Mi jaŋ miira mu lee-la mi
si lia.’ U jaŋ miira mumu, di disinniŋ tuo dia-la
lɛ, ba wasɛ u kala zɔŋ. 45 Ŋii nɛ u jaŋ miira lii a
kɛŋ jiŋ-bɔŋŋɔɔ balipɛ, kialiŋ si bɔmɔ kiiu, ba ma

ku juu a pɛu lɛ. Ŋii hariŋ lɛ nɛ baal-la yie kperi a
kii buŋbuŋ-la. Ŋii titia nɛ u ma jaŋ ŋaa ma jiniŋ
ni-bɔŋŋɔɔ deeŋba lɛ.”

Yesu bul wiaa a tigɛ u naaŋ ari u naaŋbiiriŋ lɛ
Maak 3.31-35; Luuk 8.19-21

46 Yesu fa si bul wiaa pipi nialiŋ ŋii, u naaŋ
ari u ŋaanaa kɔ u teeŋ a ku chiŋ jeeŋ hariŋ a
chichɛ di ba nau. [47 Ŋii nɛ nuu bula pu a bul,
“Bee na, ŋ naaŋ ari ŋ ŋaanaa nɛ chiŋ jeeŋ hariŋ
a chichɛ di ba naŋ.” 48 Ŋii nɛ Yesu miira piɛsɛba
a bul, “Kubɛɛ nɛ ŋaa mi naaŋ ari mi ŋaanaa?”]
49 Ŋii nɛ u liisɛ u nisiŋ a dagɛ u haritooroo aŋ
bul, “Mi naaŋ ari mi naaŋbiiriŋ nɛ ŋla: 50 Nii-la
kala si ŋaa wii-la mi Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ
lɛ si cho, u nɛ ŋaa mi ŋaana ari mi dihaala ari
mi naaŋ.”

13

Yesu magɛ namaga a tigɛ baal-la si du̱u kiaa lɛ
Maak 4.1-9; Luuk 8.4-8

1 Tapulii-la titia Yesu lii dia-la lɛ ba di u
haritooroo fa si hɔnɔ, a sii mu mugi-baliŋ niiŋ
a hɔŋ dimɛ duu dagɛ niaa. 2-3 Niaa yugɛ a ku
gollu chu. Ba si yuga ŋii, u sii mu juu liiŋ daboro
tuɔŋ a hɔŋ liiŋ tuɔŋ, ka ni-daŋ-la chiŋ muga
niiŋ. Ŋii nɛ u magɛ namagaba a dagɛba wiaa
yugɛ. U namagaba-la dɔŋɔ nɛ ŋla: Yesu si, “Baal
kubala nɛ sie a kɛŋ u ku-doho kaa lii duu misɛ.
4 U síi misɛ ŋii, ku-doho-la dɔŋsuŋ tel wɔŋbiiŋ
tuɔŋ. Diibiisiŋ ku tuɔsa dii. 5 Dɔŋsuŋ ma tuu
tel kpaginyiliŋ nyuŋ. Hagila si bi yugɛ ŋii, ka

ba guu nyu. 6 Ba naapoloo bi tiŋteeŋ jua. Wia
pɔsɛ a kpuba, ba suu, bɛɛ wiaa ba naapoloo bi
tiŋteeŋ jua. 7 Ku-doho-la dɔŋsuŋ ma tel sɔsuŋ
tuɔŋ. Ba nyu, sɔsu-la ma nyu a nyaga kpu. Ba bi
wasa. 8 Ama ku-doho-la dɔŋsuŋ ma lii tel tiŋtee-
zɔmuŋ lɛ a nyu a waa a wasɛ woruŋ. Dɔŋsuŋ hɛ
biee zɔlɔ zɔlɔ, dɔŋsuŋ ma mahiŋ batori batori,
dɔŋsuŋ ma mara ari fii fii." 9 Yesu si magɛ
namaga-la dɛrɛ, ŋii nɛ u bul, "Digilaa tiŋŋaa, má
wuoli ma digilaa a nii wiaa deeŋba."

Yesu dagɛ u haritooroo wii-la si tii u yie mimagɛ namagaba

Maak 4.10-12; Luuk 8.9-10

10 Ŋii nɛ Yesu haritooroo kɔ u teeŋ a piɛsu a
bul, "Bɛɛ nɛ tii ŋ yie kɛŋ namagaba a didagɛ
niaa?" 11 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Ma niaa
deeŋba nɛ Wia dagɛ u kuorii-la wiaa bubuɔŋ pa,
wialiŋ fa si faa, ama ni-daŋ kala dee. 12 Nii-la
kala si to Wia niiŋ wiaa, Wia jaŋ faasa pɛu lɛ
woruŋ. Nii-la ma si bi Wia niiŋ wiaa ka to, Wia
bi jaŋ pɛu lɛ. U si pɛu lɛ mua-la maa, u jaŋ laa
u kua. 13 Wii-la si tii mi yie mimagɛ namagaba
nɛ ŋla: Ba yie nyilimi nyilimi nɛ aŋ bi kuŋ-kala
wuo na, a jijegili wiaa aŋ bi wii-kala ka nii aŋ bi
wialiŋ bubuɔŋ ma wuo jiŋ. 14 Wia si to Azaaya
lɛ a bul wialiŋ, ba wiaa nɛ u bul ŋii. Ba ku ŋaa
wutitii. Azaaya fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. U fa bula a bul,

'Niaa deeŋba jaŋ jegili jegili wiaa aŋ bi wii-kala
bubuɔŋ wuo jiŋ,
ba jaŋ nyilimi nyilimi aŋ bi kuŋ-kala wuo na,

15 bɛɛ wiaa ba bi wu-jimiŋ kɛnɛ Wia teeŋ, ba via
Wia niiŋ wiaa nɛ,
ba tɔ ba digilaa ma nɛ di ba sí wii-kala nii
a kɛŋ ba siaa ma tɔ di ba sí kuŋ-kala na.
Wia si di ŋii dee, ba fa jaŋ nina,
ba digilaa ma fa ninii wiaa.
Ba fa jaŋ jiŋ wiaa bubuɔŋ
a birima kɔ mi teeŋ di mi vaarɛba.'
16 Ma-na, ma tuɔŋ tɔrɔ ari ma wuo nina wialiŋ
kala ma síi na a wuo nii wialiŋ maa. 17 Mi bulaa
pima ari nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ, ari nialiŋ dɔŋsuŋ fa síi to Wia, ba yuga
a cho di ba nina wialiŋ ma síi na aŋ bi wuo na,
a ma fa cho di baa nii wialiŋ ma síi nii, aŋ ka ba
bi wuo nii.

Yesu dagɛ ku-duuro namaga-la bubuɔŋ
Maak 4.13-20; Luuk 8.11-15

18 Má jegili a nii ku-duuro namaga-la bubuɔŋ.
19 Nialiŋ si yie nii Wia niiŋ wialiŋ a mu tigɛ Wia
kuorii-la lɛ aŋ bi ba bubuɔŋ jiŋ, ba nagɛ ku-
doho-la si tel woŋbiiŋ lɛ nɛ. Sitaani yie guu kɔ
a kɛŋ wialiŋ a liiri ba tuɔsaa lɛ. 20 Kialiŋ ma si
tel kpaginyiliŋ nyuŋ ma nɛ ŋaa nialiŋ si yie guu
a laa Wia niiŋ wialiŋ dii ari tuɔtɔruŋ. 21 Ama
ba bi bɔyɛ kɛnɛ a nagɛ naapoloo si bi tiŋteeŋ
jua. Ba jaŋ sɛi wii-la a tou mu magɛ ŋii. Di hɛɛŋ
nɛ juuba, koo di ba to naasiŋ dudɔgisɛba a tiŋ
wii-la wiaa, ba tuɔŋ guu lii wii-la lɛ. Ba joŋo
ta. 22 Kialiŋ si tel sɔsuŋ tuɔŋ ma nɛ ŋaa nialiŋ
si yie nii Wia niiŋ wialiŋ, ama dunia kiaa wiaa
walimɛba, ba cho di ba jigi aa chɛ kuŋ-kala. A tiŋ
wiaa deeŋba, ba bi sɛi di ba to wialiŋ. Wialiŋ bi

doho kɛnɛ ba teeŋ. 23 Kialiŋ si tel tiŋtee-zɔmuŋ
lɛ ma nɛ ŋaa nialiŋ si yie nii Wia niiŋ wialiŋ a
jiŋ ba bubuɔŋ, wialiŋ kɛŋ doho kiŋkɛŋ kiŋkɛŋ ba
teeŋ, dɔŋsuŋ nɛŋ zɔlɔ zɔlɔ, dɔŋsuŋ mahiŋ batori
batori, dɔŋsuŋ ma mara ari fii fii."

Yesu magɛ namaga a tigɛ baga si kɛŋ yaŋ lɛ.

24 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a piba
a bul, "Wia kuorii-la nagɛ baala si sie nɛ a du̱u
miiriŋ u baga lɛ. 25 Titaŋ kubala niaa kala si piŋ
doŋ, u diŋdɔmɔ kɛŋ yaŋ kaa mu du̱u hɛ baga-
la lɛ aŋ viiri. 26 Miiri-la si suomo nyu a ninɛŋ,
yaŋ-la ma nyu. 27 Ŋii nɛ baal-la tiŋtinnaa mu a
na baga-la a miira ku bula pi baal-la a bul, 'La
kuhiaŋ, ŋ du̱u ku-zɔŋŋɔɔ nɛ ŋ baga-la lɛ, ka nii
nɛ yaŋ-la ma nyu baga-la lɛ?' 28 Ŋii nɛ ba kuhiaŋ-
la bula piba a bul, 'U naga ari mi diŋdɔŋ nɛ ŋaa
ŋii.' Ŋii nɛ u tiŋtinna-la piɛsu a bul, 'Ŋŋ chɛ di
la mu a churi yaŋ-la ta nɛɛ?' 29 Ŋii nɛ baal-la
bul, 'Ai, má leŋ di miiri-la bii. Di ma nɛ mua di
ma churi yaŋ-la lɛɛlɛ, ma jaŋ pɛ churi miiri-la
dɔŋsuŋ ma ta. 30 Di miiri-la nɛ bia, mi jaŋ leŋ di
nialiŋ sii mu baga di ba laa sipaaŋ churi yaŋ-la
a vɔɔ a nyigɛ, aŋ-na kuŋ miiri-la kaa ku hɛ mi
vire lɛ.' "

Yesu magɛ namaga a mu tigɛ ku-doho kubala baa yirɛ masitad lɛ

Maak 4.30-32; Luuk 13.18-19

31 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a bul di
Wia kuorii-la nagɛ baal kubala nɛ si joŋ ku-doho
kubala baa yirɛ masitad a du̱u u baga lɛ. 32 Ku-
doho-la bi wii maga. U nɛ muuro kii ku-doho-na
kala si hɛ dimɛ. Ama duu nɛ nyua, u yie waa

a birimɛ tia nɛ a yuga kii baga ku-duuloo kala kala. Ŋii nɛ diibiisiŋ yie sagɛu lɛ a sua ba dɛlliŋ u naakelee lɛ.

Yesu magɛ namaga a mu tigɛ si-buruŋ lɛ
Luuk 13.20-21

33 Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a piba a bul, “Wia kuorii-la nagɛ si-buruŋ nɛ ba si kaa hihɛ munuŋ lɛ. Haala joŋ munuŋ a hɛ tasi-gbaŋa tuɔŋ a joŋ si-buruŋ a kaa kuosi. U dieni mua, ka muŋ-la sii puɔra su̱ tasi-gbaŋa-la kala.”

Yesu dagɛ niaa namagaba
Maak 4.33-34

34 Di Yesu nɛ fa bul wii-kala pipi ni-daŋ-la,
namaga nɛ u yie magɛ. U bi jaŋ bul wii di u
bi namaga maga. 35 U ŋaa ŋii di wialiŋ nuu fa si
bula, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ku ŋaa wutitii nɛ. U fa si, “Di mi nɛ bul wiaa pipi niaa, mi jaŋ magɛ namagaba, mi jaŋ bul wialiŋ si ŋaa wu-faalaa a chiŋ dunia di-suomuŋ a piba.”

Yesu dagɛ namaga-la u si maga a tigɛ yaŋ lɛ bubuɔŋ

36 Yesu si ta ni-daŋ-la, ba viiri, ka u sii juu
dia. Ŋii nɛ u haritooroo kɔ u teeŋ a piɛsu a bul,
“Dagɛla namaga-la ŋ si maga a tigɛ baga yaŋ lɛ
bubuɔŋ.” 37 Ŋii nɛ Yesu bul, “Nii-la si du̱u miiri-
la nɛ ŋaa mi-na Nuhuobiine Bie. 38 Baga-la lɛ u si
du̱u miiri-la, u nɛ ŋaa dunia. Miiri-la ma nɛ ŋaa
nialiŋ si jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ. Yaŋ-la ma si
nyu baga-la lɛ nɛ ŋaa Sitaani niaa. 39 Diŋdɔŋ-la
si du̱u yaŋ-la nɛ ŋaa Sitaani. Miiri-la ma kumuŋ
nɛ ŋaa dunia didɛriŋ. Nialiŋ ma si kuŋ miiri-la
nɛ ŋaa Wia tiŋdaaraa. 40 Ŋii ba si hiesi yaŋ-la

a nyigɛ, ŋii titia nɛ jaŋ ŋaa dunia didɛriŋ. 41 Mi-
na Nuhuobiine Bie, mi jaŋ tiŋ mi tiŋdaaraa di
ba juu Wia kuorii-la tuɔŋ a tuɔsɛ nialiŋ si ŋaa
haachɛ tiŋŋaa, ari nialiŋ kala si ŋaa wu-bɔŋŋɔɔ
42 a joŋo yuo a hɛ Wia nyiniŋ tuɔŋ. Lee-la nɛ
ba jaŋ yel aŋ pɛ didiŋ ba nyilaa. 43 Ka di tuɔpul
tiŋŋaa tutul ari wii-pɔsuŋ síi tul ŋii la Nyimma
Wia kuorii-la tuɔŋ. Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma
digilaa a nii wiaa deeŋba."

Baal-la si pɛrɛ baga a mɔl kiaa

44 Yesu bira bul, "Wia kuorii-la nagɛ ŋla nɛ:
Baal kubala nɛ mu a pipɛrɛ baga a na di sɛlimɛ
hɛ baga-la lɛ. U si na sɛlimɛ-la, u gbaa tɔ, u tuɔŋ
kala faasa tɔrɛ kiŋkɛŋ. Ŋii nɛ u mu yallɛ u kiaa
kala a kɛŋ moribie-la a kaa mu yɔɔ baga-la."

Yesu bira magɛ namaga a mu tigɛ busiiŋ lɛ

45 Yesu bira si di Wia kuorii-la nagɛ bayala si
mua di u yɔɔ busiaa nɛ. 46 U si na dɔŋɔ duu faasa
zɔŋ kiŋkɛŋ, u miira mu joŋ u kiaa kala u si kɛnɛ
a yallɛ a yɔɔ busii-la.

Yesu magɛ namaga a tigɛ joŋ lɛ

47 Yesu bira si di Wia kuorii-la nagɛ joŋ nɛ, ba
si joŋo yuo hɛ mugi-baliŋ tuɔŋ. U kɛsɛ cheŋfili-
yiriba kala. 48 Di cheŋfilee nɛ suo, cheŋfili-
kpuura-la yie kaa lɛrɛ lii mugi-baliŋ niiŋ nɛ a
tuɔsɛ cheŋfilie-la. Ba yie tuɔsɛ ku-zɔŋŋɔɔ hɛ ba
kiaa lɛ aŋ joŋ kialiŋ si bi zɔŋ a yuo ta. 49 Ŋla nɛ
saa u jaŋ nagɛ dunia didɛriŋ. Wia tiŋdaaraa jaŋ
lii a tuɔsɛ ni-bɔŋŋɔɔ ni-zɔŋŋɔɔ tuɔŋ 50 a joŋba
yuo hɛ Wia nyiniŋ lɛ. Dimɛ nɛ ba jaŋ yel aŋ didiŋ
ba nyilaa.

Yesu magɛ namaga a tigɛ baal-la si kɛŋ kiaa u vire lɛ

51 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ u haritooroo a bul, “Ma
jiŋ wiaa deeŋba kala bubuɔŋ nɛɛ?” Ŋii nɛ ba si,
“Oo.” 52 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Wiiŋ deeŋ
daga ari nii-la kala si gunnɛ Wia teniŋ woruŋ a
ku ŋaa Yesu haritooru a ŋaa siri duu juu Wia
kuorii-la tuɔŋ, u tiina nagɛ dia tiina si yie chaarɛ
mii-binaa ari mii-falaa nɛ u vire lɛ.”

Ba via Yesu Nazarɛt lɛ
Maak 6.1-6; Luuk 4.16-30

53 Yesu si magɛ namaga deeŋba dɛrɛ, u sii
Kapɛnam lɛ 54 a miira mu Nazarɛt. Ŋii nɛ u mu
dagɛ niaa Wii-chuɔlɛ dia lɛ. Nialiŋ kala si nii
wialiŋ u si bula, ba hiriki. Ŋii nɛ ba pipiɛsɛ dɔŋɔ,
“Nii nɛ baala deeŋ na wu-jimiŋ deeŋ ari wu-
duoruŋ deeŋba kala ŋaaniŋ? 55 Josɛf, kapiŋta-la
bie dee ŋii? Mɛɛri dee bi u naaŋ ŋaa? Jeems
ari Josɛf ari Saamɔŋ ari Judas u naaŋbiiriŋ dee
ŋii? 56 Ba di u dihaalaa kala dee daha ŋii? Nii
lɛ nɛ saa u na wiaa deeŋba kala?” 57 Ŋii nɛ ba
na baaniŋ u nyuŋ. Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul,
“Nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, duu
nɛ mu lee-kala, ba yie zizilu nɛ, aŋ ka u jaŋ-niaa
siiŋ buu ka su̱.” 58 A tiŋ ba si bi yarida kɛnɛ wiaa,
u bi wu-duoruŋ wuo ŋaa yugɛ lee-la.

14

Jɔɔŋ Wia lii-foori-la suba
Maak 6.14-29; Luuk 9.7-9

1 Bua-la lɛ nɛ Galilii kuoro Hɛrɔd nii Yesu wiaa.
2 U bula pi u naŋzɔɔba ari Jɔɔŋ Wia lii-foori-la nɛ
ŋii. Wia nɛ chisu suuŋ lɛ, ŋii nɛ tii u kɛŋ doluŋ

a wuo ŋiŋaa wu-magilaa deeŋba. [3] Hɛrɔd-la fa
sie a mu jaa haal kubala. U yiriŋ nɛ Hɛrɔdias. U
fa ŋaa u ŋaana Filip haala nɛ. U laa jaa. [4] Ŋii nɛ
Jɔɔŋ bula pi Hɛrɔd a bul, “Ŋ si kɛŋ ŋ ŋaana haala
laa jaa ŋii, u bi woŋbiiŋ ŋaa.” [5] Ŋii nɛ Hɛrɔd faa
chɛ duu kpu Jɔɔŋ, ama u faa fá Ju̠u tiŋŋaa nɛ.
Ŋii wiaa u ŋaa ba kɛnu tɔ dia. Ju̠u tiŋŋaa fa si di
Jɔɔŋ ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ nɛ. [6] Ŋii nɛ Hɛrɔd chɛ-lulluŋ tapuluŋ bira yi.
U yirɛ u niaa di ba ku gbieli. Hɛrɔdias tolo ma
kɔ a gua ba kala sipaaŋ, Hɛrɔd beŋ a chou. [7] Ŋii
nɛ u bula pi tolo-la a bul, “Mi ŋmiɛsa, mi jaŋ piŋ
kuŋ-kala ŋ síi chɛ.” [8] Ŋii nɛ tolo-la mu bul wiiŋ
deeŋ a pi u naaŋ aŋ piɛsu, “Mi bul di mii chɛ bɛɛ
kuŋ nɛ?” Ŋii nɛ u naaŋ bula pu duu bul duu chɛ
duu keri Jɔɔŋ Wia lii-foori-la nyuŋ a hɛ pirata lɛ
nɛ a pu. Tolo-la bul ŋii. [9] Kuoro si nii wii-la, u
tuɔŋ kala chei. Ama u si ŋmiɛsa ŋii, niaa kala
nii. Ŋii nɛ u bul di ba ŋaa ŋii tolo-la síi chɛ. [10] U
ŋaa ba mu keri Jɔɔŋ nyuŋ sarika lɛ, [11] a hɛ pirata
lɛ a kaa ku pi tolo-la. Ŋii nɛ u laa a kaa mu pi u
naaŋ. [12] Jɔɔŋ haritooro-la si nii wii-la, ba sii ku
laa u ku-suuŋ a kaa mu hugi. Ŋii nɛ ba mu bula
pi Yesu wialiŋ si ŋaa.

Yesu pi niaa bui banɔŋ kudiilee
Maak 6.30-44; Luuk 9.10-17; Jɔɔŋ 6.1-14

[13] Yesu si nii Jɔɔŋ wiaa, u sii lee-la u fa si hɛ
a juu liiŋ daboro a mumu niaa si tuo lee-la, u
duŋduŋa. Ama niaa nii Yesu wiaa a lii ba jaŋ lɛ
a vɛŋ naasiŋ lɛ a kiri u hariŋ. [14] Yesu si mu lii
liiŋ daboro-la lɛ, u na ni-daŋ di ba hɔnɔ gbɛru.
Nennige kala kɛnu. Ŋii nɛ u vaarɛ nialiŋ síi wiilu.

15 Didaaniŋ ku yi, u haritooroo kɔ u teeŋ a bula
pu a bul, “Taŋ bire nɛ. Leriŋ deeŋ ŋaa giriŋ nɛ.
Ta nialiŋ di ba mu tasi-la si kpagɛ daha a yɔɔ
kudiilee a dii.” 16 Ŋii nɛ Yesu bul, “Ma sí leŋe
di ba viiri. Má-na mu chɛ kudiilee piba di ba
dii.” 17 Ŋii nɛ u haritooro-la bul, “Ku-la kala la si
kɛnɛ nɛ boroboroba banɔŋ ari cheŋfilee balia.”
18 Ŋii nɛ Yesu bul, “Má kaa kɔ pimi.” 19 U ŋaa
nialiŋ tuu hɔŋ yaŋ nyuŋ. Ŋii nɛ u laa boroboroba
banɔŋ-la ari cheŋfilie-la balia a wula beŋ wia
nyuŋ aŋ lɔllɛ Wia aŋ kaa chɔgɛ chɔgɛ a pi u
haritooroo. U haritooroo laa kpaa nialiŋ. 20 Nuu-
kala dii a vɔgɛ. Ka u haritooro-la paa ku-kaaŋ-
biisiŋ a sṳ siŋsiŋ fii ari balia. 21 Nialiŋ fa si dii
boroboro-la, ba tuɔŋ baalaa fa ŋaa bui banɔŋ nɛ.

Yesu vɛŋ liiŋ nyuŋ
Maak 6.45-52; Jɔɔŋ 6.15-21

22 Ŋii nɛ Yesu leŋ u haritooroo laa sipaaŋ mu
juu liiŋ daboro a duoro chol muga cholo, aŋ ka
duu ta ni-daŋ-la di ba viiri. 23 U si ta ni-daŋ-la
ba viiri, u mu jil peeliŋ nyuŋ duu chuɔlɛ Wia.
Ŋii nɛ wia tuu juu, duu duŋduŋa nɛ ha hɛ peel-
la nyuŋ. 24 Bua-la lɛ di liiŋ daboro-la yi liiŋ
tutuɔbaaniŋ. Lii-peliŋ kaa viviisi, ba fa chaasɛ
pel-la nɛ. 25 Siipuuraa, Yesu sii vɛŋ liiŋ nyuŋ a
mumu u haritooro-la teeŋ. 26 Ba si nau duu vɛŋ
liiŋ nyuŋ, fawulluŋ kɛŋba. Ba bul di ni-dima nɛ.
Fawulluŋ si kɛŋba ŋii, ba ŋmuŋmoo niiŋ. 27 Ŋii
nɛ Yesu guu bula piba a bul, “Má nyirɛ ma bɔyɛ.
Mi-na nɛ. Ma sí leŋe di fawulluŋ kɛŋma.”

28 Ŋii nɛ Piita bul, “Mi Tiina, di ŋ nɛ, bul di
mi lii kɔ ŋ teeŋ lii-la nyuŋ.” 29 Ŋii nɛ Yesu bul

duu kɔ. U si bul ŋii, Piita lii liiŋ daboro-la tuɔŋ
a vɛŋ liiŋ nyuŋ aa mu Yesu teeŋ. 30 Ama Piita si
bee na lii-pel-la, fawulluŋ kɛnu. U suomo tutuu
lii-la bubuɔŋ. Ŋii nɛ u faasa ŋmoo niiŋ a bul,
"Mi Tiina, laami ta." 31 Yesu guu liisɛ u nisiŋ a
yia a kɛnu aŋ bula pu, "Ŋ yarida bi yugɛ. Bɛɛ
nɛ tii ŋ bi mi wiaa laa dii?" 32 Ba si mu juu liiŋ
daboro-la dɛrɛ, pel-la kɛrɛ. 33 Nialiŋ kala si hɛ
liiŋ daboro-la tuɔŋ tuu kpirimi a chuɔlɛ Yesu aŋ
bul, "Wutitii, ŋ nɛ ŋaa Wia Bie."

Yesu vaarɛ nyanyal tiina Gɛnɛzarɛt lɛ
Maak 6.53-56

34 Ŋii nɛ ba chol a ku yi taŋ kubala baa yirɛ
Gɛnɛzarɛt. 35 Ŋii nɛ nialiŋ si hɛ lee-la yie jiŋ
Yesu. Ŋii nɛ ba mu paa ba nyanyal tiŋŋaa kala
si hɛ tasi-la si golli Gɛnɛzarɛt a kaa kɔ Yesu teeŋ.
36 Ba sulu duu leŋ di nialiŋ síi wiilu digi u gɛriŋ
niipiniŋ lɛ. Di ba nɛ dige, ba yie duori.

15

Yesu bul wiaa a tigɛ niaa naabalimaba woŋbiiŋ lɛ
Maak 7.1-13

1 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ ari Wia teniŋ
kerichiba lii Jerusalɛm a kɔ Yesu teeŋ a piɛsu
a bul, 2 "Bɛɛ nɛ tii ŋ haritooroo chichei la
naabalimaba kisinniŋ lɛ? Bɛɛ nɛ tii ba bi ba
nisaa ka sɔŋ ŋii la naabalimaba si dagɛla aŋ
didii kudiilee?" 3 Ŋii nɛ Yesu ma piɛsɛba a bul,
"Bɛɛ nɛ tii ma yie via Wia woŋbiiŋ aŋ tuto ma
naabalimaba woŋbiiŋ? 4 Wia bula di ma fifá ma
nyimmaba ari ma naaŋba, a bira bul di nuu nɛ

sii a bul wu-bɔŋ a tigɛ u nyimma ari u naaŋ lɛ,
di ba kpu tiina. 5 Ama ma-na daga ari nuu nɛ
kɛŋ kuŋ a magɛ duu joŋo pɛ u nyimma koo u
naaŋ lɛ, tiina mu a bula piba duu jaŋ joŋ ku-la
pi Wia. 6 U si ŋaa ŋii, u bira bi maga duu pɛ
u nyimma ari u naaŋ lɛ. A tiŋ ŋii wiaa, ma via
Wia niiŋ wiaa aŋ to ma naabalimaba woŋbiiŋ
nɛ. 7 Ma ŋaa kaŋfugi timma nɛ. Azaaya kiaa
sima nɛ, wialiŋ u si bula a tigɛma lɛ. Azaaya fa
ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
nɛ. 8 U fa si,

‘Wia si, niaa deeŋba kɛŋ niiŋ nɛ a pipimi zile,
ka ba tuɔŋ liimi.
9 Ba yie chuɔlɛmi pɛi nɛ aa dagɛ nuhuobiine
wɛniŋ aŋ bul di Wia nɛ bula.
Nuhuobiine wɛniŋ nɛ baa to aŋ via Wia niiŋ
wiaa.’ ”

Kialiŋ si yie ŋaa nuhuobiine kɛŋ disinniŋ
Maak 7.14-23

10 Ŋii nɛ Yesu yirɛ niaa ba kɔ. U bula piba a bul,
“Má jegile nii woruŋ. 11 U bi naga ku-la si yie to
nuhuobiine niiŋ tuu nɛ yie ŋaa u kɛŋ disinniŋ,
ama ku-la si yie to u niiŋ lii nɛ kɛŋ disinniŋ.”
12 Ŋii nɛ Yesu haritooroo kɔ u teeŋ a bula pu a
bul, “Ŋ jima ari ŋ chei Farisii timma-la tuɔŋ nɛ
ŋ si bul ŋii?” 13 Ŋii nɛ u bula piba a bul, “Tia-la
kala mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ si yie bi chɔŋsɔ, ba
jaŋ kaa churo ta. 14 Ma sí leŋe di ba wiaa wiima,
ba ŋaa nyulimaa nɛ a laa nyulimaa sipaaŋ. Di
nyulima nɛ saa kɛŋ u nyuluŋ dɔŋɔ daaŋ lɛ, ba
kala balia jaŋ tuu buɔtuoŋ.” 15 Ŋii nɛ Piita bul,
“Dagɛla namaga-la bubuɔŋ.” 16 Ŋii nɛ Yesu bul,

“Ma ma ha bi wu-jimiŋ kɛnɛɛ? [17] Ma bi wiiŋ deeŋ
bubuɔŋ jiŋ? Kuŋ-na kala si juu nuhuobiine niiŋ,
u yie juu u luoruŋ nɛ a bira to u yaraa lii. [18] Ama
wialiŋ si yie to ŋ niiŋ lii, ba yie lii ŋ tuɔŋ lɛ nɛ.
Wiaa deeŋba nɛ yie ŋaa niaa kɛŋ disinniŋ. [19] Ŋ
tuɔŋ lɛ nɛ ŋ yie biinɛ wu-bɔŋŋɔɔ ŋaaniŋ a mu
kpu niaa, a mu chɛ niaa haalaa, a ŋaa ba-chɔruŋ
ari ha-chɔruŋ wu-ŋaalaa, aa gaa, aa nyia wiaa a
tigɛ niaa lɛ, a chichei niaa yiriŋ. [20] Wiaa deeŋba
nɛ yie ŋaa niaa kɛŋ disinniŋ. Ama di nuu nɛ dii
kiaa aŋ bi u nisiŋ sɔmɔ ari ma naabalimaba si
dagɛ ŋii, ŋii bi jaŋ wuo ŋaa di tiina kɛŋ disinniŋ.”

Yesu vaarɛ Keenaŋ tiina
Maak 7.24-30

[21] Ŋii nɛ Yesu sii lee-la a mu Taya ari Saadɔŋ
tiŋteeŋ. [22] Di haal kubala si hɛ lee-la kɔ u teeŋ.
U fa ŋaa Keenaŋ tiina nɛ. U si kɔ u teeŋ, ŋii nɛ u
bul, “Mi Tiina Devit bii, fámi nennige. Jiŋsiŋ nɛ
kɛŋ mi tolo. U nina hɛɛŋ woruŋ.” [23] Ama Yesu
bi wii-kala bula u teeŋ. Ŋii nɛ u haritooroo kɔ u
teeŋ a bula pu duu leŋ di haal-la viiri, di u to ba
hariŋ a ŋiŋaa goŋ nɛ. [24] Ŋii nɛ Yesu bula piba a
bul, “Wia tiŋmi di mi kɔ chɛ kɛsɛ piese-la si lɛlɛ
nɛ Iziral tiŋŋaa duŋduŋ nɛ ŋii.” [25] Ŋii nɛ haal-
la ku tel u naasiŋ lɛ aŋ bul, “Mi Tiina, pɛmi lɛ.”
[26] Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Ŋ nɛ kɛŋ haŋbiisiŋ,
ŋ bi jaŋ joŋ ba kudiilee a yuo pi vahiŋ.” [27] Ŋii nɛ
haal-la bul, “Mi Tiina, u ŋaa wutitii nɛ, ama vahi-
la tiŋŋaa síi dii kialiŋ, kialiŋ si tel tiŋteeŋ nɛ, ba
ma jaŋ paa didii.” [28] Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul,
“Ŋ ŋaa haal-la si kɛŋ yarida kiŋkɛŋ nɛ. Wii-la ŋ

síi chɛ, mi jaŋ ŋaa piŋ.” Bua-la titia lɛ u tolo-la
duori.

Yesu vaarɛ niaa yugɛ

29 Ŋii nɛ Yesu bira sii lee-la a to Galilii muga-la
diiriŋ mu. U jil peeliŋ nyuŋ a hɔŋ dimɛ. 30 Ŋii
nɛ ni-daŋ kɔ u teeŋ a kɛŋ gbɛrikɛɛ ari nyulimaa
ari taŋŋaa ari nyanyal tiŋŋaa dɔŋsuŋ a kaa kɔ
bil Yesu naasiŋ lɛ. U vaarɛba. 31 Ni-daŋ-la si
na taŋŋaa di ba bul wiaa ari gbɛrikɛɛ síi vɛŋ,
ari nyulimaa siaa di ba bira suro, u ŋaaba wu-
kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba didɛnnɛ Iziral tiŋŋaa Wia.

Yesu pi niaa bui banɛsɛ kudiilee
Maak 8.1-10

32 Ŋii nɛ Yesu yirɛ u haritooroo a bula piba a
bul, “Mi si beŋ niaa deeŋba, nennige kɛŋmi nɛ.
Ba hɛ mi teeŋ tapulaa batori nɛ ŋla aŋ bi kudiilee
na di ba dii. Mi bi sɛi di ba viiri di ba nɛ bi kuŋ-
kala die. Di mi ŋaa ŋii, ba jaŋ mu yiegi woŋbiiŋ
lɛ.” 33 Ŋii nɛ u haritooroo piɛsu, “Ɛɛ nɛ la jaŋ
ŋaa a na kudiilee di ni-daŋ-la kala dii giriŋ deeŋ
tuɔŋ?” 34 U piɛsɛba, “Boroboro baŋmɛɛ nɛ hɛ
dimɛ?” Ba si, “Kiaa balipɛ nɛ ari cheŋfili-biisiŋ
ma mua.” 35 Ŋii nɛ u ŋaa nialiŋ tuu hɔŋ tiŋteeŋ.
36 Ka u joŋ boroboroba-la balipɛ ari cheŋfilie-la a
lɔllɛ Wia aŋ kaa chɔgɛ chɔgɛ a pi u haritooroo di
ba laa kpaa ni-daŋ-la. Ba laa kpaaba. 37 Nuu-kala
dii a vɔgɛ. Ka ba paa ku-kaaŋ-biisiŋ a sṳ siŋsiŋ
balipɛ. 38 Nialiŋ fa si dii kialiŋ, ba yi baalaa
bui banɛsɛ, ka haalaa ari haŋbiisiŋ ma hɛ dimɛ.
39 Ŋii nɛ u ta ni-daŋ-la aŋ mu juu liiŋ daboro aŋ
mu Magadaŋ tiŋteeŋ.

16

Nialiŋ chɛ di Yesu ŋaa wu-magiliŋ
Maak 8.11-13; Luuk 12.54-56

1 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa
dɔŋsuŋ kɔ Yesu teeŋ di ba magisu. Ba bula pu
duu ŋaa wu-magiliŋ di ba na a jiŋ ari u dol-la lii
Wia nɛ. 2 Ŋii nɛ u bula piba a bul, "Di wia níi
juu, ka ma na wii-muluŋ siiŋ duu fiɛsa, ma yie
bul di leriŋ jaŋ fiɛlɛ. 3 Chichuɔ-fiɛla maa, di leriŋ
nɛ bire, ma yie bul ari duonuŋ jaŋ nii. Ma yie
wuo beŋ wia nyuŋ a wuo jiŋ wii-la si jaŋ ŋaa,
ama ma bi wuo jiŋ wialiŋ síi ŋaa dunia deeŋ lɛ
lɛɛlɛ. 4 Jiniŋ niaa ŋaa ni-bɔmɔ nɛ, ba bi Wia ka
fá. Ma si di mi ŋaa wu-magiliŋ. Ai, mi bi ŋaa.
Wu-magil-la ma síi chɛ, ma bi jaŋ wuo nau, see
Wia fa si ŋaa a tigɛ Jona lɛ." Ŋii nɛ Yesu leŋba
aŋ viiri.

Yesu bul wiaa a tigɛ Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa wu-bulaa lɛ
Maak 8.14-21

5 Yesu haritooro-la si juu liiŋ daboro a duoro
chol fuoŋ cholo ŋii, ba yua ba bi kudiilee koro
mu. 6 Ŋii nɛ Yesu bula piba di ba pɔ ba titia
lɛ woruŋ ari Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa, di
ba nagɛ si-buruŋ ba si joŋo hɛ boroboro lɛ duu
puɔrɛ. 7 Ŋii nɛ ba suomo bula pipi dɔŋɔ, "La
bi kudiilee koro kɔ, ŋii nɛ tii u bul wiiŋ deeŋ."
8 Ŋii nɛ Yesu jiŋ wii-la ba síi bul a bula piba, "Ma
yarida bi yugɛ. Bɛɛ nɛ tii ma hɔnɔ vuurɛ ari ma
bi kudiilee kɛnɛ? Ma ha bi wu-jimiŋ kɛnɛɛ? 9 Ma
ha bi wiaa bubuɔŋ jiŋ? Ma bi biina yi bua-la lɛ
mi si joŋ boroboroba banɔŋ kaa chɔgɛ a pi niaa

bui banɔŋ ba dii? Ba si die a vɔgɛ, siŋsiŋ baŋmɛɛ
nɛ ma paa ku-kaanaa sṵ? 10 Aŋ ka boroboro
balipɛ-la mi si kaa chɔgɛ a pi niaa bui banɛsɛ-
laa? Ku-kaanaa siŋsiŋ baŋmɛɛ nɛ ma paa sṵ?
11 Bɛɛ nɛ ma biinɛ ari ma teeŋ nɛ mii bul kudiilee
wiaa? Má pɔ ma titia lɛ ari Farisii tiŋŋaa ari
Sadusii tiŋŋaa lɛ. Ba nagɛ si-buruŋ nɛ.” 12 Ŋii nɛ
u haritooroo jiŋ ari u bi si di ba pɔ ba titia lɛ ari
si-buru-la ba si kaa hihɛ boroboro lɛ nɛ, ama u si
ba pɔ ba titia lɛ Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa
wu-bulaa lɛ nɛ.

Piita dagɛ nii-la Yesu si ŋaa
Maak 8.27-30; Luuk 9.18-21

13 Ŋii nɛ Yesu sii mu Sizariya, Filipa tiŋteeŋ.
Ŋii nɛ u piɛsɛ u haritooro-la a bul, “Kubɛɛ nɛ
niaa si di mi-na Nuhuobiine Bie ŋaa?” 14 Ŋii nɛ
ba bul, “Dɔŋsuŋ si di ŋ nɛ ŋaa Jɔɔŋ, Wia lii-foori-
la. Dɔŋsuŋ ma si ŋ nɛ ŋaa Ilaaja. Dɔŋsuŋ ma si
ŋ ŋaa Jɛrimaya, koo nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ.” 15 Ŋii nɛ Yesu bira piɛsɛ
u haritooro-la maa, “Ka ma maa, ma si mi ŋaa
kubɛɛ nɛ?” 16 Ŋii nɛ Saamɔŋ Piita bul, “Ŋ nɛ ŋaa
Kirisito, Wia-la si weye Bie.” 17 Ŋii nɛ Yesu bul,
“Saamɔŋ, Jɔɔŋ bie, Wia jaŋ pɛŋ lɛ, wu-jimiŋ deeŋ
u bi naga nuhuobiine nɛ piŋ. Mi Nyimma si hɛ
Wia-jaŋ nɛ piŋ. 18 Ŋii wiaa Piita, mi bulaa piŋ
ari ŋ nagɛ buŋ nɛ. Buŋ-la nyuŋ nɛ mi jaŋ saa
nialiŋ si laa mi wiaa dii dia. Suuŋ ma bi jaŋ wuo
yigi dia-la lo. 19 Mi jaŋ joŋ Wia kuorii-la boribiee
piŋ. Wii-la ŋ si via dunia lɛ, ba jaŋ viau Wia-
jaŋ maa. Wii-la ma ŋ si sɛyɛ dunia lɛ, ba ma jaŋ

sɛyu Wia-jaŋ." 20 Ŋii nɛ Yesu bula pi u haritooro-
la ari siifiɛsiŋ di ba sí bula pi nuu-kala ari u nɛ
ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa.

Yesu bul u hɛɛŋ naniŋ ari u suunuŋ wiaa
Maak 8.31–9.1; Luuk 9.22-27

21 A suomi bua-la lɛ Yesu chaasa bula pi u
haritooroo a bul, "U maga di mi mu Jerusalɛm
a na hɛɛŋ woruŋ Ju̱u tiŋŋaa nihiasiŋ ari nialiŋ
si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ
kerichiba nisiŋ lɛ. Ba jaŋ kpumi, ama mi jaŋ
sii suuŋ lɛ tapulaa batori chɛɛŋ." 22 Ŋii nɛ Piita
kɛnu kaa suusa lii a kpiau lɛ a bul, "Wia bi jaŋ sɛi,
mi Tiina. Wii-la bi jaŋ kɔ duu ŋaaŋ lɛ." 23 Ŋii nɛ
Yesu miira chaasɛ Piita a bula pu a bul, "Sitaani,
mu dimɛ! Ŋŋ chɛ ŋ nyisɛmi di mi juu haachɛ
lɛ nɛ. Wialiŋ ŋ síi bul, nuhuobiine woŋbiiŋ nɛ.
Wia woŋbiiŋ dee."

24 Ŋii nɛ u bula pi u haritooroo a bul, "Di nuu-
kala níi chɛ duu tomi, see duu via u titia woŋbiiŋ
aŋ joŋ u daa-gɛsɛɛ baasɛ tapulii-na kala a to mi
hariŋ. 25 Nii-la kala síi chɛ duu laa u titia miisiŋ,
u jaŋ joŋ u miisiŋ ta, ama nii-la si via u miisiŋ ta
a tiŋ mi wiaa, u jaŋ sɛnɛ laa u miisiŋ. 26 Di ŋ nɛ
dii dunia kala aŋ bi miisiŋ kɛnɛ, bɛɛ kuŋ nyuurii
nɛ ŋ na? Dunia deeŋ lɛ, bɛɛ kuŋ nɛ saa ŋ jaŋ
wuo kaa yɔɔ ŋ miisiŋ? 27 Mi-na Nuhuobiine Bie,
mi jaŋ kɔ a chaanɛ ari mi Nyimma kuoruŋ. La di
Wia tiŋdaaraa nɛ jaŋ kɔ. Di la nɛ kɔ, Wia jaŋ ti̱ŋ
nuu-kala a magɛ ŋii u si tima. 28 Wutitii nɛ, mi
bulaa pima ari niaa dɔŋsuŋ hɛ dimɛ, ba bi jaŋ
suu see di ba na mi-na Nuhuobiine Bie di mi kɔ
ari mi kuorii-la."

17

Yesu birima
Maak 9.2-13; Luuk 9.28-36

1 Tapulaa balidu si ku bal, Yesu kɛŋ Piita ari
Jeems ari u naaŋbie Jɔɔŋ, ba duŋduŋa a kaa mu
peel-bal kubala nyuŋ. 2 Ba beŋ ba sipaaŋ a na
Yesu duu birima. U siaa kala tutul a nagɛ wii-
pɔsuŋ síi tul ŋii. U gɛnniŋ ma pullɛ a tutul. 3 Ŋii
nɛ Moosis ari Ilaaja ku lii ba sipaaŋ. Ba china
bubul wiaa Yesu teeŋ. 4 Ŋii nɛ Piita bula pi Yesu
a bul, "La Tiina, u ŋaa wu-zɔŋ nɛ ari la si hɛ
daha. Di ŋ níi chɛ la jaŋ hɛ lɛŋŋɛɛ batori daha,
di ŋ kɛŋ dɔŋɔ, di Moosis ma kɛŋ dɔŋɔ, di Ilaaja
ma kɛŋ dɔŋɔ." 5 Piita ha fa síi bul wiaa ŋii di
duoŋbiliŋbaaniŋ ku tɔba, ka yiikoro kubala lii
duoŋbiliŋbaani-la tuɔŋ a bubul, "Mi Bii-chooluŋ
nɛ ŋla. Mi tuɔŋ tɔrɛ u nyuŋ. Má jegile nii u
teeŋ." 6 Yesu haritooro-la si nii nii-la yiikoro,
fawulluŋ kɛŋba, ba tuu tel tiŋteeŋ. 7 Ŋii nɛ Yesu
kɔ ba teeŋ a digiba aŋ bula piba di ba sii aŋ sí
fawulluŋ fá. 8 Ba si sie, ba beŋ, ba bi nuu-kala
na see Yesu duŋduŋa.

9 Ba si lii peel-la nyuŋ ku tuu, Yesu bula piba
a bul, "Mi bi chɛ di ma bul wii-la ma si naa a pi
nuu-kala, see tapulii-la mi-na Nuhuobiine Bie si
sii suuŋ lɛ." 10 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la piɛsu a
bul, "Bɛɛ nɛ tii Wia teniŋ kerichiba bul di Ilaaja
nɛ laa sipaaŋ, aŋ ka di Wia Bie-na kɔ?" 11 Ŋii nɛ
Yesu bul, "Wutitii, Ilaaja jaŋ sɛnɛ laa sipaaŋ kɔ a
kɛŋ kuŋ-kala wasa bil. 12 Ama mi bulaa pima
ari Ilaaja paala kɔ nɛ, ama niaa bi wuo jimu.
Ba ŋaau ŋii kala ba síi chɛ. Ŋii titia nɛ ba ma

jaŋ dɔgisɛ mi-na Nuhuobiine Bie.” 13 Ŋii nɛ u
haritooro-la jiŋ ari Jɔɔŋ Wia lii-foori-la wiaa nɛ
u bul ŋii.

Yesu kiri jiŋ-bɔŋ bie lɛ
Maak 9.14-29; Luuk 9.37-43

14 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo batori-la sii lii
peel-la nyuŋ a ku tuu ni-daŋ-la teeŋ. Di baal
kubala kɔ Yesu teeŋ a kpirimi u sipaaŋ 15 aŋ bula
pu a bul, “Mi Tiina, fá mi bie nennige, uu tel
kpuŋkpusuŋ nɛ. Nyanyalii-la kɛnu nɛ woruŋ, u
yie titel nyiniŋ koo liiŋ lɛ. 16 Mi kɛnu kaa kɔ ŋ
haritooroo teeŋ, ama ba bi wuo vaaru.” 17 Ŋii nɛ
Yesu bul, “Ma lɛɛlɛ niaa deeŋba, ma bi yarida
kɛnɛ, ma ŋaa ni-bɔmɔ nɛ. Ɛɛ nɛ mi jaŋ nyalimɛ
a dieni ma teeŋ?” Ŋii nɛ u bula pi baal-la duu
kɛŋ u bile kɔ u teeŋ. 18 Ŋii nɛ Yesu bul jiŋ-bɔŋ-la
lɛ duu lii bile lɛ. Ŋii nɛ u lii. Bile guu duori. 19 Ŋii
nɛ Yesu haritooro-la kɔ u teeŋ a luɔra piɛsu a bul,
“Bɛɛ nɛ tii la-na bi jiŋ-bɔŋ-la wuo kiri?” 20 Ŋii nɛ
Yesu bula piba a bul, “Ma yarida bi yugɛ, ŋii nɛ
tii. Wutitii, mi bulaa pima, di ma yarida nɛ fa
magɛ kuŋ biiŋ ba síi yirɛ masitad, ma fa jaŋ wuo
bul peeliŋ lɛ duu sii daha a mu sɛmɛ dɔŋɔ. U
jaŋ sii mu. Wii-kala tuo ma fa bi jaŋ wuo ŋaa. [
21 Ama Wia bi jaŋ pima doluŋ di ma wuo kikiri
jiŋ-yiri deeŋba, see ma vɔɔ niiŋ aŋ pɛ chuchuɔlɛ
Wia.]”

Yesu bira bul u suuŋ wiaa
Maak 9.30-32; Luuk 9.43-45

22 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo kala ku hilimi
Galilii lɛ. Ŋii nɛ u bula piba di ba jaŋ kɛŋ u-na
Nuhuobiine Bie a hɛ niaa nisiŋ lɛ 23 di ba kpuu,

ama u hariŋ lɛ u jaŋ sii suuŋ lɛ tapulaa batori chɛɛŋ a kɛŋ miisiŋ. Yesu si bul ŋii, u haritooroo tuɔŋ chei.

Wia-dia time

24 Yesu ari u haritooroo si kɔ Kapɛnam, nialiŋ
síi laa Wia-dia time kɔ Piita teeŋ a piɛsu a bul,
“Ma kuhiaŋ ka ti̱ŋ Wia-dia time nɛɛ?” 25 Ŋii nɛ
Piita bul duu ti̱ŋ nɛ. Piita si bul ŋii aŋ miira juu
dia, Yesu laa sipaaŋ a piɛsu a bul, “Kubɛɛ nɛ ti̱ŋ
moribiee koo laŋpoo a pipi dunia deeŋ kuoroo?
U taŋ-la niaa koo nuhuɔraa nɛɛ? Bɛɛ nɛ ŋ biinɛ?”
26 Ŋii nɛ Piita bul di nuhuɔraa nɛ. Yesu bira bul,
“Ŋii-na u taŋ-la niaa bi kuŋ-kala ti̱ŋ. 27 Ama la-
na bi chɛ di la maasɛ niaa deeŋba, ŋii wiaa kɛŋ
gbiaŋ tuu hɛ fuoŋ lɛ a kɛsɛ cheŋfilee. Gbiaŋ-la
si kɛŋ cheŋfili-buŋbuŋ-la, kɛŋ u niiŋ suri. Ŋ jaŋ
na moribiiŋ u niiŋ lɛ. Joŋ moribie-la a ti̱ŋ ma ari
mi nyuŋ time.”

18

Yesu dagɛ nii-la si yuga Wia kuorii-la tuɔŋ
Maak 9.33-37; Luuk 9.46-48

1 Yesu si bul ŋii a pi Piita dɛrɛ, u haritooroo kɔ
u teeŋ a ku piɛsu a bul, “La tuɔŋ kubɛɛ nɛ kii
u dɔŋɔ tiina Wia kuorii-la tuɔŋ?” 2 Ŋii nɛ Yesu
yirɛ bii-bie kubala a kii ba tutuɔbaaniŋ 3 aŋ bula
piba a bul, “Wutitii nɛ mi bulaa pima, see di ma
kɛŋ ma titia muuri a nagɛ haŋbiisiŋ, di ŋii dee,
ma bi jaŋ wuo juu Wia kuorii-la tuɔŋ. 4 Nii-la si
kɛŋ u titia muuri a nagɛ haŋbie, u nɛ ŋaa ma
tuɔŋ kuhiaŋ Wia kuorii-la tuɔŋ. 5 Di nuu nɛ kɛŋ

bii-bie dɔŋɔ woruŋ a tiŋ mi wiaa, mi nɛ u kɛŋ
woruŋ ŋii.

Yesu bul wiaa a tigɛ niaa si jaŋ leŋ di niaa juu haachɛ lɛ

Maak 9.42-48; Luuk 17.1-2

6 Nii-la kala si na haŋbiisi-la síi tomi dɔŋɔ a
nyisu duu ŋaa wu-bɔmuŋ, u maga di ba joŋ
nɔmuŋ a vɔɔ laalɛ u baŋŋa lɛ a joŋu yuo hɛ muga
tuɔŋ uu nyua liiŋ u suu. Di ba nɛ ŋaa ŋii, u nɛ
jaŋ kpia u si weye.
7 U jaŋ lɔrɛ pi nialiŋ si jaŋ ŋaa di niaa juu
haachɛ lɛ. U maga di wialiŋ ku bal. Ama nii-la si
ŋaa ba juu haachɛ lɛ, u jaŋ na hɛɛŋ. 8 Di ŋ nisiŋ
koo ŋ naaŋ níi chɛ duu kɛniŋ hɛ haachɛ lɛ, kere
ta. Ŋ si juu Wia kuorii-la tuɔŋ ari naa-kuuŋ koo
na-kuuŋ, u nɛ kpia ŋ si jaŋ kɛŋ na-pilimee koo
naa-pilimee a juu Wia nyiniŋ. 9 Di ŋ siiŋ níi chɛ
duu kɛniŋ hɛ haachɛ lɛ, liisa ta. Ŋ si jaŋ juu Wia
kuorii-la tuɔŋ ari sii-togo, u nɛ kpia ba si joŋuŋ
yuo hɛ Wia nyiniŋ ari sii-pilimee.”

Yesu magɛ namaga a mu tigɛ pie-lɛliŋ lɛ

Luuk 15.3-7

10 Ŋii nɛ Yesu bira si, “Má fiɛlɛ di ma sí
haŋbiisiŋ deeŋba kuŋ-kala kaa gbesi. Mi bulaa
pima di Wia ta u tiŋdaaraa nɛ di ba bibeŋba. Ba
hɛ Wia-jaŋ bua-na kala lɛ, mi Nyimma si hɛ lee-
la.[11 Mi-na Nuhuobiine Bie kɔ di mi chɛ a laa
nialiŋ si lɛlɛ nɛ a ta.”]
12 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a bul, “Nuu nɛ fa
hɛ dimɛ a kɛŋ piesee zɔlɔ, ŋii nɛ ba tuɔŋ dɔŋɔ
lɛl.” Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ, “Ɛɛ nɛ ma biinɛ ari u jaŋ
ŋaa? U bi jaŋ leŋ piesee mahiŋ banɛsɛ ari fii ari

nibi-la a ta peelee nyuŋ aŋ lii gɔllɔ chichɛ pie-
lɛlii-laa? 13 Duu nɛ nau, mi jaŋ bula pima ari
u tuɔŋ jaŋ tɔrɛ u pie-bala-la nyuŋ a kii piesee
mahiŋ banɛsɛ ari fii ari nibi-la si bi lɛlɛ. 14 Ŋii
titia nɛ saa mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ bi chɛ di
haŋbiisiŋ deeŋba kuŋ lɛl."

Yesu dagɛ ŋii la si jaŋ ŋaa di la naaŋbie nɛ ŋaa wii a cheila lɛ

15 Ŋii nɛ Yesu si, "Di ŋ naaŋbie nɛ ŋaa wii cheiŋ
lɛ, mu a bula pu wii-la u si ŋaa chei, ama ŋaa ŋii
ma duu duŋduŋa balia pɛgɛ. Di u nɛ jegile nii
wii-la ŋ síi bul, ma di ŋ naaŋbie bira sima nɛ.
16 Ama duu nɛ bi jegile nii ŋ teeŋ, kɛŋ nuu dɔŋ
koo niaa balia pɛ ŋ titia lɛ di ma mu u teeŋ a bul
wii-la u si ŋaa chei duu wasɛ. Ŋ si ŋaa ŋii, ŋ jaŋ
kɛŋ niaa di ba ŋaa ŋ daŋsia. 17 Ama di u nɛ via
duu jegile nii ma teeŋ, ŋ-na bul wii-la pi nialiŋ
kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi. Duu nɛ via
duu jegile nii ba teeŋ maa, dɔgisu ari ŋ buu jiŋ a
nagɛ nii-la si bi Wia jiŋ koo a nagɛ laŋpoo lilaaru
nɛ.

Ŋ si via wii-la ari ŋ si sɛi wii-la

18 Wutitii nɛ, mi bulaa pima ari wii-la ma si via
dunia lɛ, ba jaŋ viau Wia-jaŋ maa. Wii-la ma ŋ
si sɛi dunia lɛ, ba ma jaŋ sɛyu Wia-jaŋ. 19 Mi jaŋ
wasa bula pima ari ma niaa balia nɛ hɛ dimɛ a
kɛŋ nii-bala a chuchuɔlɛ Wia a chichɛ kuŋ, mi
Nyimma si hɛ Wia-jaŋ, u jaŋ joŋo pima. 20 Lee-la
niaa balia koo batori si hilime mi doluŋ lɛ, mi jaŋ
hɛ ba teeŋ."

Tiŋtinni-la si bi chimiŋ joŋo chɛ u dɔŋɔ tiina

21 Ŋii nɛ Piita kɔ Yesu teeŋ a piɛsu a bul, “Mi
Tiina, di mi naaŋbie nɛ ŋaa wii a cheimi lɛ,
naaŋsiiŋ buŋmɛɛ nɛ mi jaŋ joŋo chɛu? Mi joŋo
chɛu naaŋsiiŋ bulipɛ koo?” 22 Ŋii nɛ Yesu bira
bul, “Ai, naaŋsiiŋ bulipɛ duŋduŋa dee. Joŋo
chɛu naaŋsiiŋ mahiŋ batori ari fii leree bulipɛ.”

23 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a kɛŋ Wia kuorii-
la a kaa mimagisɛ kuoro ari u tiŋtinnaa a bul,
“Kuoru kubala nɛ sie a chichɛ duu piɛsɛ u
tiŋtinnaa u chiŋŋaa. 24 U si suomo duu piɛsɛ,
ba kɛŋ u tiŋtinna dɔŋɔ kɔ u teeŋ. U dii u chimiŋ
siidi bui bui bui nɛ. 25 U bi wuo ti̱ŋ. Ŋii nɛ u
kuhiaŋ-la bul di ba kɛnu ari u haala ari u biiriŋ
ari kialiŋ kala u si kɛnɛ a kaa mu yallɛ a ti̱ŋ
chiŋ-la bua lɛ. 26 Ŋii nɛ tiŋtinni-la tuu kpirimi u
naadusuŋ nyuŋ a sulu, ‘Mi kuhiaŋ, ŋaa kenyiri.
Mi jaŋ ti̱ŋ ŋ chimiŋ kala.’ 27 U kuhiaŋ-la fáu
nisusuŋ woruŋ a joŋ chiŋ-la chɛu a ŋaa u mu.
28 Ŋii nɛ chiŋ tiina-la kuoru-la si joŋ chiŋ-la chɛu,
u lii a ma na u tiŋtinni dɔŋɔ tiina si dii u chimiŋ
siidi bui. U kɛŋ u gɛriŋ baŋŋa lɛ a bul duu ti̱ŋ
u chimiŋ. 29 U tiŋtinni-dɔŋ-la ma tuu kpirimi
u naadusuŋ nyuŋ a sulu a bul, ‘Ŋaa kenyiri, mi
jaŋ ti̱miŋ.’ 30 U via aŋ kɛnu mu tɔ dia, aŋ bul see
duu ti̱ŋ chiŋ-la. 31 U tiŋtinni-dɔŋsuŋ si na wii-la
u si ŋaa, ba tuɔŋ kala chei. Ba mu bula pi ba
kuhiaŋ wii-la kala si ŋaa. 32 Ŋii nɛ kuoru-la yiru
a piɛsu a bul, ‘Ŋ-na tiŋtinna deeŋ, ŋ ŋaa ni-bɔŋ
nɛ. Ŋ si sulmi, mi joŋ chiŋ-la kala ŋ si die a chɛŋ
nɛ. 33 Bɛɛ nɛ tii ŋ-na bi wuo fá ŋ dɔŋɔ tiina-la
nennige ari mi si fáŋ nennige ŋii?’ 34 Kuoru-la
na baaniŋ woruŋ u nyuŋ a ŋaa ba kɛnu tɔ dia

see duu ṯiŋ chiŋ-la kala.” [35] Ŋii nɛ Yesu si, “Di
ma bi sɛi di ma joŋ ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa haachɛba
chɛba ari ma tuɔŋ kala, mi Nyimma Wia si hɛ
Wia-jaŋ lɛ ma jaŋ dɔgisɛma ŋii.”

19

Yesu dagɛ niaa di ba sí ba haalaa via
Maak 10.1-12

[1] Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u lii Galilii
tiŋteeŋ a mu Judiya tiŋteeŋ a chol Jɔɔdaŋ fuo-
la. [2] Ni-daŋ bira to u hariŋ. Ŋii nɛ u vaarɛ nialiŋ
síi wiilu dimɛ.
[3] Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ ma sii kɔ u teeŋ a
chichɛ di ba magisu a piɛsu a bul, “Di ŋ kɛŋ wii a
tigɛ ŋ haala lɛ a chichɛ ŋ viau, u kɛŋ woŋbii nɛɛ?”
[4] Yesu miira piɛsɛba, “Ma bi karima ari bua-la lɛ
Wia si bugumo ŋaa dunia, nialiŋ u si ŋaa, ba fa
ŋaa baal ari haal nɛɛ?” [5] Yesu bira si, “Ŋii nɛ tii
baal-la jaŋ leŋ u nyimma ari u naaŋ dia aŋ ka ba
di u haala mɛrɛ dɔŋɔ lɛ. Niaa deeŋba balia jaŋ
kɛŋ chal-bala. [6] Ba bira bi jaŋ ŋaa niaa balia, see
kubala. Nialiŋ saa Wia si kaa mɛrɛ dɔŋɔ lɛ, u bi
maga di nuhuobiine kɛŋba pɔrɛ dɔŋɔ lɛ.” [7] Ŋii nɛ
u haritooro-la bira piɛsu wiiŋ deeŋ a bul, “Bɛɛ nɛ
tii saa Moosis fa si di baala níi chɛ u via u haala,
duu laa sipaaŋ a ŋmuŋsɛ teniŋ a pi haal-la aŋ-
na viau?” [8] Ŋii nɛ Yesu bira bula piba a bul, “Ma
tuɔŋ dolie. Ŋii nɛ tii Moosis fa sɛi di ma via ma
haalaa. Ama dunia di-suomuŋ, ba fa bi ŋii ŋaa.
[9] Mi bulaa pima, baala-na kala si via u haala aŋ
bira jaa dɔŋɔ, u tiina juu haal-la haachɛ lɛ nɛ,
see di haal-la ka ŋaa ha-chɔruŋ wu-ŋaalaa.”

10 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la bula pu ari ŋii-na nɛ
hɛ dimɛ, u bi maga di nuu jaa haal. 11 Ŋii nɛ Yesu
miira bula piba a bul, “Wiiŋ deeŋ bi naga ari
nuu-kala jaŋ wuo ŋaa. Nialiŋ Wia si joŋ doluŋ
pa, ba duŋduŋa nɛ jaŋ wuo ŋaa ŋii. 12 Wii-la
si tii baalaa bi haalaa ka jaa, ba yuga nɛ. Ba lul
dɔŋsuŋ, ba paala bi haalaa wuo piŋ. Dɔŋsuŋ ma,
nuhuobiinee nɛ ŋaaba ŋii, dɔŋsuŋ ma bi haalaa
jaa a tiŋ Wia kuorii-la wiaa. Nii-la si jaŋ wuo laa
wiiŋ deeŋ dii, u sɛi.”

Yesu joŋ nisiŋ daŋ haŋbiisiŋ lɛ
Maak 10.13-16; Luuk 18.15-17

13 Ŋii nɛ niaa sii kɔ Yesu teeŋ a kɛŋ ba
haŋbiisiŋ kaa kɔ duu joŋ u nisiŋ daŋba lɛ a
chuɔlɛ Wia piba. Ŋii nɛ u haritooro-la kpiaba
lɛ. 14 Yesu si na ŋii, u bula piba a bul, “Má leŋ
di haŋbiisi-la kɔ mi teeŋ. Ma síba kiru! Niaa
deeŋba yiri nɛ hɛ Wia kuorii-la tuɔŋ.” 15 Ŋii nɛ
u joŋ u nisiŋ daŋba lɛ aŋ viiri.

Ku-kɛnni-la kɔ Yesu teeŋ
Maak 10.17-31; Luuk 18.18-30

16 Baal kubala nɛ ma sie a kɔ Yesu teeŋ. Baal-la
kɛŋ kiaa kiŋkɛŋ. Ŋii nɛ u piɛsɛ Yesu a bul, “Mi
kuhiaŋ, wu-zɔŋ bɛɛ nɛ mi jaŋ ŋaa a kɛŋ miisi-la
si bi dɛrɛ?” 17 Ŋii nɛ Yesu piɛsu a bul, “Bɛɛ nɛ tii ŋ
piɛsɛmi wu-zɔmɔ-la ŋ si jaŋ ŋiŋaa wiaa? Ni-bala
duŋduŋa nɛ zɔmɔ. Di ŋ níi chɛ di ŋ kɛŋ miisi-la
si bi dɛrɛ, tuto wialiŋ Wia si leŋe ba ŋmuŋsa bil
di maa to.” 18 Ŋii nɛ baal-la piɛsu, “Wu-bɛɛba
nɛ?” Ŋii nɛ Yesu si, “Sí niaa kpu, sí ŋ dɔŋɔ tiina
haala chɛ, sí gaa, di ŋ ŋaa daŋsia wii lɛ, sí wiaa
nyia pɛ. 19 Fifá ŋ nyimma ari ŋ naaŋ, a cho ŋ

dɔŋɔ tiina ari ŋ si cho ŋ titia ŋii." 20 Ŋii nɛ baal-
la bula pi Yesu, "Mi kuhiaŋ, mi to wiaa deeŋba
kala nɛ. Bɛɛ nɛ saa ka?" 21 Ŋii nɛ Yesu bula pu,
"Di ŋ níi chɛ ŋ ŋaa ni-zɔŋ a sí wii-kala kɛŋ, joŋ
ŋ kiaa kala yallɛ a joŋ moribie-la a pi summoo
aŋ ku tomi. Ŋ nɛ ŋaa ŋii, ŋ jaŋ kɛŋ kiaa Wia-jaŋ
lɛ." 22 Yesu si bul ŋii, baal-la tuɔŋ chei, u sii viiri,
bɛɛ wiaa u kɛŋ kiaa nɛ woruŋ.

23 Ŋii nɛ Yesu bula pi u haritooro-la a bul,
"Wutitii, mi bulaa pima, u ŋaa wu-duo nɛ ari nii-
la si kɛŋ kiaa si jaŋ wuo juu Wia kuorii-la tuɔŋ.
24 Mi bira bulaa pima, u bi hɛi ari buŋtaŋŋa si jaŋ
wuo to gɛri-hɛmiŋ buɔŋ lii ari u si hɛyɛ ŋii nii-la
si kɛŋ kiaa si jaŋ wuo juu Wia kuorii-la tuɔŋ."
25 U haritooro-la si nii wiaa deeŋba, ba faasa
hiriki a piɛsɛ Yesu a bul, "U nɛ nagɛ ŋii, kubɛɛ nɛ
saa Wia jaŋ laa ta?" 26 Yesu miira beŋba aŋ bul,
"Wii-la si jaŋ kperi nuhuobiine, u bi Wia wuo
kperi. Wia wuo wii-kala ŋaa nɛ." 27 Ŋii nɛ Piita
bula pu a bul, "Na, la-na leŋ la kuŋ-kala nɛ aŋ
tuto ŋ hariŋ. Bɛɛ nɛ saa la jaŋ na?" 28 Ŋii nɛ Yesu
bula pi u haritooro-la a bul, "Wutitii nɛ mi bulaa
pima, di dunia falii-la nɛ yie, mi-na Nuhuobiine
Bie jaŋ hɔŋ mi kuori-kpasa nyuŋ Wia pulumuŋ
tuɔŋ. Bua-la lɛ, ma haritooro-la fii ari balia-la
si to mi hariŋ, ma ma jaŋ hɔŋ kuori-kpasinniŋ
fii ari balia nyuŋ a bibeŋ Iziral ta-geŋtisiŋ fii ari
balia-la a dii ba sariya. 29 Bira nii-la kala si leŋ
u diisiŋ koo u naaŋbiiriŋ koo u nyimma koo u
naaŋ koo u biiriŋ koo u bagisiŋ a tiŋ mi wiaa, u
tiina jaŋ bira na kiaa deeŋba naaŋsiiŋ zɔlɔ aŋ pɛ
kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ. 30 Ama kuhiasiŋ yuga si

jaŋ birimɛ haŋbiisiŋ. Haŋbiisiŋ ma yuga si jaŋ
birimɛ kuhiasiŋ.”

20

Yesu magɛ namaga a tigɛ baga tiŋtinnaa lɛ

1 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga a piba a bul
di Wia kuorii-la nagɛ baal kubala si kɛŋ u baga
nɛ chichuɔ-fiɛla. U lii chichɛ niaa di ba mu pɛrɛ
u baga-la lɛ. 2 Ba sɛi ari ba jaŋ mu pɛrɛ, ka u
ti̱ŋba chɛ-bala time. Ŋii nɛ u leŋ ba mu u baga-
la pipɛrɛ. 3 U ku magɛ kerifi nibi, u bira lii a
na niaa dɔŋsuŋ di ba chiŋ yɔbɔ tuɔŋ pɛi. Ba bi
tiŋtimii kala ka tiŋ. 4 Ŋii nɛ u bula piba di ba
ma mu a pɛrɛ u baga-la lɛ, ka di u ti̱ŋba, duu jaŋ
piba ŋii kala si maga. Ŋii nɛ ba ma mu. 5 Kerifi
fii ari balia yi, u bira lii a na niaa dɔŋsuŋ a ŋaa
ba ma mu u baga-la. U bira lii kerifi batori bua-
la lɛ a bira na niaa dɔŋsuŋ a ŋaa ba ma mu u
baga-la. 6 U bira ku kpagɛ kerifi banɔŋ, u bira
lii yɔbɔ tuɔŋ a na niaa dɔŋsuŋ ma di ba ha chiŋ
dimɛ. Ŋii nɛ u piɛsɛba, “Bɛɛ nɛ tii ma chiŋ daha
pɛi chichuɔŋ ari wiihɛyɛ kala, ma bi tiŋtimii kala
ka tiŋ?” 7 Ŋii nɛ ba bula pu ari ba bi tiŋtiŋŋaa na
di ba tiŋ. Ŋii nɛ u bula piba di ba ma mu a tiŋ u
baga lɛ. Ba ma mu. 8 Didaaniŋ si yie, ŋii nɛ baga-
la tiina yirɛ nii-la síi beŋ u baga-la duu yirɛ nialiŋ
si tiŋ u baga-la lɛ a ti̱ŋba, duu suomi nialiŋ si to
hariŋ mu baga-la a ti̱ŋba aŋ-na mu yi nialiŋ si laa
sipaaŋ mu baga-la. 9 Nialiŋ si to hariŋ mu baga-
la, u ti̱ŋba chɛ-bala time. 10 Ŋii nɛ u si, ka nialiŋ
si laa sipaaŋ mu baga-la, di ba ku laa ba time.
Ba fa biina ari ba jaŋ laa kii haritooro-la, ama

ba ṯiŋba ma magɛ ŋii nɛ. 11 Ba ma laa moribie-
la aŋ gugurimɛ wiaa nii-la baga-la lɛ ba si pɛrɛ
teeŋ. 12 Ŋii nɛ ba bula pu a bul, “Niaa deeŋba
si to hariŋ kɔ, ba tiŋ hawa kubala duŋduŋ nɛ,
aŋ ka la-na tiŋ chichuɔŋ ari wiihɛyɛ kala, aŋ ka
ŋ ṯiŋla kala maga dɔŋɔ.” 13 Ŋii nɛ baga-la tiina
bula pi ba dɔŋɔ a bul, “Jegile nii, mi bima gura.
Ma sɛyɛ ari ma jaŋ tiŋ di wia juu nɛ aŋ laa chɛ-
bala time. 14 Má laa ma moribiee a viiri. Mii chɛ
di mi ṯiŋ baalaa deeŋba si to hariŋ kɔ ŋii titia
mi si ṯiŋma nɛ. 15 Mi bi woŋbiiŋ kɛnɛ di mi kɛŋ
mi moribiee ṯiŋ mi tuɔtɔrɛ wiaa? Koo ma yaraa
bieru a tiŋ mi si kɛŋ zile wiaa nɛɛ?” 16 Ŋii nɛ
Yesu bula dɛrɛ, “Kuhiasiŋ jaŋ birimɛ haŋbiisiŋ,
haŋbiisiŋ ma jaŋ birimɛ kuhiasiŋ.”

Yesu bul u suuŋ wiaa
Maak 10.32-34; Luuk 18.31-34

17 Yesu si bul ŋii di ba hɛ woŋbiiŋ lɛ nɛ aa
mu Jerusalɛm. Ŋii nɛ u kɛŋ u haritooroo fii ari
balia duŋduŋa a suusa lii a bula piba woŋbiiŋ lɛ,
18 “Má jegili mi teeŋ. Laa mu Jerusalɛm nɛ. Di
la nɛ yi dimɛ, ba jaŋ kɛŋ mi-na Nuhuobiine Bie a
kaa mu pi nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ
ari Wia teniŋ kerichiba. Ba jaŋ dii mi sariya a
ŋaa di ba kpumi 19 aŋ kɛŋmi kaa mu hɛ nialiŋ si
bi Ju̱u tiŋŋaa ŋaa nisiŋ lɛ. Ba jaŋ mɔŋmi. Ba jaŋ
viirɛmi maa aŋ kpaasɛmi mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ,
ka di mi sii suuŋ lɛ tapulaa batori chɛɛŋ.”

Zɛbidii haala sul Yesu a chichɛ di-hɔnuŋ duu pi u biiriŋ balia
Maak 10.35-45

20 Ŋii nɛ Zɛbidii haala kɛŋ u biiriŋ balia kɔ Yesu
teeŋ a kpirimi u sipaaŋ aŋ sulu duu pɛu lɛ. 21 Ŋii
nɛ Yesu piɛsu, “Wu-bɛɛ nɛ ŋŋ chɛ di mi ŋaa piŋ?”
Ŋii nɛ u bul, “Ŋ si jaŋ dii Wia kuorii-la a hɔŋ
ŋ kuori-kpasa nyuŋ, leŋ di mi biiriŋ balia ŋaa
ŋ bubuɔŋ huhɔnnɔɔ, di dɔŋɔ hɔŋ ŋ na-diiŋ, di
dɔŋɔ ma hɔŋ ŋ na-gua.” 22 Ŋii nɛ Yesu bula pi u
biiriŋ a bul, “Ma bi jiŋ ku-la ma síi chɛ. Ma jaŋ
wuo nyalima na hɛɛ-la mi si jaŋ na? Ma jaŋ wuo
fo Wii-chuɔlɛ liiŋ ari ba si jaŋ fomi ŋii, koo?” Ba
si, “Oo, la jaŋ wuo.” 23 Ŋii nɛ Yesu bula piba a
bul, “Wutitii nɛ ma bul. Hɛɛ-la mi si jaŋ na, u-
na ma ma jaŋ na. Ama mi na-diiŋ ari mi na-gua
huhɔnnɔ-la, mi dee bi jaŋ tuɔsɛba. Wia nɛ jaŋ
liisɛba di ba hɔŋ dimɛ.” 24 Yesu haritooroo fii-la
si nii Jeems ari Jɔɔŋ si bul wii-la, ba na baaniŋ
ba nyuŋ. 25 Ŋii nɛ Yesu yirɛ u haritooroo kala.
Ba mu u teeŋ. U bula piba a bul, “Ma jiŋ naliŋ
si bi J̱u̱u tiŋŋaa ŋaa, ba hɔŋ niaa nyuŋ nɛ. Ba
kuhiasiŋ ma kɛŋba doluŋ. 26 Ama u bi maga
di ma ŋiŋaa ŋii. Ma tuɔŋ nii-la síi chɛ u ŋaa
ma kuhiaŋ, u maga duu nɛ tiŋ tiŋtiŋŋaa pipima.
27 Ma tuɔŋ nii-la ma síi chɛ u ŋaa ma tuɔŋ kuoro,
u maga duu nɛ ŋaa ma tuɔŋ yomo. 28 Mi-na
Nuhuobiine Bie, mi bi kɔ di mi chɛ niaa di ba
tima pimi, mi kɔ di mi-na tima piba nɛ a suu a
laa niaa miisaa yugɛ ta a piba.”

Yesu vaarɛ nyulimaa balia
Maak 10.26-52; Luuk 18.35-43

29 Yesu ari u haritooroo si lii Jɛrikɔ lɛ, ni-daŋ
nɛ to ba hariŋ. 30 Di nyulimaa balia hɔŋ woŋbiiŋ
niiŋ a nii di Yesu níi bal. Ŋii nɛ ba faasa yirɛ a

bula pu a bul, “Yesu, Devit nihii, fála nennige.”
31 Ŋii nɛ ni-daŋ-la kpiaba lɛ di ba kɛŋ goŋ. Ama
ba faasa yirɛ a kii ŋii a bul, “La Tiina, Devit
nihii, fála nennige.” 32 Ŋii nɛ Yesu chiŋ aŋ yirɛba
a piɛsɛba, “Bɛɛ kuŋ nɛ ma chɛ mi ŋaa pima?”
33 Ŋii nɛ ba bul, “La Tiina, laa chɛ di ŋ suri la
siaa nɛ.” 34 Ŋii nɛ Yesu fába nennige a digi ba
siaa lɛ. Ba siaa guu suri, ba tuto u hariŋ.

21

Yesu juu Jerusalɛm
Maak 11.1-11; Luuk 19.28-40; Jɔɔŋ 12.12-19

1 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo sii mu Jerusalɛm.
Ba ku yi Bɛtifagi a ku yi peel kubala baa yirɛ Oliv.
Ŋii nɛ Yesu liisɛ u haritooroo balia a tiŋba a bula
piba a bul, “Má mu taŋ-la si hɛ ma sipaaŋ. 2 Di
ma nɛ mua, ma jaŋ na kakumo ari u bie di ba
vɔbɔ a kii. Má puri a kaa kɔ pimi. 3 Di nuu nɛ
piɛsɛma, má bula pu ari ma Tiina níi chɛ. U jaŋ
leŋ di ma kaa kɔ lima.” 4 Wiiŋ deeŋ ŋaa di wii-la
nii-la fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ku
ŋaa wutitii nɛ. 5 U fa si,

“Má bulaa pi Zaayɔŋ niaa
di ba bee na, di ba kuoro níi kɔ ba teeŋ.
U kɛŋ u titia muuri nɛ a jil kakumo
a bira jil kakumo bie.”

6 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la mu a ŋaa wii-la Yesu
si bula piba di ba ŋaa. 7 Ba kɛŋ kakumo-la ari u
bie kaa kɔ a joŋ ba gɛnniŋ daŋ kakumo-la ari u
bie nyuŋ, Yesu jil. 8 Ni-daŋ-la jesiŋ joŋ ba gɛnniŋ
a jɛrɛ woŋbiiŋ lɛ, ka dɔŋsuŋ ma keri pipaariŋ a
ma kaa jɛrɛ woŋbiiŋ lɛ. 9 Ni-daŋ-la si laa Yesu

sipaaŋ ari nialiŋ síi to u hariŋ suomo ŋiŋaa goŋ
a bul, “Tabarikala Devit nihiŋ! Wia jaŋ pɛ nii-
la síi kɔ la Tiina doluŋ lɛ. Má leŋ di la dɛnnɛ
Wia!” 10 Yesu si muu juu Jerusalɛm, taŋ-la kala
zigili. Ŋii nɛ niaa piɛsɛ a bul, “Kubɛɛ nɛ ŋla?”
11 Ŋii nɛ ni-daŋ-la bul, “Yesu si lii Nazarɛt si hɛ
Galilii tiŋteeŋ lɛ, nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-
la doluŋ lɛ, u nɛ ŋii.”

Yesu juu Wia-dia
Maak 11.15-19; Luuk 19.45-48; Jɔɔŋ 2.13-22

12 Ŋii nɛ Yesu juu Wia-dia. Nialiŋ dɔŋsuŋ
hɛ dimɛ a yiyallɛ kiaa, dɔŋsuŋ ma yuyɔɔ kiaa.
Yesu kiriba kala ta ba lii. Baalaa ma hɛ dimɛ
a yiyɛrɛ moribiee. Yesu ŋmoo ba teebulba lo.
Baalaa dɔŋsuŋ ma yallɛ kokosuŋ. U ŋmoo ba
ma kpasinniŋ a lo. 13 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul,
“Ba ŋmuŋsa di Wia si, u dia jaŋ ŋaa lee-la niaa si
jaŋ chuchuɔlɛ Wia, aŋ ka ma-na miira kaa birimɛ
gaari-dia.”

14 Ŋii nɛ nyulimaa ari gbegisiŋ kɔ Yesu teeŋ
Wia-dia lɛ. U vaarɛba. 15 Ama nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ
kerichiba si na wu-magila-la u síi ŋaa a bira
na haŋbiisiŋ síi ŋaa goŋ ŋii Wia-dia lɛ, ba na
baaniŋ. Haŋbiisi-la fa yirɛ, “Tabarikala Devit
nihiŋ.” 16 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
ari Wia teniŋ kerichiba piɛsɛ Yesu a bul, “Ŋ nii
wialiŋ ba síi bul nɛɛ?” Yesu bul, “Mi nia nɛ.” Ŋii
nɛ Yesu ma piɛsɛba, “Ma bi Wia teniŋ karimaa?
Ba ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ a bul,

‘Wia jaŋ leŋ di bii-mulluŋ didɛnnɛ Wia.’ ”

17 Ŋii nɛ Yesu leŋba aŋ sii mu Bɛtani a chua dimɛ.

Yesu kaliba hɛ tutogo lɛ
Maak 11.12-14, 20-24

18 Taŋ si pula, Yesu miira mu Jerusalɛm. U síi
mu, losuŋ kɛnu woŋbiiŋ lɛ. 19 U na tutogo duu
chiŋ u sipaaŋ woŋbiiŋ niiŋ. U mu yi tutogo-la
bubuɔŋ a wula beŋ di nɛnɛɛ tuo, see pipaariŋ.
Ŋii nɛ u bul tia-la lɛ a bul, “A lii jiniŋ a kaa mumu,
ŋ bira bi jaŋ nɛŋ.” Tia-la guu suu. 20 U haritooroo
si na wiiŋ deeŋ, u ŋaaba wu-kpuŋkpere. Ba
pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, “Ɛɛ nɛ tia-la guu suu lima
ŋii?” 21 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Wutitii nɛ
mi bulaa pima, di ma nɛ kɛŋ yarida a bi tuɔsaa
balia kɛnɛ, ma ma jaŋ wuo ŋaa wii-la si ŋaa
tutogo-la lɛ. Ŋla ma duŋduŋa dee, ama ma jaŋ
wuo paala bul peeliŋ deeŋ lɛ duu sii a mu tel
muga tuɔŋ. U jaŋ ŋaa pima. 22 Kialiŋ-na kala
ma si chuɔlɛ Wia a susul, di ma nɛ kɛŋ yarida,
ma jaŋ naba.”

Niaa piɛsɛ Yesu u doluŋ wiaa
Maak 11.27-33; Luuk 20.1-8

23 Ba si mu Jerusalɛm, Yesu mu juu Wia-dia. U
si juu Wia-dia-la ŋii a didagɛ niaa, nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ kerichiba
ari J̱uu tiŋŋaa kuhiasiŋ, ba kala sii kɔ u teeŋ
a piɛsu a bul, “Dol bɛɛ nɛ ŋ kɛŋ a ŋiŋaa wiaa
deeŋba? Kubɛɛ nɛ piŋ doluŋ ŋ kaa ŋiŋaa ŋii?”
24 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Mi ma jaŋ piɛsɛma
wu-bala. Di ma nɛ dagɛmi u bubuɔŋ, mi ma jaŋ
dagɛma dol-la mi si kɛnɛ bubuɔŋ.” 25 Ŋii nɛ u
piɛsɛba a bul, “Jɔɔŋ, Wia lii-foori-la doluŋ, u lii
nii nɛ? U lii Wia teeŋ nɛɛ koo u lii nuhuobiine
teeŋ nɛɛ? Má dagɛmi.” Ba suomo kɛŋ wii-la

lilɛrɛ dɔŋɔ lɛ aa bul, “Wu-bɛɛ nɛ laa chɛ di la
bul? Di la nɛ bula pu a bul di Wia teeŋ nɛ u lii,
u jaŋ piɛsɛla a bul, ‘Bɛɛ nɛ saa tii ma bi wialiŋ u
si bula laa dii?’ 26 Di la nɛ saa si u lii nuhuobiine
teeŋ nɛ, fawulluŋ jaŋ kɛŋla a tiŋ ni-daŋ-la si chiŋ
dimɛ wiaa. Niaa bula ari Jɔɔŋ fa sɛnɛ ŋaa nialiŋ
síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ.”
27 Ŋii nɛ ba bula pi Yesu a bul, “La bi jiŋ.” Ŋii
nɛ Yesu ma bula piba a bul, “Tɔɔ, mi ma bi jaŋ
dagɛma dol-la mi si kɛnɛ bubuɔŋ.”

28 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a pi nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Ju̱u tiŋŋaa a bul,
“Baal kubala nɛ hɛ dimɛ a kɛŋ haŋbolibiisiŋ
balia. U sii mu u bii-hiaŋ teeŋ a bula pu a bul,
‘Mi bii, mu baga jiniŋ a tiŋ.’ 29 Ŋii nɛ bile bul,
‘Mi bi jaŋ mu baga jiniŋ.’ U ŋii hariŋ lɛ, u tuɔŋ
chei wii-la u si bula pi u nyimma lɛ aŋ sii mu
baga-la. Ŋii nɛ ba nyimma bira mu a bul u bii-
bie-la ma lɛ a bul duu mu baga. Ŋii nɛ bile bul
duu jaŋ mu aŋ via. 30-31 Haŋbiisiŋ deeŋba balia
tuɔŋ, kubɛɛ nɛ to ba nyimma niiŋ lɛ? Bɛɛ nɛ ma
biinɛ?” Ŋii nɛ ba bula pu di u bii-hiaŋ-la nɛ. Ŋii
nɛ Yesu bula piba a bul, “Wutitii, mi bulaa pima
ari laŋpoo lilaaraa ari jagumuloba jaŋ laa sipaaŋ
ma lɛ a juu Wia kuorii-la tuɔŋ. 32 Bɛɛ wiaa Jɔɔŋ
Wia lii-foori-la kɔ a dagɛma wɔŋbii-titii-la nɛ ma
si jaŋ to, aŋ ka ma bi u wiaa laa dii, ama laŋpoo
lilaaraa ari jagumuloba, ba laa u wiaa dii. Ma si
paala na ba si laa u wiaa dii ŋii, aŋ ka ma ha bi
birima di ma laa u wiaa dii.”

Yesu magɛ namaga a tigɛ nialiŋ síi tiŋ

tiŋtiŋŋaa baga lɛ

Maak 12.1-12; Luuk 20.9-19

33 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a bul,
“Baal kubala nɛ bil baga a chɔŋsɛ kiaa si kɛŋ
nɛnɛɛ yugɛ a nagɛ chichuɛŋ. Ba yiyirɛ gireps. U
saa ligɛ baga-la golli nɛ. U lu bua baga-la tuɔŋ
di ba chagɛ tii-nɛnɛ-la liiŋ hihɛ. U ma saa lusuŋ
nyuŋ dia a hɔnɔ pɔ. Ŋii nɛ u paa niaa a hɛ u
baga-la tuɔŋ di ba titiŋ. Ka u mu taŋ dɔŋ. 34 Tii-
nɛnɛ-la biiniŋ si yie, u tiŋ u dia tiŋtinnaa di ba
mu tiŋtinna-la teeŋ di ba mu laa tii-nɛnɛ-la kaa
kɔ. Ba mu. 35 Ba kɛŋ dɔŋɔ a ŋmobu, a kpu dɔŋɔ,
a yagɛ dɔŋɔ ari tabiaa a kpuu. 36 Ŋii nɛ u tiŋ
niaa dɔŋsuŋ a wasa kii buŋbuŋ-la. Ba ŋaa ŋii
titia nialiŋ ma lɛ. 37 Ŋii hariŋ lɛ nɛ u tiŋ u bie. U
biina duu bie nɛ mua, ba jaŋ zilu. U ma bira mu.
38 Tiŋtinna-la si na bile, ba bula pi dɔŋɔ a bul, ‘Di
baga-la tiina nɛ suba, bie deeŋ nɛ jaŋ dii u kiaa.
Má kɔ di la kpuu. Di la nɛ kpuu, la nɛ jaŋ miira
tii u kialiŋ.’ 39 Ba kɛŋ bile a joŋu yuo ta baga-la
hariŋ a kpuu.” 40 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba, “Di baga-
la tiina nɛ kɔ, ɛɛ nɛ u jaŋ ŋaa baga tiŋtinna-la
lɛ?” 41 Ŋii nɛ ba bula pu a bul, “U jaŋ kɔ a kpu
ni-bɔmɔ-la aŋ joŋ baga-la a pi ni-tania. Di tii-
nɛnɛɛ-la biiniŋ nɛ yi, ba jaŋ kɛŋ tii-nɛnɛ-la kaa
mu pu.”

42 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ nialiŋ si nii namaga-la, “Ma
bi Wia teŋ-la karimaa? a mu yi lee-la ba si bul
ŋla:

‘Tiebii-la dii-saaraa si via,
u nɛ miira ku ŋaa tiebii-duoŋ ba si joŋo bil
dia geŋtine.
La Tiina Wia tiŋtiŋŋaa nɛ ŋii.

U ŋaala wu-kpuŋkpere nɛ.’ ”
43 Ŋii nɛ Yesu bula pi nialiŋ a bul, “Wia jaŋ kɛŋ
u kuorii-la laa ma teeŋ, a joŋo pi nialiŋ si jaŋ to
Wia niiŋ woruŋ a ŋiŋaa wialiŋ si jaŋ dagɛ ari
ba birima lii ba haachɛba lɛ nɛ. [44 Nii-la si tel
tiebii-la nyuŋ, u tiina jaŋ yɛrɛ muno muno. Di
tiebii-la ma nɛ tel nuu-kala nyuŋ, u jaŋ yɛrɛ u
tiina muno muno.]”
45 Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari
Farisii tiŋŋaa nii Yesu si magɛ namaga-la a jiŋ ari
ba wiaa nɛ u bubul ŋii. 46 Ŋii nɛ ba wiwalimɛ di
ba kɛnu kaa mu tɔ dia. Ama ba faa fá ni-daŋ-la
si hɛ dimɛ, bɛɛ wiaa ni-daŋ-la joŋ Yesu ari u ŋaa
nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ
nɛ.

22

Yesu magɛ namaga a tigɛ ha-jaari gbiele kudi-ilee lɛ

Luuk 14.15-24

1 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a didagɛ
niaa. 2 U si, “Wia kuorii-la nagɛ kuoru kubala nɛ.
U bie jaa haala. Ŋii nɛ u ŋaa ba gbigbieli ha-jaari
gbiele a ŋaa ba yirɛ niaa di ba kɔ gbiele-la. 3 Ba
si ŋaa kudiile-la dɛrɛ, u tiŋ u tiŋtinnaa di ba mu
yirɛ nialiŋ u si yira, ari ba ŋaa siri di ba gbieli
gbiele-la nɛ. Ba si mu yirɛba, ba via. 4 Ŋii nɛ
u bira tiŋ u tiŋtinnaa dɔŋsuŋ di ba mu bula pi
nialiŋ u si yira di ba kpu nɛ-belliŋ ari nɛ-niiniŋ
kala nɛ a ŋaa kudiile-la dɛrɛ, di ba kɔ ha-jaari
gbiele-la. 5 Ŋii nɛ nialiŋ u si yira bira via di ba
mu aŋ titiŋ ba tiŋtiŋŋaa. Dɔŋɔ sii mu u baga,
dɔŋɔ ma sii mu u kiaa di-yalliŋ. 6 Ka dɔŋsuŋ ma

kɛsɛ kuoro dia tiŋtinna-la a ŋmooba aŋ kpuba.
7 Ŋii nɛ kuoru-la na baaniŋ a ta u laali-yuoroo.
Ba mu kpu nialiŋ si kpu u dia tiŋtinna-la aŋ nyigɛ
ba taŋ kala. 8 Ŋii nɛ u yirɛ u tiŋtinnaa dɔŋsuŋ a
bira bula piba, 'Mi gbiele kudiile-la ŋaa siri nɛ,
ama nialiŋ mi si yira bi maga di ba kɔ gbiele-la.
9 Má saa lii mu woŋbii-porunuŋ a yirɛ nialiŋ kala
ma si na dimɛ a bula piba di ba kɔ a dii kudiile-
la.' 10 Ŋii nɛ tiŋtinna-la lii woŋbii-porunu-la a
yirɛ nialiŋ kala ba si na lee-la, ni-zɔŋŋɔɔ ari ni-
bɔŋŋɔɔ kala. Ŋii nɛ ba kala ku juu su̠ dia-la lɛ ba
fa síi gbieli gbiele-la.

11 Ŋii nɛ kuoru-la juu duu na nialiŋ si kɔ a
na baal kubala duu bi ha-jaari gbiele gɛriŋ laala.
12 U piɛsu a bul, 'Mi naŋdɔŋ, ɛɛ nɛ ŋ ŋaa ku juu
daha aŋ bi ha-jaari gbiele gɛriŋ laala?' Baal-la
tɔrɛ u niiŋ. 13 Ŋii nɛ kuoru-la bula pi u tiŋtinnaa
a bul, 'Má kɛŋ baala deeŋ a vɔɔ u nisaa ari u
naasiŋ a joŋu yuo ta jeeŋ hariŋ biriminŋ tuɔŋ duu
pina yiyel aŋ didiŋ u nyilaa.' " 14 Ŋii nɛ Yesu
bula dɛrɛ aŋ bul, "Ba yie yirɛ niaa yugɛ nɛ, ama
ba tuɔŋ ba yie tuɔsɛ niaa baŋmɛnɛ nɛ."

Ba bul laŋpoo ti̠miŋ wiaa
Maak 12.13-17; Luuk 20.20-26

15 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa sii lii a vuurɛ ŋii ba si
jaŋ magisɛ Yesu a bɛrɛ kɛnu ari wu-piɛsaa. Ŋii
nɛ ba tiŋ ba haritooroo dɔŋsuŋ ari Hɛrɔd ma
haritooroo dɔŋsuŋ di ba mu Yesu teeŋ. 16 Ŋii nɛ
ba kɔ u teeŋ a piɛsu a bul, "La kuhiaŋ, la jima
di ŋ kɛŋ wutitii nɛ a didagɛ Wia tonuŋ woŋbii-
titii-la. Ŋ sipaaŋ tuo nuu lɛ. Ŋ bi ni-bal síi ka
fá. 17 Saa bula pila ari u ŋaa woŋbii nɛɛ di la

ṯiŋ laŋpoo a pi Rom tiŋteeŋ kuori-baliŋ ba síi
yirɛ Siiza? Ɛɛ nɛ ŋ ma biinɛ?” 18 Yesu fa jiŋ
ba tuɔbiiŋ-bɔmɔ-la nɛ a bula piba a bul, “Ma
kaŋfugi timma! Bɛɛ nɛ tii maa magisɛmi? 19 Má
kɛŋ ma laŋpo-la moribiiŋ kaa kɔ di mi bee na.”
20 Ba kɛŋ dɔŋɔ kaa kɔ. Ŋii nɛ u piɛsɛba, “Kubɛɛ
nyuŋ nɛ hɛ dimɛ? Kubɛɛ yiriŋ ma nɛ ba tuuro hɛ
moribii-la lɛ?” 21 Ŋii nɛ ba bul di Siiza yiriŋ nɛ. U
bula piba a bul, “Tɔɔ, má joŋ Rom tiŋteeŋ kuori-
bal-la kiaa pu aŋ joŋ Wia ma kiaa pu.” 22 Yesu si
bul ŋii, u ŋaaba wu-kpuŋkpere ba sii viiri.

Ba piɛsɛ Yesu a tigɛ nialiŋ si suba lɛ.
Maak 12.18-27; Luuk 20.27-40

23 Chɛɛ-la titia nialiŋ dɔŋsuŋ ba síi yirɛ Sadusii
tiŋŋaa, ba kɔ u teeŋ. Sadusii tiŋŋaa yie si di nuu
nɛ suba, u bira bi sii. Ba piɛsu wiaa a bul, 24 “La
kuhiaŋ, Moosis fa si di baala nɛ jaa haala, di haal-
la ari baal-la nɛ bi bii lula, aŋ ka di baal-la suu,
u maga di u ŋaana joŋ yo-haal-la jaa nɛ. Di u
lul biiriŋ pi u maala-la si suba, biiri-la jaŋ chiŋ
u nyuŋ lɛ. 25 Naaŋbiiriŋ balipɛ nɛ fa hɛ dimɛ.
Ba kala ŋaa baalaa. Ba naaŋ kubala, ba nyimma
kubala. Ba kuhiaŋ jaa haala. Ba di haal-la bi bii
lula, aŋ ka u suu. U si suba, u ka haal-la a pi u
ŋaana dɔŋɔ nɛ. 26 Liamiŋ ma suu. Torimuŋ tiina
ma joŋ haal-la jaa. U ma ŋii titia nɛ. Naaŋbiiri-la
balipɛ kala nɛ jaa haal-la. U bi lula. 27 Ŋii hariŋ
lɛ nɛ haal-la ma titia suu. 28 Tapulii-la niaa si jaŋ
sii suuŋ lɛ, baalaa deeŋba balipɛ tuɔŋ, kubɛɛ nɛ
jaŋ tii haal-la? Ba kala balipɛ nɛ jaau.”

29 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Ma bi Wia teniŋ
jiŋ. Ma ma bi Wia doluŋ jiŋ. Ŋii nɛ tii ma yeŋŋi.

30 Tapulii-la niaa si jaŋ sii suuŋ lɛ, baalaa bira bi
jaŋ jaa haalaa, haalaa ma bira bi jaŋ jaa balaba.
Ba kala jaŋ nagɛ Wia tiŋdaaraa si hɛ Wia-jaŋ lɛ."
31 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Na ma piɛsɛmi
nialiŋ si jaŋ sii suuŋ lɛ wiaa nɛ. Ma bi karimɛ
wialiŋ Wia fa si bula pi niaa u teniŋ lɛɛ? 32 U
fa si duu nɛ ŋaa Abiraham Wia ari Aizik Wia
ari Jekɔb kala Wia. (Bua-la lɛ u si bul ŋii di
Abiraham ari Aizik ari Jekɔb fa suba nɛ.) Wiaa
deeŋba u si bula, ba bubuɔŋ nɛ di Abiraham ari
Aizik ari Jekɔb bira sii suuŋ lɛ nɛ a hɛ Wia kuorii-
la tuɔŋ. Wia bi jaŋ wuo ŋaa nialiŋ si suba Wia,
u ŋaa ni-weyee Wia nɛ." 33 Ni-daŋ-la si nii ŋii u
síi dagɛ niaa, u ŋaaba wu-kpuŋkpere.

Wialiŋ si maga di la ŋiŋaa, ba tuɔŋ wu-baliŋ
Maak 12.28-34; Luuk 10.25-28

34 Farisii tiŋŋaa si nia ari Yesu bul wiaa lo
Sadusii tiŋŋaa ba ŋaa fuii, ba kala ku pɛ dɔŋɔ
lɛ. 35 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichiba dɔŋɔ wiwalimɛ
duu magisɛ Yesu a pipiɛsu wiaa. 36 U piɛsɛ Yesu
a bul, "Kuhiaŋ, wialiŋ Wia si dagɛ niaa baa to,
kubɛɛ nɛ ŋaa ba tuɔŋ siifiaŋ wiiŋ?" 37 Ŋii nɛ
Yesu bul, " 'Kɛŋ ŋ tuɔŋ kala ari ŋ tuɔbiinaa kala
ari ŋ wii-wii-kala a cho ŋ Tiina Wia.' 38 Wialiŋ
Wia si dagɛ niaa baa to, ba tuɔŋ wu-baliŋ ari ba
tuɔŋ buŋbuŋ nɛ ŋii ari ba tuɔŋ siifiaŋ wiiŋ nɛ ŋii.
39 Wu-liamiŋ ma nɛ ŋla: 'Cho ŋ dɔŋɔ tiina ari ŋ
si cho ŋ titia ŋii.' 40 Wialiŋ Moosis fa si ŋmuŋsa
bil di niaa tuto ari wialiŋ kala nialiŋ síi bul wiaa,
Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ba kala lii wiaa deeŋba
baliamiŋ tuɔŋ nɛ."

Ba piɛsɛ nii-la Wia si liisa wiaa.
Maak 12.35-37; Luuk 20.41-44
41 Farisii tiŋŋaa ha si hilimi ŋii, Yesu ma
piɛsɛba a bul, 42 "Bɛɛ nɛ ma biinɛ Kirisito, nii-
la Wia si liisa wiaa? Kubɛɛ doho nuu nɛ u ŋaa?"
Ŋii nɛ ba bul duu ŋaa Devit doho nuu nɛ. 43 Ŋii
nɛ Yesu bira piɛsɛba a bul, "Bɛɛ nɛ saa tii Wia
Diŋ-zɔŋ-la fa dagɛ Devit duu kɛnu yirɛ u Tiina?
44 Ŋla nɛ u bul:

'Mi Tiina Wia bula pi mi Tiina
duu hɔŋ u sɛmɛ, ni-duoŋ di-hɔnuŋ,
see duu yuo dii u diŋdɔŋŋɔɔ kala dɛrɛ.'

45 Devit titia si yirɛ nia deeŋ u Tiina, ɛɛ nɛ saa
u jaŋ wuo ŋaa u nihiŋ duŋduŋa?" 46 Yesu si bul
ŋii, nuu-kala bira bi wii wuo bul. A chiŋ tapulii-
la kala a kaa mu, nuu-kala ma bira bi nyu-duoŋ
kɛnɛ duu piɛsu wii-kala.

23

Yesu bul wiaa, Wia teniŋ kerichiba ari Farisii tiŋŋaa teeŋ
Maak 12.38-40; Luuk 11.39-44, 46, 52; 20.45-47
1 Ŋii nɛ Yesu bula pi ni-daŋ-la ari u haritooroo
a bul, 2 "Wia teniŋ kerichiba-la ari Farisii timma-
la, ba nɛ ŋaa nialiŋ síi dagɛ wialiŋ Moosis fa si
bile di niaa tuto. 3 Ŋii wiaa ma maga di ma to
wialiŋ kala ba si bula pima di ma ŋaa, ama ma
sí ba wu-ŋaalaa chesu, bɛɛ wiaa ba titia bi wialiŋ
ba síi dagu ka to. 4 Ba yie vɔɔ chugi-yuŋoo nɛ a
kaa chuŋ niaa, ama ba titia bi chɛ di ba pɛba lɛ
a laa chuga-la. 5 Ba yie ŋaa wii-kala di niaa naba
nɛ. Ba yie ŋmuŋsɛ Wia niiŋ wiaa a hɛ teŋ-jalaa

lɛ a kaa vuvɔɔ ba gɛnniŋ nisaa lɛ ari ba nyuŋ-
chuuluŋ lɛ aŋ leŋ ba gɛnniŋ juɔsaa ma duomi
duomi. 6 Di niaa nɛ yirɛba di ba ku dii kiaa, ba
cho di ba hɔŋ ni-balaa di-hɔnɔɔ. Ba nɛ juu Wii-
chuɔlɛ diisiŋ maa, ba cho di ba hɔŋ ni-balaa di-
hɔnɔɔ. 7 Ba yie chichɛ di niaa chuchuɔlɛba aŋ
jujoŋba jirima niaa tuɔŋ aŋ yiyirɛba kerichiba.
8 Ama ma-na sí leŋe di niaa kɛŋma kaa yirɛ
kerichiba. Ma kala ŋaa naaŋbiiriŋ nɛ. Ma kala
kerichi ŋaa kubala nɛ. 9 U saa bi maga di ma yirɛ
nuu-kala ma nyimma dunia deeŋ lɛ, bɛɛ wiaa ma
Nyimma ŋaa kubala nɛ a hɛ Wia-jaŋ. 10 Ma bira
sí nuu-kala yirɛ ma kuhiaŋ, bɛɛ wiaa ma kuhiaŋ
nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa. 11 U maga di
ma tuɔŋ kuhiaŋ nɛ birimɛ haŋbie a tiŋ tiŋtiŋŋaa
pipima. 12 Nii-la kala síi bigisi u titia lɛ, Wia jaŋ
kɛnu muuri, ka nii-la ma si kɛŋ u titia muuri,
Wia jaŋ ŋaa duu yugɛ.

13 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii tiŋŋaa,
ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma kɛŋ
Wia kuorii-la dia-boro yagɛ nɛ di niaa sí juu, bɛɛ
wiaa ma titia bi chɛ di ma juu, aŋ bira pɔ di nialiŋ
síi walimɛ di ba juu, di ba ma sí juu. [14 Ma
Wia teniŋ kerichiba-la ari ma Farisii timma-la,
ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma yie
kɛŋ yo-haalaa kiaa laa didii a yie fugo chuɔlɛ Wia
didieni. Bua-la lɛ Wia si jaŋ dii ma sariya, ma nɛ
jaŋ na hɛɛŋ a kii nuu-kala.]

15-16 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Ma yie sii a duori liiŋ a mu tiŋteyee dɔŋsuŋ a
bul Wia wiaa dimɛ. Di ni-bala nɛ laa dii, ma yie

leŋ u wasa bɔŋ a nagɛ ma si nagɛ ŋii nɛ. Wia ma
jaŋ joŋu hɛ nyiniŋ lɛ ari u si jaŋ joŋma hɛ ŋii.
Ma nyuluŋ sipaa-laaraa, ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma yie
bul, ‘Di nuu nɛ ŋmiɛsɛ Wia-dia, u bi ŋmiaŋ ŋaa,
ama duu nɛ ŋmiɛsɛ sɛlimɛ kialiŋ si hɛ Wia-dia
tuɔŋ, u chaasa ŋmiɛsɛ ŋmiaŋ nɛ.’ 17 Ma nyuluŋ-
tɔɔ nɛ! Sɛlimɛ kialiŋ si hɛ Wia-dia tuɔŋ ari dia-
la si ŋaa sɛlimɛ-la bi disinniŋ kɛnɛ, deeŋba balia
tuɔŋ kubɛɛ nɛ yuga? 18 Ma bira bula di nuu nɛ
ŋmiɛsɛ koru-la lɛ ba si kpu pusuŋ pipi Wia, u bi
chaasa ŋmiɛsɛ ŋmiaŋ, ama duu nɛ ŋmiɛsɛ ku-la
ba si yie joŋo daŋ koru-la nyuŋ a pi Wia, u chaasa
ŋmiɛsɛ ŋmiaŋ nɛ. 19 Ma nyulimaa, ku-la ba si yie
joŋo daŋ koru-la nyuŋ ari koru-la si ŋaa di ku-la
bi disinniŋ kɛnɛ, kiaa deeŋba balia tuɔŋ kubɛɛ
nɛ yuga? 20 Ŋii wiaa di nuu nɛ ŋmiɛsɛ koru-la lɛ
ba si yie kpu pusuŋ pipi Wia, u yie ŋmiɛsɛ ba di
ku-la kala nɛ ba si yie joŋo daŋ u nyuŋ a pi Wia.
21 Di nuu nɛ bira ŋmiɛsɛ Wia-dia, u ŋmiɛsɛ Wia
dia-la ari Wia kala nɛ, bɛɛ wiaa Wia hɛ dia-la lɛ
nɛ. 22 Di nuu nɛ bira ŋmiɛsɛ Wia-jaŋ, u ŋmiɛsɛ
Wia kuori-kpasa-la ari nii-la si hɔŋ u lɛ ma nɛ.

23 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii tiŋŋaa,
ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ. Di ma jaa
pipaari-la suɔra si sima, ari pipaari-la si hɛyɛ, ari
pipaa-diilee, ma yie kɛŋba kala kaa kpaa leree
fii fii a joŋ ba kuŋ-kala leriŋ dɔŋɔ a pi Wia aŋ
via di ma to siifiaŋ wialiŋ Moosis fa si bile pima
di ma tuto. Ba nɛ ŋla: Má to wutitii woŋbiiŋ
a fá niaa nennige a laa Wia dii. U maga di ma
kpaa ma kialiŋ leree fii fii nɛ a joŋ kubala pi Wia,
ama u bi maga di ma via wutitii woŋbiiŋ. 24 Ma
nyuluŋ sipaa-laaraa! Ma yie chuori ma siniŋ a

liisɛ naŋchuɔsuŋ kala ta aŋ bi buŋtaŋŋaba na
aŋ liliŋ.
25 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii tiŋŋaa,
ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma yie
chɛsɛ ma nyunyualusuŋ ari ma gbaŋsiŋ hariŋ
woruŋ di ba zɔŋ aŋ bi ba tuɔŋ ka tiisi, ka ba tuɔŋ
kala birisi. Ma nagɛ nyunyualuŋ ari gbaŋsiŋ
deeŋba nɛ. Ma yaraa nɛ zɔmɔ, ama ma tuɔŋ lɛ
ma to ma tuɔtɔruŋ lɛ a gigaa niaa kiaa. 26 Ma
nyuluŋ Farisii tiŋŋaa, má laa sipaaŋ tiisi ma
nyunyualuŋ tuɔŋ aŋ-na tiisi hariŋ ma duu zɔŋ.
27 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii tiŋŋaa,
ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma nagɛ
vaamaa ba si kɛŋ tuɔruŋ bugɛ nɛ. Ba hariŋ
zɔŋ, aŋ ka ba tuɔŋ kala su̱ ari haŋgbelee ari ni-
suunuŋ. 28 Ŋii titia nɛ ma ma nagɛ niaa teeŋ.
Di ba nama, ba yie biinɛ di ma ŋaa ni-zɔmɔ nɛ,
ka ma tuɔŋ su̱ ari wu-bɔŋŋɔɔ ari kaŋfugi wu-
ŋaalaa.

Yesu bul niaa dɔgisuŋ wiaa.
Luuk 11.47-51

29 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii tiŋŋaa,
ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma kpu nialiŋ fa síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, aŋ ka ma saa ba
vaamaa. 30 Ma si, 'Di la nɛ fa hɛ dimɛ bua-la lɛ
la naabalimaba fa si hɛ ba miisiŋ lɛ, la fa bi jaŋ
ŋaa ŋii ba si ŋaa a kpu nialiŋ.' 31 Ama ma si
yirɛba ma naabalimaba ŋii, ma sɛnɛ sɛi ari ma
ŋaa nialiŋ si kpu nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ, ba doho niaa nɛ. 32 Má saa mu a
dɛrɛ wialiŋ ma naabalimaba fa si suomo a ŋiŋaa.
33 Ma ni-bɔŋŋɔɔ ari ma ni-bɔŋŋɔɔ biiriŋ, ma

biina ari ma jaŋ wuo fá kagɛ Wia nyiŋ-la lɛɛ? Ai.
34 Ŋii wiaa, mi jaŋ bira tiŋ nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ari wu-jinnaa ari kerichiba. Ma jaŋ kpu dɔŋsuŋ a kɛŋ dɔŋsuŋ kpaasa mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ, a viirɛ dɔŋsuŋ maa, ma Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ, a to naasiŋ dɔgisɛ dɔŋsuŋ maa
tasiŋ dɔŋsuŋ lɛ.
35 Wia jaŋ dɔgisɛ jiniŋ niaa a tiŋ ba si kpu niaa, a chiŋ bua-la lɛ ba si kpu nialiŋ si bi wii cheye, a suomi Ebil lɛ a kaa kɔ bua-la lɛ ba si kpu Zekaraya, Berakia bie. Ba kpuu Wia-dia tuɔŋ a kpagɛ koru-la nyuŋ ba si yie nyigɛ pusuŋ pipi Wia nɛ. Ba cheeriŋ jaŋ hɛ ba nyuŋ.
36 Wutitii nɛ mi bulaa pima, dɔgisunu-la Wia si jaŋ dɔgisɛ ni-kpuuraa deeŋba, u jaŋ joŋo dɔgisɛ jiniŋ niaa.

Yesu bul wiaa a tigɛ Jerusalɛm niaa lɛ
Luuk 13.34-35

37 Ma Jerusalɛm niaa, ma kpu nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ a joŋ tabiaa a yagɛ tiŋdaara-la Wia si tima di ba kɔ ma teeŋ. Naaŋsiiŋ yuga nɛ mi fa cho di mi chu tɔ ma niaa kala ari j̱imiŋ si yie chu tɔ u biiriŋ ŋii, ka ma bi
sɛyɛ.
38 Bee na, Wia jaŋ leŋ ma taŋ pima.
39 Ma bira bi jaŋ nami see bua-la lɛ ma si jaŋ chuɔlɛmi a bul, 'Wia jaŋ pɛ nii-la síi kɔ la Tiina Wia doluŋ lɛ.' "

24

Yesu bul Wia-dia ŋmolonuŋ wiaa
Maak 13.1-2; Luuk 21.5-6

1 Ŋii nɛ Yesu sii lii Wia-dia-la lɛ a viiri. Ŋii nɛ u haritooroo kɔ a bula pu duu bee na Wia-dia-la si

zɔmɔ ŋii, u jáŋ kala ma saa zɔmɔ ŋii nɛ. 2 Ŋii nɛ
Yesu si, “Oo, ma bee na u si zɔmɔ ŋii nɛ. Wutitii,
mi bulaa pima, ba jaŋ ŋmoo jaŋ-la kala lo. Ba bi
jaŋ leŋ di tiebii-bala ma ka daŋ u dɔŋɔ lɛ.”

Dɔgisuŋ ari wiwalimaa.
Maak 13.3-13; Luuk 21.7-19

3 Ŋii nɛ Yesu mu hɔŋ Oliv peel-la nyuŋ. U
haritooroo luɔra kɔ u teeŋ a bira piɛsu a bul,
“Bua bɛɛ lɛ nɛ wiaa deeŋba jaŋ ŋaa? Bɛɛ kiaa nɛ
la jaŋ na a jiŋ bua-la lɛ ŋ si jaŋ kɔ, ari bua-la lɛ
dunia si jaŋ dɛrɛ?” 4 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul,
“Má kɛŋ ma titia woruŋ di nuu-kala síma nyisu.
5 Niaa jaŋ yugɛ a kɔ a joŋ mi yiriŋ hɛ ari ba nɛ
ŋaa Kirisito, a nyisɛ niaa yugɛ. 6 Ma jaŋ nii ari
laaliŋ hɛ daha a hɛ di-bolii. Di ma nɛ ku nii ŋii,
ma sí leŋe di ma bɔyɛ joŋ. Wiaa deeŋba kala jaŋ
ŋaa bal, ama dunia didɛriŋ ha dee ŋii. 7 Tiŋteeŋ
dɔŋɔ niaa jaŋ sii a mu a yuo tiŋteeŋ dɔŋɔ niaa.
Taŋ kuoro ari u niaa jaŋ sii giri a mu yuo kuoro
dɔŋɔ ari u niaa. Losuŋ ma jaŋ juu. Tiŋteeŋ jaŋ
zigili leree yugɛ. 8 Hɛɛŋ di-suomuŋ nɛ ŋla.
9 Ba jaŋ kɛsɛma a joŋma hɛ niaa nisiŋ lɛ di ba
dɔgisɛma aŋ kpu ma dɔŋsuŋ. 10 Tiŋtee dɔŋsuŋ
niaa kala jaŋ bɛrɛma a tiŋ mi wiaa. Bua-la lɛ
niaa jaŋ yugɛ a joŋ ba yarida ta, ba jaŋ joŋ dɔŋɔ
yiyallɛ, a bɛrɛ dɔŋɔ maa. 11 Nialiŋ si nyia wiaa a
bul di baa bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ba
jaŋ yugɛ a kɔ a nyisɛ niaa yugɛ. 12 Wu-bɔŋŋɔɔ
jaŋ purikɛ. A tiŋ ŋii wiaa niaa fa si cho niaa
ŋii, ba chonu-la jaŋ dɛrɛ. 13 Ama nii-la kala si
nyalimɛ a mu dɛrɛ, Wia jaŋ laau ta. 14 Ba jaŋ laa
sipaaŋ bul Wia wu-zɔmɔ-la a tigɛ Wia kuorii-la

lɛ lee-na kala di dunia nuu-kala nii, ka di dunia didɛriŋ-na yi.

Yesu bul wiaa a tigɛ ku-lɔru-la si jaŋ hɛ dimɛ
Maak 13.14-23; Luuk 21.20-24

15 Ma jaŋ na ku-lɔru-la, u wiaa Daniɛl fa si bula.
Daniɛl fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ nɛ. Ba jaŋ joŋ ku-la bil Wia-dia lɛ, lee-la
si bi disinniŋ kɛnɛ (lee-la nii-la si kɛŋ disinniŋ
si bi maga duu mu). Ma nialiŋ si karimɛ wiaa
deeŋba, ma jaŋ jiŋ ba bubuɔsaa. 16 Di ma na ŋii,
má leŋ di nialiŋ si hɛ Judiya lɛ, di ba fá jil peelee
nyuŋ a faa. 17 Di nuu nɛ hɛ u lusuŋ nyuŋ a nii
wiaa deeŋba, di u nɛ ku tuu, duu sí u dia juu
a chichɛ duu paa u kiaa dia lɛ. 18 Di nuu-kala
nɛ hɛ u baga lɛ a nii wiaa deeŋba, duu sí miira
mu dia a chichɛ duu paa u gɛnniŋ. 19 Nialiŋ si
kɛŋ luoroo ari nialiŋ si nɔgɛ biiriŋ, oi, ba jaŋ
na hɛɛŋ woruŋ. 20 Má sul Wia di wiiŋ deeŋ sí
yibiiniŋ koo chɛ-wiesiŋ ŋaa. 21 Wia si ŋaa dunia
a kuu lii jiniŋ, nuu-kala ha bi hɛɛ-yiri deeŋ na
a nagɛ ŋii, ba bira bi jaŋ na hɛɛŋ ŋii a kaa mu
wuu. 22 Di Wia fa bi tapulia-la kere ta, ni-bala
ma fa bi jaŋ ka. Ama nialiŋ Wia si liisa di baa
tou, ba wiaa nɛ tii u keri tapulia-la ta. 23 Di nuu-
kala nɛ bula piŋ di ŋ beŋ daha a na Kirisito-la,
koo di ŋ beŋ dimɛ a nau, síu yarida ŋaa. 24 Niaa
dɔŋsuŋ jaŋ sii fugo bul di ba nɛ ŋaa Kirisito, nii-
la Wia si liisa. Dɔŋsuŋ ma jaŋ sii fugo bul di ba
ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
nɛ. Ba jaŋ ŋaa wu-magilaa ari wu-kpuŋkperisiŋ
kala a chichɛ di ba nyisɛ nialiŋ Wia si liisa di
baa toba. 25 Wiaa deeŋba kala mi laa sipaaŋ bula

pima nɛ, ka di bua-la-na yi. [26] Má bee na, di niaa
nɛ bula pima ari nii-la Wia si liisa nɛ hɛ giri-bine
tuɔŋ, ma sí dimɛ mu, koo di ba nɛ bula pima ari
u nɛ faa daha, ma sí laa dii, [27] bɛɛ wiaa bua-la lɛ
mi-na Nuhuobiine Bie si jaŋ miira kɔ, u jaŋ nagɛ
duonuŋ si ligisa, pulumuŋ chaanɛ wia nyuŋ ŋii
a lii wii-pɔsuŋ a tuu wii-juuluŋ. [28] Lee-la kala
ku-pua si pina, duunoo ma yie hihilimi nɛ."

Nuhuobiine Bie kɔɔnuŋ wiaa
Maak 13.24-27; Luuk 21.25-28

[29] Ŋii nɛ Yesu bira bula piba a bul, "Tapulia-
la hɛɛŋ deeŋ si jaŋ dɛrɛ, u bira bi jaŋ dieni, di
taŋ nɛ pula maa, leriŋ jaŋ biri, chɛnɛ ma bira
bi jaŋ pɔsɛ. Chɛŋwulaa jaŋ lii wia nyuŋ ku tuu
titel. Ba jaŋ kiri wia nyuŋ kialiŋ kala si kɛŋ doluŋ
di ba lii ba leree. [30] Ŋii nɛ ma jaŋ na mi-na
Nuhuobiine Bie magiliŋ wia nyuŋ. Di dunia niaa
nɛ nau, ba kala jaŋ yel. Ŋii lɛ nɛ ma jaŋ na mi-na
Nuhuobiine Bie, di mi to duoŋbiliŋbaanaa tuɔŋ
ku tuu. Mi jaŋ kɛŋ doluŋ yugɛ a chaanɛ. [31] Ŋii
nɛ ba jaŋ ŋmuu nyil-baliŋ, a tiŋ Wia tiŋdaaraa
di ba mu dunia sɛmɛ-na kala a kɛŋ nialiŋ kala
Wia si liisa di baa tou a hilimi.

Yesu bul tutogo wiaa
Maak 13.28-31; Luuk 21.29-33

[32] Di ma na sɔjaamiŋ nɛ kuu tɔsɛ, ma jima ari
liŋbaŋa yie nɛ. [33] Namaga deeŋ dagɛma wu-
jimiŋ nɛ. Di ma na wiaa deeŋba kala di baa
ŋaa, ma jiŋ di mi-na Nuhuobiine Bie kpaga nɛ.
[34] Wutitii mi bulaa pima, ma lɛɛlɛ niaa deeŋba
si hɛ miisiŋ lɛ bi jaŋ suu, ka wiaa deeŋba ŋaa

bal. 35 Wia nyuŋ ari tiŋteeŋ kala jaŋ dɛrɛ, ama
wialiŋ mi si bula bi jaŋ lɛl.

Yesu bul duu jaŋ kɔ bua-la lɛ la si buu yiɛlɛ
Maak 13.32-37; Luuk 17.26-30, 34-36

36 Ama nuu-kala bi jaŋ jiŋ chɛɛ-la wiaa deeŋba
si jaŋ ŋaa. Wia tiŋdaaraa si hɛ Wia-jaŋ ma paala
bi jaŋ jiŋ, see mi Nyimma duŋduŋa. 37 Bua-la
lɛ mi-na Nuhuobiine Bie si jaŋ miira kɔ, u jaŋ
nagɛ bua-la lɛ Nowa fa si hɛ u miisiŋ lɛ nɛ. 38 Ka
di duonuŋ nii a su̱ dunia, nialiŋ dii kudiilee a
nyunyua siniŋ. Baalaa ari haalaa ma jijaa dɔŋɔ
a mu yi tapulii-la Nowa fa si juu liiŋ daboro-la
tuɔŋ. 39 Ba fa bi jiŋ wii-la kala si ŋaa see bua-la
lɛ lii-la si ku pɛllɛ paa ba kala, ba suu. Ŋii titia nɛ
jaŋ ŋaa bua-la lɛ mi-na Nuhuobiine Bie si jaŋ kɔ.
40 Bua-la lɛ baalaa balia jaŋ pipɛrɛ baga lɛ. Wia
jaŋ joŋ dɔŋɔ aŋ leŋ dɔŋɔ ta. 41 Haalaa balia ma
jaŋ nunɔŋ munuŋ nɔmuŋ lɛ. Wia jaŋ joŋ dɔŋɔ
aŋ leŋ dɔŋɔ ta. 42 Má saa kɛŋ ma titia woruŋ,
bɛɛ wiaa ma bi jiŋ tapulii-la ma Tiina si jaŋ kɔ.
43 Di nuu nɛ fa jiŋ bua-la lɛ gaara si jaŋ ku gaa u
kiaa u dia lɛ, u fa jaŋ hɔnɔ pɔ u dia. U fa bi jaŋ
piŋ doŋ. U jaŋ wei a pɔ di gaaru-la sí ku juu a
gaa u kiaa. 44 Má ma saa ŋaa siri, bɛɛ wiaa mi-na
Nuhuobiine Bie jaŋ kɔ bua-la lɛ ma si buu yiɛlɛ.”

Nii-la si ŋaa tiŋtinni-titii ari nii-la si bi tiŋtinni-titii ŋaa
Luuk 12.41-48

45 Ŋii nɛ la Tiina Yesu miira piɛsɛba a bul,
“Kubɛɛ nɛ saa ŋaa tiŋtinni-titii-la si jiŋ wiaa? U
nɛ nii-la u kuhiaŋ si yie liisɛ duu bibeŋ u dia,
aŋ pɛ pipi u tiŋtinni-dɔŋsuŋ ma kudiilee. 46 Di

tiŋtinni-la ŋaa wialiŋ u kuhiaŋ si dagu duu ŋaa,
u tuɔŋ jaŋ tɔrɛ bua-la lɛ u kuhiaŋ-la si jaŋ miira
kɔ. 47 Wutitii, mi bulaa pima, u kuhiaŋ-la jaŋ joŋ
u kiaa kala hɛ tiŋtinna deeŋ nisiŋ lɛ duu bibeŋ.
48 Ama di tiŋtinni-bɔmɔ-la nɛ bula pi u titia ari
u kuhiaŋ-la jaŋ dieni 49 aŋ suomo ŋmuŋmoo
u tiŋtinni-dɔŋsu-la, baalaa ari haalaa, aŋ faasa
didii kudiilee a nyua siniŋ bubugi, 50 duu ŋaa ŋii,
u bi siri ŋaa gbɛrɛ u kuhiaŋ-la. U kuhiaŋ-la jaŋ
kɔ tapulii-la lɛ u si bi yiɛla. 51 U jaŋ dɔgisu woruŋ
aŋ kɛnu kaa mu hɛ lee-la kaŋfugi timma-la si hɛ.
Lee-la nɛ niaa jaŋ yel aŋ didiŋ ba nyilaa."

25

Yesu magɛ namaga a tigɛ haalaa fii lɛ

1 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga. U si, "Bua
kubala lɛ Wia kuorii-la jaŋ nagɛ ŋla: Haalaa
fii nɛ fa hɛ dimɛ. Ba sii a paa ba chaanaa a
mu di ba cheŋ ha-faliŋ bala, ha-jaari gbiele-la lɛ.
2 Haala-la deeŋba tuɔŋ banɔŋ yaarɛ, ka banɔŋ
ma kɛŋ wu-jimiŋ. 3 Banɔŋ-la si yaara, ba bi nuuŋ
lɔgɔ kori, di ba chaanaa nɛ disa, di ba joŋo hɛ.
4 Ama banɔŋ-la si kɛŋ wu-jimiŋ, ba lɔgɛ nuuŋ
kori. 5 Ha-faliŋ bala-la bi lima kɔ. Ba gbɛrɛ gbɛrɛ
lɔl aŋ joŋo piŋ doŋ. 6 Tita-siesee niaa yirɛ, 'Má
bee na baal-la níi kɔ, má ku lii chemu.' 7 Ŋii nɛ
haala-la kala sii a kɛŋ ba chaanaa milima ta di
ba jil. 8 Ŋii nɛ ni-yaara-la bula pi wu-jinna-la a
bul, 'La chaanaa chɛ di ba disɛ nɛ, má pila nuuŋ
mua.' 9 Ŋii nɛ wu-jinna-la bula piba a bul, 'Ai, ŋ
bi pɔɔ nuu-la bi jaŋ yi la kala. Má mu yɔɔ ma
titia nuuŋ.' 10 Ŋii nɛ ba mu di ba yɔɔ. Ba si mua

di ba yɔɔ nuu-la, ha-faliŋ bala-la kɔ. Haala-la
banɔŋ fa si ŋaa siri, ba to u hariŋ a juu ha-jaari
gbiele-la leriŋ, ka ba kɛŋ boiŋ tɔ. [11] U ŋii hariŋ
lɛ haalaa banɔŋ-la ku-kaanaa ma kɔ a bul, ‘La
Tiina, la Tiina, kɛŋ boro suro pila.’ [12] Ŋii nɛ u
bul, ‘Wutitii, mi bulaa pima, mi bima jiŋ.’ [13] Ŋii
wiaa má pɔ ma titia lɛ woruŋ. Ma bi jiŋ tapulii-la
la Tiina Yesu si jaŋ kɔ.”

Yesu magɛ namaga a tigɛ tiŋtinnaa batori lɛ. Luuk 19.11-27

[14] Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga a tigɛ Wia
kuorii-la lɛ. U si, “Bua kubala lɛ Wia kuorii-la jaŋ
nagɛ baal kubala si kɛŋ u tiŋtinnaa nɛ. Tapulii
kubala u sii duu vɛŋ woŋbiiŋ. Ŋii nɛ u yirɛ u
tiŋtinna-la ba kɔ. U joŋ u kiaa hɛ ba nisiŋ lɛ di
ba bibeŋ. [15] U kɛŋ kialiŋ kaa kpaaba ŋii nuu-
kala si wuo bibeŋ. U joŋ siidi bui zɔ-balia a pi
dɔŋɔ duu bibeŋ, a joŋ siidi bui mahiŋ banɛsɛ
a pi dɔŋɔ maa aŋ joŋ siidi bui mahiŋ balia a
pi dɔŋɔ-la maa. Ŋii nɛ ka u vɛŋ u woŋbii-la.
[16] Tiŋtinni-la si laa siidi bui zɔ-balia-la, u kaa mu
a yɔɔ kiaa a yallɛ a na siidi bui zɔ-balia nyuuruŋ.
[17] Tiŋtinni-la ma si laa siidi bui mahiŋ banɛsɛ-
la, u ma kɛŋ u kiaa bibirimɛ, a ma na siidi bui
mahiŋ banɛsɛ nyuuruŋ. [18] Ama tiŋtinni-la si laa
siidi bui mahiŋ balia-la, u-na kaa mu lu bua a joŋ
moribie-la a hugi. [19] U diene woruŋ, ka tiŋtinna-
la batori kuhiaŋ-la kɔ a yirɛba duu na ba kuŋ-
kala si na nyuuruŋ magɛ ŋii. [20] Tiŋtinni-la si laa
siidi bui zɔ-balia-la kɛŋ u kiaa ku juu aŋ bula pi u
kuhiaŋ a bul, ‘Ŋ pimi siidi bui zɔ-balia nɛ, mi ma

na siidi bui zɔ-balia nɛ pɛ.' 21 Ŋii nɛ u kuhiaŋ-
la bula pu a bul, 'Ŋ ŋaa tiŋtinni-titii nɛ. Ŋ hɛ
doluŋ nɛ a wuo beŋ kubii-bie-la nyuŋ woruŋ, mi
jaŋ leŋ di ŋ bibeŋ ku-kɛnɛɛ. Ku juu di la di ŋ kala
ninii sima.' 22 Ŋii nɛ tiŋtinni-la ma si laa siidi bui
mahiŋ banɛsɛ-la ma kɛŋ u kiaa kaa ku juu a bula
pi u kuhiaŋ a bul, 'Ŋ pimi siidi bui mahiŋ banɛsɛ
nɛ. Mi ma na siidi bui mahiŋ banɛsɛ nɛ a pɛ.'
23 Ŋii nɛ u bula pu maa, 'Ŋ ma ŋaa tiŋtinni-titii
nɛ, ŋ ma hɛ doluŋ nɛ a wuo beŋ kubii-bie-la nyuŋ
woruŋ, mi ma jaŋ leŋ di ŋ bibeŋ ku-kɛnɛɛ. Ku
juu di la di ŋ kala nii sima.' 24 Ŋii nɛ tiŋtinni-la u
si joŋ siidi bui mahiŋ balia pa, u ma ku juu a bul,
'Mi kuhiaŋ, mi jima ari ŋ ŋaa ni-tɛrɛ nɛ, ŋ yie
kukuŋ kialiŋ ŋ si bi duo nɛ aŋ pipaa kialiŋ lee-la
ŋ si bi tima. 25 Ŋii nɛ tii mi fifáŋ a joŋ moribie-la
a hugi tiŋteeŋ di ŋ kɔ. Laa ŋ moribiee.' 26 Ŋii nɛ
u kuhiaŋ-la bula pu a bul, 'Ŋ ŋaa tiŋtinni-bɔŋ nɛ
a kɛŋ yariwiiŋ. Ŋ jima ari mi yie kukuŋ kialiŋ mi
si bi duo nɛ a paa kiaa lee-la mi si bi tima. 27 Ŋ si
jiŋ ŋla lɛ, u fa maga di ŋ joŋ mi moribiee bil lee-
la ba síi bil moribiee nɛ. Mi fa si miira kɔ ŋla, mi
fa jaŋ laa moribie-la ari mi nyuuruŋ kala. 28 Ŋii-
na má laa moribie-la u teeŋ a joŋo pi nii-la si kɛŋ
siidi bui zɔ-banɛsɛ-la.' " 29 Ŋii nɛ Yesu bula piba
a bul, "Nii-la si paala kɛŋ kiaa yugɛ nɛ, Wia jaŋ
wasa chɛ a pɛ pu duu kaa yugɛ kiŋkɛŋ, ama nii-
la si bi faasa kɛŋ kiaa yugɛ, muapilii-la ma u si
kɛnɛ, Wia jaŋ kaa laa u teeŋ. 30 Má kɛŋ tiŋtinni-
bɔmɔ-la a joŋu yuo ta birimiŋ tuɔŋ. Lee-la nɛ
nialiŋ jaŋ yel aŋ didiŋ ba nyilaa.

Sariya chɛ-diili-la si jaŋ yi

31 Di mi-na Nuhuobiine Bie nɛ dii mi kuoruŋ a
kɔ, mi di Wia tiŋdaaraa kala jaŋ kɔ. Ŋii nɛ mi jaŋ
hɔŋ mi kuori-kpasa nyuŋ a chaanɛ. 32 Dunia nuu-
kala jaŋ ku hilimi mi sipaaŋ. Mi jaŋ kɛŋba kaa
kpaa leree balia, ari pie-daara si yie kɛŋ u piesee
pɔrɛ buunaa lɛ ŋii. 33 Mi jaŋ leŋ di tuɔ-pul tiŋŋaa
chiŋ mi na-diiŋ, ka di tuɔ-bɔŋ tiŋŋaa ma chiŋ mi
na-gua. 34 Ŋii nɛ kuoro jaŋ bula pi nialiŋ si chiŋ
u na-diiŋ a bul, 'Má kɔ. Mi Nyimma Wia nɛ pɛma
lɛ. Má ku dii Wia kuorii-la ba si wasa bilma lɛ
dunia di-suomuŋ. 35 Bɛɛ wiaa, bua-la lɛ losuŋ
fa si kɛŋmi, ma ŋaa kudiilee pimi mi dii, bua-la
lɛ lii-nyuasuŋ ma fa si kɛŋmi, ma ŋaa liiŋ pimi
mi nyua nɛ. Bua-la lɛ mi fa si ŋaa nuhuɔru, ma
kɛŋmi woruŋ nɛ. 36 Bua-la lɛ mi fa kɛŋ yaribiree
nɛ, ma joŋ gɛriŋ laalɛmi. Bua-la lɛ mi fa síi wiilu,
ma beŋ mi nyuŋ nɛ, bua-la lɛ ba si kɛŋmi tɔ dia,
ma ku nami nɛ.' 37 Tuɔ-pul timma-la jaŋ piɛsɛmi
a bul, 'La Tiina, chɛ bɛɛ nɛ la naŋ di losuŋ kɛniŋ
la joŋ kudiilee piŋ, chɛ bɛɛ nɛ lii-nyuasuŋ kɛniŋ
la ŋaa liiŋ piŋ? 38 Chɛ bɛɛ nɛ la naŋ di ŋ ŋaa
nuhuɔru la kɛniŋ woruŋ, koo chɛ bɛɛ nɛ la ma
naŋ di ŋ kɛŋ yaribiree la joŋ gɛriŋ laaliŋ? 39 Chɛ
bɛɛ ma nɛ la naŋ di ŋ wiilu, koo di ba kɛniŋ tɔ
dia la ku naŋ?' 40 Kuoru-la jaŋ bula piba a bul,
'Wutitii nɛ mi bulaa pima, bua-la kala lɛ ma si
ŋaa wu-zɔmuŋ a pi mi naaŋbiiriŋ deeŋba tuɔŋ
nii-la si bi lee kɛnɛ, ma ŋaa ŋii pimi nɛ.' 41 Ŋii
nɛ u jaŋ bula pi nialiŋ si hɛ u na-gua a bul, 'Má
surisɛ mi sɛmɛ, Wia via ma wiaa nɛ. Má mu a
juu nyiŋ-la si bi disɛ. Wia hɛ nyiŋ-la bil Sitaani
ari u tiŋdaara-la nɛ di ba ku juu. 42 Bɛɛ wiaa
bua-la lɛ losuŋ fa si kɛŋmi, ma bi kudiilee ŋaa

pimi, bua-la lii-nyuasuŋ fa si kɛŋmi, ma bi liiŋ
ŋaa pimi. 43 Bua-la lɛ mi fa si ŋaa nuhuɔru, ma
bimi kɛnɛ woruŋ. Bua-la lɛ mi fa si kɛŋ yaribiree
maa, ma bi gɛriŋ joŋo laalɛmi. Bua-la lɛ mi fa síi
wiilu maa, ma bi ku nami. Bua-la lɛ ba si kɛŋmi
tɔ dia maa, ma bi ku nami.’ 44 Ŋii nɛ ba jaŋ piɛsɛ
kuoru-la a bul, ‘La Tiina, chɛ bɛɛ nɛ losuŋ kɛniŋ
koo lii-nyuasuŋ kɛniŋ koo ŋ fa ŋaa nuhuɔru koo,
ŋ fa kɛŋ yaribiree koo, ŋ fa wiilu koo, ba kɛniŋ
tɔ dia aŋ ka la bi ŋ lɛ pɛ?’ 45 Kuoru-la jaŋ bul,
‘Wutitii nɛ, bua-la kala lɛ ma si via di ma pɛ nii-
la si bi lee kɛnɛ mi niaa tuɔŋ, ma via di ma pɛmi
ma lɛ nɛ ŋii.’ 46 Ŋii nɛ ba jaŋ juu lee-la hɛɛ-la
si bi dɛrɛ, aŋ ka di tuɔ-pul tiŋŋaa ma juu lee-la
miisi-la si bi dɛrɛ.”

26

Ba vuura di ba kpu Yesu
Maak 14.1-2; Luuk 22.1-2; Jɔɔŋ 11.45-53

1 Yesu si dagɛ niaa dɛrɛ, u bula pi u haritooroo
a bul, “Ma jima, 2 tapulaa balia nɛ ka, ka di diisiŋ
kieliŋ gbiele-la yi. Bua-la lɛ ba jaŋ kɛŋ mi-na
Nuhuobiine Bie a joŋmi hɛ niaa nisiŋ lɛ di ba
kpaasɛmi daa-gɛsɛɛ nyuŋ.”

3 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ
ari Ju̱u tiŋŋaa kuhiasiŋ, ba hilimi Kayafas dia lɛ.
Bua-la lɛ u fa ŋaa nii-la si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiaŋ nɛ. 4 Ba hilimi a vuvuurɛ ba si jaŋ to
woŋbii-la a luɔra kɛŋ Yesu a kpu. 5 Ama ba bul
di ba síu kɛŋ ba chɛ-bal-la, di ba nɛ ŋaa ŋii, niaa
jaŋ ŋaa taawɛi.

Ba kɛŋ nuuŋ tisɛ Yesu
Maak 14.3-9; Jɔɔŋ 12.1-8

6 Yesu fa si hɛ Bɛtani lɛ ŋii, u mu hɔŋ baal
kubala dia lɛ baa yirɛ Saamɔŋ. Saamɔŋ fa ŋaa
gbege nɛ aŋ duori. 7 Yesu fa si dii kiaa Saamɔŋ
dia lɛ, haal kubala kɔ u teeŋ a kɛŋ tulaali ari
loŋ a joŋo bisɛ hɛ u nyuŋ lɛ. Tulaalii-la yalliŋ
hɛyɛ. 8 U haritooro-la si na ŋii, ba baaniŋ sii.
Ba gurima pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, “Bɛɛ nɛ tii haala
deeŋ kɛŋ nuu-la kaa chei ŋla? 9 Ba fa jaŋ wuo
joŋ tulaalii-la a yallɛ a na moribiee yugɛ a joŋo
pi summoo.” 10 Ama Yesu fa jiŋ wii-la ba síi bul.
Ŋii nɛ u piɛsɛba a bul, “Bɛɛ nɛ tii ma wiwalimɛ
haala deeŋ? Wu-zɔŋ nɛ u ŋaami lɛ. 11 Ma di
summoo jaŋ hɛ dimɛ bua-na kala lɛ, ama la di
ma bi jaŋ hɛ dimɛ deeŋ deeŋ. 12 U bisɛ tulaalii-la
hɛmi lɛ a ŋaa siri di mi nɛ suba, di ba joŋmi hugi.
13 Wutitii nɛ mi bulaa pima, dunia sɛmɛ-na kala
ba si jaŋ wuo mu a bul Wia wu-zɔmɔ-la, ba jaŋ
liisi haala deeŋ ma wiaa a bul.”

Judas sɛyɛ duu joŋ Yesu yallɛ
Maak 14.10-11; Luuk 22.3-6

14 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la fii ari balia dɔŋɔ mu
nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ teeŋ. U
yiriŋ nɛ fa Judas Isikarɔt. U piɛsɛba a bul, 15 “Di
mi nɛ kɛŋ Yesu yallɛ a pima, bɛɛ nɛ ma jaŋ pimi?”
Ŋii nɛ ba diisɛ moribii-biiŋ mara ari fii a joŋo pu.
16 A chiŋ bua-la lɛ Judas suomo chichɛ woŋbii-la
u si jaŋ to a kɛŋ Yesu yallɛ a piba.

Yesu ari u haritooroo dii diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee
Maak 14.12-21; Luuk 22.7-13, 21-23; Jɔɔŋ 13.21-30

17 Gbiele-la lɛ ba si yie dii boroboro-la si bi
si-buruŋ kɛnɛ, ba chɛ-buŋbuŋ, Yesu haritooroo
kɔ u teeŋ a piɛsu a bul, "Nii nɛ ŋ cho di la mu
ŋaa diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee di ŋ ku dii?"
18 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Má mu juu taŋ-la
tuɔŋ. Má mu baal kubala teeŋ. Má mu bula pu
a bul, 'La kuhiaŋ si, bua-la lɛ u síi chɛ di ba di u
haritooroo dii diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee yie
nɛ, laa chɛ di la dii kia-la ŋ dia lɛ nɛ.' " 19 Ŋii
nɛ Yesu haritooro-la ŋaa ŋii ari Yesu si dagɛba a
ŋaa diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee ba dii.
20 Wia si jua, Yesu ari u haritooro-la fii ari
balia-la ku juu hɔŋ a didii kudiile-la. 21 Ba síi dii
kiaa ŋii, ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Wutitii nɛ
mi bulaa pima, ma dɔŋɔ jaŋ joŋmi yallɛ." 22 Ŋii
nɛ u haritooro-la tuɔŋ chei. Ba suomo pipiɛsu,
kuŋ kuŋ. Dɔŋɔ yie piɛsɛ, "Mi Tiina, mi nɛɛ?"
23 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "La di nii-la si chala
kɛŋ boroboro tuu yuu gbaŋa tuɔŋ nɛ jaŋ joŋmi
yallɛ. 24 Mi-na Nuhuobiine Bie jaŋ suu ari ba si
ŋmuŋsɛ ŋii a tigɛmi lɛ. Ama nii-la si jaŋ joŋ mi-
na Nuhuobiine Bie yallɛ, aa, u jaŋ na hɛɛŋ yugɛ.
Ba fa si buu lula nɛ kpia." 25 Ŋii nɛ Judas zɛŋbɛ
tiina-la piɛsɛ Yesu a bul, "Mi nɛ ŋ didagɛɛ?" Ŋii
nɛ Yesu bula pu a bul, "Oo, ŋ nɛ."

Kudiile-la Yesu si si di ba dii a liliisi u wiaa
Maak 14.22-26; Luuk 22.14-20; 1 Kɔr. 11.23-25

26 Ba si hɔnɔ didii kiaa, ŋii nɛ Yesu sii a joŋ
boroboro a lɔllɛ Wia aŋ kaa chɔgɛ chɔgɛ a joŋo pi

u haritooroo a bula piba a bul, “Má laa. Mi yaraa
namia nɛ ŋii.” 27 Ŋii nɛ u bira joŋ nyunyuala maa
ari siniŋ. U lɔllɛ Wia aŋ joŋo piba a bul, “Má
kala nyua nyunyual-bala-la tuɔŋ, 28 bɛɛ wiaa mi
chaliŋ nɛ ŋii. Chaliŋ deeŋ wiaa nɛ tii Wia ta niiŋ
ma teeŋ. Mi chaliŋ jaŋ jaasɛ ni-kɛnɛ wiaa, di Wia
joŋ ba haachɛba chɛba. 29 Mi bulaa pima, mi bira
bi jaŋ kɔ di mi nyua siniŋ deeŋ, see tapulii-la mi
si jaŋ kɔ, ŋii nɛ mi jaŋ nyua si-faliŋ mi Nyimma
Wia kuorii-la tuɔŋ.”
30 Ŋii nɛ ba yii Wii-chuɔlɛ yiiliŋ aŋ sii lii a mu
peel kubala baa yirɛ Oliv. 31 Ŋii nɛ Yesu bula piba
a bul, “Titaŋiŋ deeŋ titia ma kala jaŋ fá viiri a tiŋ
mi wiaa. Ba ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ di ba jaŋ
kpu pie-daara aŋ ka piesee fá pisɛ. 32 Ama Wia
jaŋ chisɛmi suuŋ lɛ. U nɛ chisɛmi, mi jaŋ laa ma
sipaaŋ a mu Galilii.”

Yesu bula pi Piita ari u jaŋ bul u buu jiŋ.
Maak 14.27-31; Luuk 22.31-34; Jɔɔŋ 13.36-38

33 Ŋii nɛ Piita bula pi Yesu a bul, “Di ba kala
fá maa aŋ leŋiŋ, mi-na bi jaŋ miirɛ ŋ hariŋ da.”
34 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Wutitii nɛ, jiniŋ
titaŋiŋ deeŋ ŋ-na Piita, ŋ jaŋ bul naaŋsiiŋ butori
ari ŋ bimi jiŋ, ka di ji-bele-na yel.” 35 Ŋii nɛ Piita
bula pu a bul, “La diŋ paala susuu maa, mi bi jaŋ
bul ari mi biŋ jiŋ.” Ku-kaana-la ma kala bul ŋii.

Yesu chuɔlɛ Wia Gɛtisɛmani lɛ
Maak 14.32-42; Luuk 22.39-46

36 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo mu juu lee
kubala baa yirɛ Gɛtisɛmani. Yesu bula pi u
haritooroo di ba hɔŋ daha, ka u mu chuɔlɛ Wia
aŋ kɔ. 37 U kɛŋ Piita ari Zɛbidii biiriŋ balia a kaa

mu dimɛ. U tuɔŋ faasa chei woruŋ. U tuɔŋ bi
pina. 38 U bula pi u haritooroo a bul, "Mi tuɔŋ
kala nɛ cheye a magɛ di mi suu. Má hɔŋ di la kala
pɔ na." 39 Ba hɔŋ. Ka u surisa mu sipaaŋ mua a
tuu pina chigi tiŋteeŋ a sul Wia a bul duu nɛ kɛŋ
woŋbiiŋ, duu sí leŋe di wii-la juu-u lɛ a bira bul,
"Mi Nyimma, di ŋ níi chɛ, liisɛ hɛɛ-la síi kɔ mi lɛ.
Ama mi-na ŋla tuɔtɔruŋ lɛ dee, ŋ-na tuɔtɔruŋ lɛ
nɛ." 40 U chuɔla dɛrɛ aŋ sii kɔ u haritooroo teeŋ
di ba piŋ doŋ. Ŋii nɛ u piɛsɛ Piita a bul, "Ŋ pina
nɛɛ? Ŋ bi doŋ muapilii ma wuo bɛrɛɛ a diene
yi hawa kubalaa? 41 Má chuɔlɛ Wia a pupɔ di
Sitaani sí wuo nyisɛma. Ma tuɔŋ lɛ ma cho di ma
ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ, aŋ ka ma bi doluŋ kɛnɛ." 42 U
bira mu a chuɔlɛ Wia liamiŋ lɛ a bira bul, 43 "Mi
Nyimma, di ŋ nɛ bi sɛi di ŋ laa hɛɛŋ deeŋ mi nisiŋ
lɛ, leŋ di wii-la ŋ síi chɛ, duu ŋaa." U miira kɔ di
ba bira piŋ doŋ, bɛɛ wiaa doŋ kɛŋba nɛ woruŋ.
44 Ŋii nɛ Yesu mu chuɔlɛ Wia torimuŋ lɛ a bira
bul ŋii titia. 45 Ŋii nɛ u miira kɔ u haritooroo
teeŋ a piɛsɛba, "Ma ha pinaa wiesi nɛɛ? Má bee
na, bua-la yie nɛ. Ba jaŋ kɛŋ mi-na, Nuhuobiine
Bie a pi haachɛ diiree. 46 Má sii la mu. Nii-la si
jaŋ joŋmi yallɛ ka kɔ nɛ."

Ba kɛŋ Yesu
Maak 14.43-50; Luuk 22.47-53; Jɔɔŋ 18.3-12

47 Yesu ha bi wiaa bula dɛrɛ, di Judas níi kɔ
ŋii. U fa ŋaa Yesu haritooro-la fii ari balia dɔŋɔ
nɛ. Niaa yugɛ a tuto u hariŋ. Dɔŋsuŋ kori
tokobiee ari taŋguloo. Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiasiŋ ari ba taŋ kuhiasiŋ nɛ tiŋba, ba kɔ.

48 Zɛŋbɛ tiina-la fa pi nialiŋ magil nɛ a bul, “Nii-
la mi si mu guori, u nɛ ŋii. Má kɛnu.” 49 Ŋii
nɛ Judas vɛŋ tegi a mu Yesu teeŋ a bula pu,
“Mi kuhiaŋ, mii chuɔluŋ”, aŋ guoru. 50 Ŋii nɛ
Yesu bula pu a bul, “Mi naŋdɔŋɔ, bɛɛ nɛ tii ŋ hɛ
daha?” Ŋii nɛ ba kala guriku a kɛnu. 51 Yesu
haritooro-la dɔŋɔ liisɛ u tokobii a ta nuu digiliŋ
keri. Nii-la fa ŋaa nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiaŋ dia-yomo nɛ. 52 Ŋii nɛ Yesu bula pu a
bul, “Joŋ ŋ tokobii a hɛ u di-hɛɛliŋ. Nii-la si liisɛ
tokobii, tokobii nɛ ba jaŋ kaa kpuu. 53 Ŋ bi jiŋ
ari mi fa jaŋ wuo yirɛ mi Nyimma duu pɛmi
lɛɛ? Di mi nɛ fa yiru, u fa jaŋ ta u tiŋdaaraa
bui buiba di ba ku pɛmi lɛ. 54 Ama duu nɛ fa saa
ŋaa ŋii, ɛɛ nɛ wialiŋ ba fa si ŋmuŋsa Wia teniŋ
tuɔŋ jaŋ ku ŋaa wutitiiba?” 55 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ
ni-daŋ-la a bul, “Mi ŋaa gaaru nɛɛ? Ma si kɛŋ
tokobiee ari taŋguloo a kukɔ di ma kɛŋmii? Ma
na tapulii-na kala la di ma nɛ yie hɔŋ Wia-dia lɛ
mi didagɛ wiaa a pipima. Aŋ ka ma bi walima
di ma kɛŋmi dimɛ. 56 Ama wiiŋ deeŋ kala ŋaa
di wialiŋ nialiŋ fa si bula, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ ku ŋaa wutitii.” Ŋii nɛ Yesu haritooro-la kala
viau aŋ fá.

Yesu chiŋ nialiŋ si hilime vuvuurɛ wiaa sipaaŋ

Maak 14.53-65; Luuk 22.54-55, 63-71; Jɔɔŋ 18.13-14, 19-24

57 Ŋii nɛ nialiŋ si kɛŋ Yesu, ba kɛnu kaa mu
Kayafas dia. U nɛ fa ŋaa nialiŋ si kpu pusuŋ
pipi Wia kuhiaŋ. Di Wia teniŋ kerichiba ari ba
taŋ kuhiasiŋ kala hilimi dimɛ. 58 Piita daa tuto
ba hariŋ a to juu nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia

kuhiaŋ kaala. U juu kaala-la a mu hɔŋ nialiŋ síi
pɔ kaala-la teeŋ duu na wii-la si jaŋ ŋaa Yesu lɛ.
59 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ
ari nialiŋ kala si yie hilime vuvuurɛ wiaa chichɛ
di ba nyia wiaa a tigɛ Yesu lɛ di ba kpuu. Ba chɛ
chɛ wii ka. 60 Niaa paala yugɛ nɛ a ku nyia wiaa
pu, ama ba fa bi wuo na wii-kala u si ŋaa chei.
61 Ŋii nɛ niaa balia ku lii a bul, "Baala deeŋ, u si u
jaŋ wuo ŋmoo Wia-dia-la lo aŋ bira saau tapulaa
batori pɛgɛ." 62 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiaŋ sii chiŋ a piɛsɛ Yesu a bul, "Ŋ bi nia
niaa deeŋba si bul wialiŋ a tigɛŋ lɛɛ? Ŋ-na bi
wii kɛnɛ ŋ si jaŋ bul?" 63 Yesu tɔrɛ u niiŋ. Ŋii
nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ bula pu
a bul, "Wia-la si weye yiriŋ lɛ, bula pila, ŋ nɛ
ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisaa? Ŋ nɛ Wia Biee?"
64 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Mi-na nɛ, ama mi
bulaa pima kala, a lii bua deeŋ lɛ a kaa mu, ma
jaŋ na mi-na Nuhuobiine Bie di mi hɔŋ Wia sɛmɛ,
ni-duoŋ di-hɔnuŋ a to duoŋbiliŋbaanaa tuɔŋ ku
tuu." 65 Yesu si bul ŋii, nialiŋ si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiaŋ kɛŋ u gɛnniŋ kiɛsɛ aŋ bul, "Ŋ chei
Wia yiriŋ. U bi maga di la bira chɛ daŋsiaba.
Ma kala bi nia u si chei Wia yiriŋ ŋii? 66 Bɛɛ nɛ
ma biinɛ?" Ŋii nɛ ba bul, "U cheye nɛ. U maga
di ba kpuu nɛ." 67 Ŋii nɛ ba tu naŋtuɔruŋ hɛ u
siaa lɛ a ŋmobu. Nialiŋ dɔŋsuŋ síi ŋmobu ŋla
nɛ, ba bula pu a bul, 68 "Ŋ-na Kirisito, nii-la síi
bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, dagɛ nii-la si
ŋmobuŋ."

Piita si u bi Yesu jiŋ
Maak 14.66-72; Luuk 22.56-62; Jɔɔŋ 18.15-18,

25-27
69 Piita si hɔŋ kaala-la lɛ, ŋii nɛ nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ dia tiŋtinni-tolo kubala
ku lii a bul, “Ŋ ma faa to Yesu hariŋ nɛ, baal-la
si lii Galilii.” 70 Ŋii nɛ Piita nyia wiaa a bul ba
kala nii, “Mi bi Yesu jiŋ. Mi bi wii-la ŋ si paala
bubul jiŋ,” aŋ sii lii chiŋ zawura tuɔŋ. 71 Piita si
chiŋ dimɛ, ŋii nɛ tiŋtinni-tolo dɔŋɔ ma bira nau
a bula pi nialiŋ si china kpagu a bul, “Baala deeŋ
ma ŋaa Yesu si lii Nazarɛt haritooro-la dɔŋɔ nɛ.”
72 Piita bira nyia wiaa aŋ ŋmiɛsa bul duu dee.
73 Muasuaa nialiŋ si chiŋ dimɛ ma bula pu a bul,
“Wutitii nɛ, ŋ ma ŋaa ba dɔŋɔ nɛ, ŋ yiikoro nɛ
dagɛ ŋii.” 74 Ŋii nɛ Piita ŋmiɛsɛ a bul, “Mi bi
baala deeŋ jiŋ.” U si bul ŋii dɛrɛ di ji-bele yele.
75 Ŋii nɛ Piita liisi wii-la Yesu si bula pu ari u jaŋ
nyia wiaa a pu naaŋsiiŋ butori, ŋii nɛ u lii a faasa
yel.

27

Ba kɛŋ Yesu mu Paalit teeŋ
Maak 15.1; Luuk 23.1-2; Jɔɔŋ 18.28-32

1 Taŋ-pul nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ
kala ari J̱u̱u tiŋŋaa kuhiasiŋ hilimi a vuurɛ. Ba
kala vuura di ba kpu Yesu. 2 Ba kɛnu a vɔbu a
kɛnu kaa mu Paalit teeŋ. U nɛ fa hɔŋ Rom kuori-
baliŋ nyuŋ Judiya tiŋteeŋ lɛ.

Judas suba
Yesu naŋz. tiŋtiŋŋaa 1.18-19

3 Judas zɛŋbɛ tiina-la si nia di baa chɛ di ba
kpu Yesu nɛ, u tuɔŋ chei ari u si yallɛ Yesu ŋii.
U miira kɛŋ moribii-biiŋ mara ari fii a kaa mu

nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari J̱u̱u
tiŋŋaa kuhiasi-la teeŋ a bul, 4 “Mi ŋaa haachɛ
nɛ. Mi joŋ nii-la si bi wii cheye yallɛ di ba kpuu.”
Ŋii nɛ nialiŋ bul di ba sipaa kala tuo dimɛ. Di u
wii nɛ. 5 Ŋii nɛ Judas joŋ moribie-la a yuo ta
Wia-dia tiŋteeŋ aŋ lii a mu yuo ŋmɛniŋ. 6 Nialiŋ
si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ paa moribie-la
aŋ bul, “Chaliŋ moribiee nɛ ŋla. La kisiŋ nɛ la
joŋba hɛ Wia-dia moribiee lɛ.” 7 Ŋii nɛ ba vuurɛ
di ba jiŋ wii-la ba si jaŋ joŋ moribie-la a ŋaa. Ba
joŋ moribie-la yɔɔ tiŋteeŋ. Lee-la nɛ ba huhugi
nuhuɔraa. Ba laa tiŋtee-la yɔɔ pupoi-mɛɛrɛ teeŋ
nɛ. 8 Ŋii nɛ ba kɛŋ lee-la yiyirɛ chaliŋ tiŋteeŋ ari
jiniŋ kala. 9 Ba si ŋaa ŋii, wialiŋ Jɛrimaya fa si
bul, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ku ŋaa wutitii. U fa
si,

“Iziral doho niaa dɔŋsuŋ sɛi di ba ṯiŋ moribii-biiŋ mara ari fii
aŋ kɛŋ Wia Tuɔ-pul Tiina-la.
10 Ba joŋ moribie-la ba si miira laa
a yɔɔ tiŋteeŋ pupoi-mɛɛrɛ teeŋ.
Mi Tiina Wia nɛ fa bula di mi ŋaa ŋii.”

Paalit piɛsɛ Yesu wiaa
Maak 15.2-5; Luuk 23.3-5; Jɔɔŋ 18.33-38

11 Yesu si chiŋ nii-la si hɔŋ kuori-baliŋ nyuŋ
sipaaŋ Judiya tiŋteeŋ lɛ, ŋii nɛ kuoru-la piɛsu a
bul, “Ŋ nɛ ŋaa J̱u̱u tiŋŋaa kuoro koo?” Ŋii nɛ
Yesu bula pu a bul, “Oo, mi nɛ.” 12 Ama nialiŋ
fa si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari J̱u̱u tiŋŋaa
kuhiasiŋ si joŋ cheeriŋ pu ŋii, u bi wii bula. 13 Ŋii
nɛ Paalit piɛsu, “Ŋ bi wiaa deeŋba kala nia ba si

bula a tigɛŋ lɛɛ?” 14 Ama Yesu bi u niiŋ suro, u
bi wu-bala ma bula. Wii-la kperi Paalit woruŋ.

Ba si di ba kpu Yesu
Maak 15.6-15; Luuk 23.13-25; Jɔɔŋ 18.39–19.16

15 Di diisiŋ kieliŋ gbiele nɛ yie-na kala, Paalit
fa yie leŋ ba liisɛ nialiŋ ba si kaa tɔ dia dɔŋɔ
nɛ, nii-la niaa si cho. 16 Bua-la lɛ di ba kɛŋ baal
kubala baa yirɛ Barabas a tɔ dia. 17 Ni-daŋ-la si
hilime, ŋii nɛ Paalit piɛsɛba, “Ni-bɛɛ nɛ ma cho
di mi liisa pima? Barabas koo Kirisito, nii-la Wia
si liisaa?” 18 Paalit fa jima woruŋ ari Ju̱u tiŋŋaa
kuhiasiŋ yaraa faa bieru nɛ, ŋii nɛ tii ba kɛŋ Yesu
kaa kɔ u teeŋ. 19 Paalit fa si hɔŋ sariya didiiliŋ
ŋii, u haala tiŋ tiŋdaariŋ a leŋ di ba bula pu a bul,
“Sí baala deeŋ wii-kala ŋaa. U ŋaa tuɔ-pul tiina
nɛ. Diamiŋ titaŋiŋ mi duosi wiaa a tigɛu lɛ nɛ.
U wiaa wiimi woruŋ nɛ.” 20 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Ju̱u tiŋŋaa kuhiasi-la
nyisɛ ni-daŋ-la hɛ di ba bul di Paalit liisɛ Barabas
ta aŋ ka di ba kpu Yesu. 21 Ŋii nɛ Paalit piɛsɛ ni-
daŋ-la a bul, “Niaa deeŋba baliamiŋ tuɔŋ, kubɛɛ
nɛ ma chɛ di mi liisa pima?” Ŋii nɛ ba bul,
“Barabas!” 22 Ŋii nɛ Paalit piɛsɛ nialiŋ a bul, “Aŋ
ka Yesu ba síi yiru Kirisito, bɛɛ nɛ ma si mi kɛnu
kaa ŋaa?” Ŋii nɛ ba kala bul, “Leŋ di ba kɛnu
kpaasa mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.” 23 Ŋii nɛ Paalit
piɛsɛba a bul, “Wu-bɔŋ bɛɛ nɛ u ŋaa?” Ŋii nɛ
ba kpia a kii buŋbuŋ-la a bul, “Leŋ di ba kɛnu
kpaasɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.”

24 Ŋii nɛ Paalit na ari goŋ-la yuga kiŋkɛŋ, ari
yuosuŋ jaŋ juu. Ŋii wiaa u bi wii-kala wuo ŋaa.
Di liiŋ chiŋ u sɛmɛ. U ŋaa a sɔŋ u nisaa nialiŋ

sipaaŋ aŋ bul, "Mi sipaa tuo baala deeŋ suunuŋ
lɛ. U hɛ ma teeŋ." 25 Ŋii nɛ ni-daŋ-la kala bul,
"Di la nɛ cheye wiiŋ deeŋ lɛ, leŋ di Wia dɔgisɛla
ari la biiriŋ a tiŋ la si kpuu." 26 Ŋii nɛ Paalit liisɛ
Barabas ta a piba aŋ ŋaa ba viirɛ Yesu aŋ joŋu
piba di ba kaa mu kpaasa mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.

Laali-yuoroo mɔŋ Yesu lɛ
Maak 15.16-20; Jɔɔŋ 19.2-3

27 Ŋii nɛ Paalit laali-yuoroo dɔŋsuŋ kɛŋ Yesu
kaa juu Paalit dia kaala tuɔŋ. Laali-yuoro-la ku-
kaanaa kala ma ku pɛba lɛ a hilimi. 28 Ba wuri
Yesu gɛnniŋ kala aŋ joŋ gɛri-fiaŋ laalu 29 a chɛ
sɔsuŋ a kaa sua nyuŋ-chuulo a nagɛ kuoro nyuŋ-
chuulo a joŋo chuu a joŋ daaŋtiga hɛ u na-diiŋ
lɛ aŋ tuu kpirimi u sipaaŋ a mɔmu lɛ a bul, "Ju̱u
tiŋŋaa kuoro, laa chuɔluŋ." 30 Ba tu naŋtuɔruŋ
a hɛu lɛ a laa daa-la a ŋmoo u nyuŋ lɛ. 31 Ba
si mɔmu lɛ dɛrɛ, ba wuri gɛri-fiaŋ-la aŋ paa u
titia gɛnniŋ a laalu aŋ kɛnu kaa lii woŋbiiŋ di ba
kpaasu mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.

Ba kpaasɛ Yesu daa-gɛsɛɛ nyuŋ
Maak 15.21-32; Luuk 23.26-43; Jɔɔŋ 19.17-27

32 Ba si kɛnu kaa lilii di ba kpaasu daa-gɛsɛɛ
nyuŋ ŋii, ba cheŋ baal kubala baa yiru Saamɔŋ.
U jáŋ yiriŋ nɛ Sariini. Ŋii nɛ laali-yuoro-la fugu
u laa Yesu daa-gɛsɛ-la a baasɛ. 33 Ŋii nɛ ba ku yi
lee kubala baa yirɛ Gɔligɔta. Yiri-la bubuɔŋ nɛ
nyu-kuŋkogulo. 34 Ba si yi dimɛ, ba joŋ siniŋ a
guoli ku-haariŋ lɛ a joŋo pi Yesu duu nyua. U si
lenne di u hɛyɛ, u via. 35 Ŋii nɛ ba kpaasu mɛrɛ
daa-gɛsɛɛ nyuŋ aŋ tɔŋsɛ Yesu gɛnniŋ wiaa, di ba

paa kpaa dɔŋɔ a jiŋ gɛri bɛɛ nɛ nuu-kala jaŋ laa.
36 Ŋii nɛ ba hɔŋ dimɛ a bibenu. 37 Ba si si Yesu
ŋaa wialiŋ chei, ba ŋmuŋsa hɛ daa-gɛsɛ-la lɛ a
bul, "Ju̱u tiŋŋaa kuoro Yesu nɛ ŋla." 38 Ŋii nɛ ba
kpaasɛ gaaraa balia ma a pɛ Yesu lɛ. Dɔŋɔ hɛ
u na-diiŋ, dɔŋɔ ma hɛ u na-gua. 39 Ba si kpaasu
mɛrɛ daa-gɛsɛ-la nyuŋ ŋii, nialiŋ si to dimɛ bibal,
ba tutuusu aŋ kɛŋ ba nyuŋ chuchugisi 40 a bul,
"Oi, ŋ nɛ ŋaa nii-la si si ŋ jaŋ ŋmoo la Wia-dia
lo aŋ bira wuo saau tapulaa batori pɛgɛ. Ŋ si
ŋaa Wia Bie, lii daa-gɛsɛ-la nyuŋ a laa ŋ titia
ta." 41 Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasi-la
ari Wia teniŋ kerichiba ari taŋ-la kuhiasiŋ ma
sisieri Yesu lɛ a bula pipi dɔŋɔ, 42 "U wuo niaa
laa tita nɛ aŋ bi u titia wuo laa ta. U si si u nɛ ŋaa
Kirisito, Ju̱u tiŋŋaa kuoro, leŋ duu lii daa-gɛsɛ-la
nyuŋ ku tuu di la na a laa u wiaa dii. 43 U laa Wia
dii nɛ a bula duu ŋaa Wia Bie nɛ. Tɔɔ, má leŋ
di la na di Wia nɛ jaŋ laau ta lɛɛlɛ." 44 Gaara-la
balia ma ba si kpaasa a pɛ Yesu lɛ, ba ma tuusu
ŋii titia.

Yesu suba
Maak 15.33-41; Luuk 23.44-49; Jɔɔŋ 19.28-30

45 Wia ku magɛ nyu-gbaŋa, leriŋ kala biri lim
a mu yi didaaniŋ, ka leriŋ bira pullɛ. 46 Ŋii nɛ
Yesu faasa yirɛ u yiikoro lɛ a bul, "Eloi, Eloi, lama
sabakitani." U bubuɔŋ nɛ: "Mi Tiina Wia, bɛɛ nɛ
tii ŋ joŋmi ta?" 47 Di niaa dɔŋsuŋ chiŋ dimɛ a
jegile nii wialiŋ u si bula. Ŋii nɛ ba bula pi dɔŋɔ
a bul, "Ilaaja nɛ baal-la yiyirɛ ŋii." 48 Nialiŋ dɔŋɔ
fa si chiŋ dimɛ fá mu joŋ suosuo a kaa mu yuu
siniŋ si nyala a joŋo tuu sakeliŋ lɛ a kaa mu hɛ u

niiŋ lɛ duu nyua. 49 Ŋii nɛ nialiŋ dɔŋsuŋ fa si hɛ
dimɛ bul, “Má leŋ la gbɛrɛ a na ari Ilaaja jaŋ ku
soru daa-gɛsɛ-la nyuŋ koo.” 50 Ŋii nɛ Yesu faasa
yel aŋ wiesi u wiesi kati.

51 Patiisa nɛ fa hɛ Wia-dia tuɔŋ. Ba kaa kɛrɛ.
U kiɛsɛ balia a chiŋ nyu-gbaŋa a kiɛsa ku tuu.
Ŋii nɛ tiŋteeŋ zigili, busuŋ ma yɛrɛ a kpaa kpaa.
52 Vaamaa ma suri suri. Nialiŋ Wia si liisa, ba
yuga a sii suuŋ lɛ a lii vaama-la lɛ. 53 Yesu si sii
suuŋ lɛ, ba mu Jerusalɛm. Niaa yuga a naba lee-
la. 54 Laali-yuoroo zɔlɔ kuhiaŋ ari laali-yuoro-la
fa si chiŋ dimɛ a bibeŋ Yesu a na tiŋteeŋ si zigili
ŋii ari wialiŋ kala si ŋaa, fawulluŋ kɛŋba. Ŋii
nɛ ba bul, “Wutitii, baala deeŋ sɛnɛ ŋaa Wia Bii
nɛ.”

55 Haalaa yuga a ma fa chiŋ di-bolii a bibenu.
Haala-la fa to Yesu hariŋ nɛ a lii Galilii tiŋteeŋ
a pipɛu lɛ. 56 Ba tuɔŋ Mɛɛri Magidaliŋ ari Mɛɛri
dɔŋɔ. U fa ŋaa Jeems ari Josɛf naaŋ nɛ. Zɛbidii
haala ma pɛba lɛ.

Ba hugi Yesu
Maak 15.42-47; Luuk 23.50-56; Jɔɔŋ 19.38-42

57 Didaaniŋ si yie, baal kubala a lii taŋ kubala
baa yirɛ Arimatiya ma kɔ. U fa ŋaa kiaa tiina nɛ.
U yiriŋ nɛ fa Josɛf. U ma fa ŋaa Yesu haritooro-
la dɔŋɔ nɛ. 58 U mu Paalit teeŋ a sul Yesu ku-
suuŋ. Ŋii nɛ Paalit bul di ba mu joŋo pu. 59 Ŋii
nɛ Josɛf laa a kɛŋ gɛripɛ-pul-faliŋ a bɛu 60 a joŋo
hugi u titia bua falii-la lɛ u fa si lɔsɔ buŋ nyuŋ.
U bilimi tabii-baliŋ kaa kɔ tɔ bua-la niiŋ aŋ viiri.
61 Ka Mɛɛri Magidaliŋ ari Mɛɛri dɔŋɔ-la faa hɔŋ
a chaasɛ bua-la leriŋ.

Laali-yuoroo pɔ vaaŋ-la

62 U taŋ si pula, chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Farisii tiŋŋa-la,
ba mu Paalit teeŋ a bula pu a bul, 63 "Kuhiaŋ,
la liisi wii nɛ. Bua-la lɛ wu-nyiaru-la si hɛ u
miisiŋ lɛ, u fa bula ari u nɛ suba, u jaŋ sii suuŋ
lɛ tapulaa batori chɛɛŋ. 64 Ŋii wiaa leŋ di niaa
mu a pɔ u vaaŋ-la woruŋ di tapulaa batori-la yi,
di u haritooroo sí wuo mu a gaa kuusi aŋ bula pi
niaa ari u sii suuŋ lɛ nɛ. Di ba nɛ ŋaa wiiŋ deeŋ,
u nɛ jaŋ paala kii wialiŋ kala u si nyia." 65 Ŋii nɛ
Paalit bula piba di ba kɛŋ laali-yuoroo mu di ba
pɔ vaaŋ-la niiŋ woruŋ. 66 Ŋii nɛ ba laali-yuoro-
la mu a joŋ buŋ a tɔ bua-la niiŋ aŋ leŋ niaa pɔ
lee-la.

28

Yesu sii suuŋ lɛ
Maak 16.1-10; Luuk 24.1-12; Jɔɔŋ 20.1-10

1 Ba chɛ-wiesii-la chɛɛŋ si dɛrɛ, Lahadi chɛɛŋ
siipuuraa, Mɛɛri Magidaliŋ ari Mɛɛri-la dɔŋɔ mu
bua-la niiŋ di ba na lee-la ba si hugi Yesu. 2 Ba
si yi lee-la, muasuaa di leriŋ guu zigili. Di Wia
tiŋdaara lii wia nyuŋ ku tuu a bilimi tabii-la ta
aŋ hɔŋ u nyuŋ. 3 U siaa nagɛ duonuŋ si ligisa nɛ,
aŋ ka u gɛnniŋ pullɛ kpul kpul. 4 Laali-yuoro-
la fa si pɔ bua-la, fawulluŋ kɛŋba. Ba chichel a
nagɛ di ba suba. 5 Ŋii nɛ Wia tiŋdaari-la bula
pi haala-la si hɛ dimɛ a bul, "Ma sí fawulluŋ fá.
Mi jima ari Yesu nɛ maa chɛ, nii-la ba si kpaasa
mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ. 6 U tuo daha, u sie nɛ ari
u fa si bul ŋii pima. Má ku na lee-la ba fa si joŋu

hugi. 7 Má mu lima lima a bula pi u haritooroo
ari u sii suuŋ lɛ nɛ. Má bee na, u laa ma sipaaŋ
a mu Galilii. Di ma nɛ mu dimɛ, ma jaŋ nau. Mi
paala bula pima.” 8 Ŋii nɛ ba lii vaaŋ-la leriŋ aa
tuosi. Fawulluŋ fa kɛŋba nɛ, ama ba tuɔŋ ma
tɔrɛ. Ba fá mu di ba bula pi Yesu haritooroo wii-
la si ŋaa. 9 Ŋii nɛ Yesu guu cheŋba a bula piba a
bul, “Ma jaŋ hɔŋ ari yarifiɛlaa.” Ba mu u teeŋ a
kɛŋ u naaŋ lɛ a chuɔlu. 10 Ŋii nɛ Yesu bula piba
a bul, “Ma sí leŋe di fawulluŋ kɛŋma. Má mu
bula pi mi haritooroo di ba mu Galilii. Ba jaŋ
nami dimɛ.”

Nialiŋ si pɔ vaaŋ-la nyia wiaa a tigɛ Yesu lɛ

11 Haala-la si miira viiri, laali-yuoro-la fa si
pɔ bua-la, ba dɔŋsuŋ miira mu taŋ tuɔŋ a bula
pi nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ wii-la
si ŋaa. 12 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari J̱u̱u tiŋŋaa kuhiasiŋ hɔŋ a vuurɛ wii-
la ba si jaŋ ŋaa. Ba vuura di ba jaŋ joŋ moribii-
daŋ a kpal laali-yuoro-la fa si pɔ bua-la aŋ bula
piba a bul, 13 “Má bula pi niaa ari ma piŋ doŋ
nɛ, aŋ ka u haritooroo ku gaa a kuusi Yesu. 14 Di
nii-la si hɔŋ kuori-baliŋ nyuŋ nɛ nii wiiŋ deeŋ,
la jaŋ bula pɛma lɛ ari ma bi wii cheye. Wii-kala
bi jaŋ walimɛma.” 15 Ŋii nɛ laali-yuoro-la fa si
pɔ vaaŋ-la laa moribie-la aŋ nyia wiaa ari nialiŋ
si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ fa si bula piba
di ba ŋaa. Wii-la J̱u̱u tiŋŋaa fa si nyia teeli leriŋ
kala a kaa kɔ ari jiniŋ.

Yesu kɛŋ u titia ku dagɛ u haritooroo

Maak 16.14-18; Luuk 24.36-49; Jɔɔŋ 20.19-23; Yesu naŋz. tiŋtiŋŋaa 1.6-8

16 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la fii ari kubala-la mu
Galilii tiŋteeŋ a jil peel-la nyuŋ, ari Yesu fa si
bul ŋii piba. 17 Ŋii nɛ ba nau dimɛ a chuɔlu, ama
dɔŋsuŋ bi laa dii. 18 Ŋii nɛ Yesu ku kpagɛba a
bula piba a bul, “Wia joŋ doluŋ kala a pimi nɛ
Wia-jaŋ ari dunia kala lɛ. 19 Má saa mu dunia
sɛmɛ-na kala a bul mi wiaa pi niaa a leŋ di ba ŋaa
mi haritooroo a foba Wii-chuɔlɛ liiŋ mi Nyimma
ari u Bie ari u Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ. 20 Má dagɛba
a leŋ di ba to wialiŋ kala mi si bula pima di ma
to. Mi jaŋ hɛ ma teeŋ bua-na kala lɛ a kaa mumu
dunia didɛriŋ.”

Yesu Kiristito Wu-Zɔŋŋɔɔ (Ghana)
Sisaala-Tumuluŋ NT Ghana

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Sisaala, Tumulung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
b3eb8618-120f-5a96-8c1c-1dbc16914330